

E

184

51915

FLM

2014

057222

BLADE

AF

Dansk-Amerikansk Historie

MINNEAPOLIS OG CHICAGO
C. RASMUSSEN PUBLISHING COMPANY
1908

Class E 184

Book . S19 E5

Copyright N^o

COPYRIGHT DEPOSIT

12472

1900

5/27/00

12472

BLADE AF DANSK-AMERIKANSK HISTORIE

"

ENTERED ACCORDING TO ACT OF CONGRESS, IN THE YEAR 1907, BY
C. RASMUSSEN PUBLISHING CO.,
IN THE OFFICE OF THE LIBRARIAN OF CONGRESS AT WASHINGTON, D. C.

BLADE

AF

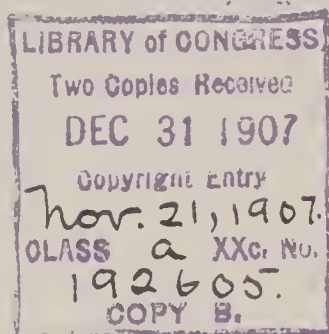
Dansk-Amerikansk Historie

SÆRTRYK AF "DANSKE I AMERIKA"

MINNEAPOLIS OG CHICAGO
C. RASMUSSEN PUBLISHING COMPANY
1908

E 184
.S19 B5

*“Bort vi stævned fra Fædres Land
og spredtes for alle Vinde;
danske Hjærter endnu dog kan
en Vej til hverandre finde.”*

F. L. GRUNDTVIG.

Nordboerne finder Vej til Amerika.

Af Prof. P. S. VIG.

ET er en bekendt Sag, at Nordboerne i sin Tid har gjort deres Indflydelse gældende i næsten alle Europas Lande og har sat deres Mærker i den Folkeblanding, som udgør det nuværende Europas Befolkning. Deres Spor findes i Italien, Spanien, Frankrig, England, Rusland osv.

Derfor sagde man ogsaa i gamle Dage om Norden, at det var "Folkekuben og Kæmpebalgen".

Vi skal ikke her komme ind paa en nærmere Undersøgelse af Nordboernes Vandringer og Kampe i Europa men kun sige, at naar Talen er om de tre nordiske Stammer, drog Svenskerne vel nærmest mod Øst, Danskerne mod Syd og Vest og Nordmændene mod Nord og Vest, og i disse Retninger vil man finde deres Spor til denne Dag. Dog ønsker jeg straks her at gøre den Bemærkning, at naar man i den nyere Tid uden videre har villet gøre alle "Nordboer" til Nordmænd fra Norge, saa er det sikkert en Overdrivelse, som ikke finder Medhold i Virkeligheden men er derimod en moderne Opfindelse, som maa skrives paa de nyere Nordmænds Regning. Som Støtte for min Paastand skal jeg kun henvise til den Kendsgerning, at Nordboerne, som i sin Tid var Herrer over en ikke lille Del af det nuværende Irland, kaldes under ét for "Danske", om det end synes, at de aller fleste af dem var fra Norge. Og alle Islændere sagde selv, at de talte "den danske Tunge".

Men vist er det tillige, at *Nordboerne var de første, som fandt Vej til Amerika*, hvor de i nyere Tid er stævnet hen i saa store Skarer. Denne Rejse fandt dog ikke Sted direkte fra Norge, men *af nordiske Udflyttere fra Øer i Atlanterhavet* mellem Europa og Amerika.

Fra gammel Tid var Færøerne, Shetlands- og Orknoerne samt Hebriderne befolket af Nordmænd. Og det er bekendt, at Nordmænd ca. Aar 860 efter Kristi Fødsel fandt den Ø i Atlanterhavet, som nu kaldes Island, og at de der grundlagde et af de mærkeligste Samfund, som nogensinde har eksisteret. Landet blev befolket af Udvandrere fra Norge, som fandt Hjemmet for trangt, siden Harald Haarfager med Magt havde

gjort sig til Enekinge i Norge. Det var ogsaa en Nordmand, *Erik den Røde*, — som var kommen fra Jæderen i Norge til Island, hvorfra han i Aaret 982 blev forvist for et Drab, — der sejlede mod Nordvest og fandt det Land, som nu er kendt under Navnet *Grønland*. Han vidste om det at sige, idet en Mand ved Navn Gunbjorn havde fortalt om nogle Øer, han havde set i den Retning. Men Erik den Røde var den første Nordmand, som tog Bolig i Grønland. Han kaldte Landet saaledes, fordi han mente, at saa smukt et Navn vilde lokke mange dertil. — Der kom ogsaa mange Nybyggere til Landet fra Island. Men Erik den Røde var den ypperste af dem alle. Han boede paa Gaarden *Brattelid* ved en Fjord, som var nævnt efter ham selv, og hed Eriksfjorden. Med sin Hustru havde han fire Born, tre Sonner: Leif, Thorvald og Thorstein, samt en Datter Frojdis. Den for os mærkeligste af disse Born er *Leif Erikson*.

Aar 1000 e. Kr. sejlede Leif ud fra Eriksfjorden og kom til et Land, som han kaldte Helleland (?: Klippeland), det nuværende Labrador. Videre naaede de et Land, som de kaldte Markland (?: Skovland), det nuværende Nova Scotia. Det forekom dog Leif og hans Mænd, at ingen af de nævnte Lande var værd at leve i, og de sejlede derfor mod Syd. Efter to Dages Sejlads kom de til en Ø, som man mener er det nuværende Nantucket paa New-Englands Kyst. Derfra kom de til et Næs, som laa lige overfor Øen, og ad en Flod, som der lob ud i Havet, sejlede de ind i en So, hvor de kastede Anker. De syntes saa godt om dette Land, at de besluttede sig til at overvintre der og gav sig derfor til at opføre Huse. Blandt Leifs Mænd var der en Tysker, som hed Tyrker, som han havde meget kær. En Dag, da en Del af Mændene var ude at se sig om i Landet, blev Tyrker borte, og da man næste Dag fandt ham, talte han, som om han var forstyrret i Hovedet. Leif fandt endelig ud af ham, at han havde fundet Vinranker og Druer, og det var dem, som havde gjort ham forstyrret. Denne Begivenhed voldte, at Leif kaldte Landet for *Vinland*. Man mener, at det er Landet omkring den nuværende Massachusetts Bugt og altsaa ikke saa langt fra det Sted, hvor noget over 600 Aar senere en anden Koloni af nordiske Nybyggere skulde nedsætte sig.

Da Leif Erikson kom tilbage til Grønland og meldte om Landet, han havde fundet, kaldte man ham Leif den Lykkelige. Stedet, hvor han havde overvintret, kaldte man *Leifsboder*. Hans Broder, Thorvald Erikson, drog næste Aar ud fra Grønland, fandt Leifsboder, overvintrede der, og næste Foraar undersøgte han nærmere Landet, som han syntes saare vel om. Han blev der endnu en Vinter, og næste Sommer sejlede han atter langs med Landet. Han blev overfalden af en saa stærk Storm, at Kolen stødtes af hans Skib. Stedet, hvor det skete, kaldte han *Kolenæs*, hvilket man mener er det nuværende Cape Cod. Her traf de for første Gang paa Mennesker med Skindbaade. Ni Mænd blev set, otte af dem dræbtes, men den niende sejlede bort med sin Baad. Snart kom en Mængde Skindbaade mod Thorvald og hans Mænd. Thorvald blev i Slaget, som paafulgte, saaret af en Pil og dode. Inden han dode, befalede han sine Mænd at rejse to Kors paa hans Grav; thi han var kristen. Kristendommen var nemlig kommen til Grønland med Leif Erikson, som havde antaget den ved et Besøg hos Kong Olav Trygveson i Norge. Stedet, hvor Thorvald Erikson blev begravet, kaldte man *Korsnæs*.

Senere kom ogsaa den tredje af Erik den Rodes Sonner, Thorstein, i Tanker om, at han vilde reise til Vinland for at se Landet og hente sin Broder Thorvalds Lig. Men han naaede aldrig dertil. Andre Nordboer kom imidlertid senere fra Grønland til Vinland, og man kan med saa nogenlunde Vished sige, at der ikke blot kom Nordmænd fra Grønland i Besøg til Vinland, men at der i længere Tid var *en nordisk Koloni i Vinland*. Man ved nemlig om den første Biskop i Grønland, en Mand ved Navn Erik Gnupson,

som blev udnævnt i Aaret 1112, at han i Aaret 1121 drog til Vinland for at gæste de der boende kristne. Men fra denne Færd skal han ikke være kommen tilbage.

Oven anførte er nok til at bevise, at *hvad vi nu sædvanlig forstaar ved Amerika, er fra først af fundet af Nordboer fra Grønland*. Men snart tabte Forbindelsen mellem Vinland, Grønland og Island sig, saavidt man nu kan skønne paa Grund af den forfærdelige Farsot, som i Midten af det 14de Aarhundrede gik over Europa, og som er almindelig kendt under Navnet "Den sorte Død". De nordiske Nybyggere i Grønland er bleven udryddet af Eskimoerne eller "Skrællingerne", som de kaldes i de gamle islandske Sagaer. Denne Udryddelse fandt dog først Sted efter at Forbindelsen med Island — og dermed Europa — var nær ved at tabe sig. Vi véd, at de nordiske Indbyggere i Grønland sendte Bon paa Bon til Rom om, at Paven vilde sende dem en Biskop. Fra 1112 til 1409 havde Kirken i Grønland regulære Bisper i Rækkefølge. Den sidste Biskop udnævntes af Paven i 1492, samme Aar som Amerika opdagedes af Columbus; men han naaede aldrig til Grønland. Og fra Aar 1500—1520 er den nordiske Koloni i Grønland en Saga blot. Da Grønland genopdagedes i Slutningen af det 16de og Begyndelsen af det 17de Aarhundrede, fandt man ingen Nordboer der, kun en Mængde Spor af deres Huse, Kirker og Klostre, men den indfødte Befolkning var udelukkende Eskimoer, som Tilfældet er endnu.

* * *

I nyere Tid har Erik den Rodes Sonner opnaaet en Berømmelse, som de vist lidet dromte om, da de levede. Fra den ene Side har man fremhævet Leif Erikson som den egenlige Opdager af Amerika og navnlig lagt Vægt paa, at han var norsk. Som bekendt er der rejst en Statue af Leif Erikson i Boston, og vistnok med rette. Derimod maa det betragtes som en uberettiget Slutning, at Christopher Columbus ikke egentlig tilkommer Æren for Amerikas Opdagelse, fordi Leif Erikson og hans Landsmænd var her ca. fem hundrede Aar forud.

Fra katolsk Side har man i nyere Tid fremhævet Erik den Rodes Sonner, fordi de var Katoliker, og saaledes skulde Æren for Amerikas Opdagelse ved dem egentlig tilkomme den katolske Kirke! Saaledes siger den katolske Kirkehistoriker, Thomas O'Gorman, at Biskop Erik Gnupsøn muligvis døde som Martyr i Vinland.

Imidlertid tilkommer Æren for Opdagelsen af, at Leif Erikson har opdaget Amerika, en dansk Mand, og det skal lige nævnes i denne Sammenhæng.

Vi sigter hermed til den berømte danske Oldgransker, Carl Christian Rafn, som var født paa Brahesborg paa Fyn den 16de Januar 1795 og døde som Professor i København den 20de Oktober 1864. I 1837 udgav han sit berømte Pragtværk "Antiquitates Americanae", hvori alle de gamle Efterretninger om Nordboernes Rejser til Amerika var samlet og ledsagedes med indledende Undersøgelser og Anmærkninger, som forklarede de vanskeligste Steder. Dette monumentale Værk, der vakte en uhyre Opsigt overalt i Verden og ikke mindst i Amerika, er Kilden hvorfra alle maa ose, som vil vide Besked om Nordboernes Rejser til Amerika. Ved det Lys, som den flittige og dygtige Rafn har tændt, maa de andre se i denne Sag.

Det vilde fore os for langt her at komme ind paa, hvilken uhyre Bevægelse Rafn fremkaldte her i Amerika med nævnte Værk. Men den Kendsgerning staar fast, at har den norske Leif Erikson opdaget Amerika, saa har den danske C. C. Rafn opdaget Leif Erikson.

(KILDER: *F. W. Horn*: "Nordboernes Rejse til Amerika", 1881. *O'Gorman*: *The Roman Catholic Church in U. S.* New York 1895.)

Danske Opdagere af Amerika.

Af Prof. P. S. VIG.

AN der ogsaa siges at have været danske Opdagere af Amerika, vil maaske mange sporge! Vi har i det foregaaende vist, at Nordboerne var de første Europæere, som vi véd af, der satte deres Fod paa Amerikas Jord. Men det er ogsaa vist, at denne deres Opdagelse paa Grund af Tidernes Ugunst glemtes, eller i al Fald at Forbindelsen mellem Norden og Amerika tabtes. Der kan derfor alligevel med rette være Tale om, at Genuenseren Christopher Columbus har opdaget Amerika. Men dermed er ingenlunde sagt, at han har været ene om det. Historien ved at melde om mange dygtige Mænd, som har gjort sig fortjent af deres Samtid og Eftertid ved deres Opdagelser, om ikke af Amerika, saa i Amerika. Det kan ogsaa vises, at danske Mænd har havt deres Del i dette Arbejde, og at de med rette bør nævnes blandt Amerikas Opdagere. Det er mit Haab, at de følgende Blade vil godtgøre denne Paastand.

a. Danmarks Sögen om Grönland.

Grönland hører, som bekendt, til Amerika, geografisk talt. Og det var over Grönland at Nordboerne i sin Tid kom til Vinland, saaledes som tidligere fortalt. Men i det 15de Aarhundrede var al Forbindelse mellem Grönland og Europa ophørt. — Det maa dog ingenlunde forstaaes saaledes, at man i Norden havde glemt at der var et Grönland, og i hvilken Retning omtrent det laa. Man vidste kun ikke bestemt enten Vejen dertil, eller hvorledes Forholdene var der. Det man ikke kender, er man ofte tilbøjelig til at danne sig de underligste Forestillinger om; og Tankerne om det ukendte Grönland dannede i saa Henseende ingen Undtagelse. Man var temmelig vis paa, at man i Grönland vilde finde rigere Guldgruber end hidtil var fundet noget andet Sted. Tanken om at finde Guld var det, som fik Norges sidste katolske Ærkebisp, Erik Valkendorf, til at foreslaa Kong Christian II, at han vilde genopdage Grönland imod at han fik alt, hvad Landet kunde indbringe de første ti Aar. Han indsamlede alle de Erindringer, han kunde finde om det tabte Land, som i sin Tid havde hørt under Ærkebispestolen i Trondhjem, og forhørte sig hos Skippere og handlende om Kursen, han skulde tage.

Han kom imidlertid ikke til Grønland, men derimod som fordreven Mand til Rom, hvor han døde i usle Omstændigheder.

Da den norske Præst Absalon Pedersson Beyer (død 1574) udgav sin "Norges Beskrivelse" (1570), kom han til at aflægge et Vidnesbyrd om, hvilke underlige Drømme man dengang havde om det forsvundne Land. Han siger: "Grønland er et rigt Land paa Vildtvarer, hvide Bjørne, Zobel og Maar; der er Marmorstene, Krystal, Fiske, Vadmel, Smør, store Skove, Hjorte og Rensdyr." Man var forvisset om, at store Skarer af forvildede Heste, Køer, Faar og Geder strejfede omkring paa Engene ved den ødelagte Vesterbygd. Man fortalte, at i Grønland voksede den bedste Hvede osv.

Der kan ikke være Tvivl om, at i disse Fantasier er Minder om "Vinland hin gode", som Leif Erikson i sin Tid havde fundet fra Grønland af. Man var endvidere vis paa, at der endnu fandtes nordiske Indbyggere paa Grønland. Der fortæltes, at en Biskop fra Island, Øgmundr, da han blev forslaaet af Stormen, to Gange havde været tæt inde under Grønlands Kyst og den ene Gang endog saa nær, at han tydelig kunde se Folkene staa inde paa Land ved deres Faarestier med deres Faar og Lam! Og en Islænder kaldte man Jon Grønlænder, fordi han tre Gange var dreven op til Grønland, ja engang havde kastet Anker ved en Ø, hvor han havde set en nylig død Mand ligge paa Jorden, og han var vis paa, at en Mængde Øer deroppe var beboet.

Den danske Regering betragtede det forsvundne Grønland som en Del af det dansk-norske Rige, og den var ikke lidet bange for, at fremmede skulde finde Landet og tilegne sig det med dets rige Skatte! Og denne Skræk blev ikke mindre, da man hørte, at den bekendte engelske opdagelsesrejsende Martin Frobisher, idet han søgte om en Nordvestpassage til Indien, havde fundet og betraadt Grønlands Jord (1576—78). — Den danske Konge, Frederik II, kunde ikke taale den Tanke, at fremmede saaledes skulde komme i Besiddelse af en Del af det danske Rige. Lige siden sin Regerings Tiltrædelse var det hans stadige Tanke at komme i Besiddelse af Grønland. Men først skulde det jo findes! Og han gjorde hvad han kunde for at faa det fundet, gjorde det saa meget desto mere som han var overbevist om, at der endnu levede en Mængde Nørdboer i Grønland, som ikke kendte den sande Kristendom men endnu var hildet i Pavedømmets Vildfarelser.

Og nu kommer vi til en Række heltemodige Forsøg fra dansk Side paa at finde og reformere det forsvundne Grønland.

I Aaret 1568 sejlede *Christian Aalborg* fra Danmark paa Skibet "Uroxen" for at finde Grønland. Han havde med sig en Proklamation fra Kongen til dennes Undersaatter i Grønland, som var affattet paa et underligt Blandingssprog, dels Dansk, dels Islandsk, som man mente omtrent vilde svare til det Sprog, der nu taltes i Grønland! Men den gode "Uroxen" kom aldrig Grønland saa nær, at Kaptejn Aalborg kunde aflevere den kongelige Proklamation til rette vedkommende. Denne Ekspedition var altsaa tidligere end Frobishers Landstigning paa Grønland. Da man hørte om denne, kom der ny Fart i Tingene i Danmark, især da man erfarede, at Frobisher var afgaaet med femten Skibe for at tage nogle Guldminer i Besiddelse og anlægge Kolonier.

I 1579 fik Kong Frederik II en ny Ekspedition i Stand og fik denne Gang en Mand til Fører, som lovede et godt Udfald. Det var Englænderen Jakob Alday, "en god erfaren Sømand og Astronomus", som vistnok tidligere havde været med paa Frobishers Togt. Den 1ste Juni afsejlede han fra København med to smaa Skibe. Efter uhyre Anstrængelser og Fare for at knuses af Isbjærge naaede Alday den 25de August 1579 saa vidt, at han fik Grønland i Sigte. Men det var ham umuligt for Drivis at komme til Landet. En Storm skilte hans Skibe, og selv kom han i en ynkelig Forfatning

ned til Shetlandsoerne. Da han kom til København med Beretningen om Udfaldet af sit Togt, var han og Kongen enige om, at der skulde prøves igen. Alt forberedtes til et nyt Togt, som dog aldrig kom i Stand, da Kongens Skibe fik travlt med at passe paa Svenskerne.

Den næste, der i Frederik II's Dage forsøgte at naa til Grønland og tage denne Del af det dansk-norske Rige i Besiddelse for dens retmæssige Ejerman, var den baade berømte og berygtede Soulk fra Færoerne, *Mogens Heineson*, der engang, da det kneb for ham for Alvor, hvad det da gjorde saa tidt, tilbød Kongen, at han paa egen Regning og Risiko vilde gaa til Grønland. Det, Mogens egentlig vilde, var at beholde den for ham saa indbringende Handel paa Færoerne, som han havde haft i flere Aar, og i Virkeligheden været Øernes Konge. Men han havde drevet det for vidt baade med Udpresninger, Soroveri og andre endnu værre Ting, saa Handelen skulde han miste, maaske Livet med. Da var det, han gjorde Kongen sit ædelmodige Tilbud om at finde Grønland — og med én Gang havde han klaret alle de farlige Skær, som truede med at knuse hans Skude. Kongen tog med Glæde imod Tilbudet. Og var der nogen, som var kendt med det nordlige Atlanterhav, saa var det netop Mogens, som havde tumlet sig derude, saa der endnu gaar Ry deraf. Det at gore en saa vanskelig Rejse uden Bekostning for Kongen var kun Smaating for Mogens. Han lod blot Færingerne og sine Handelskompagnoner i Bergen punge ud, idet han lod dem forstaa, at han handlede ifølge kongelig Ordre. I 1581 satte Mogens ud for at finde Grønland. Han drog norden om Island og styrede saa mod Vest. Men derved kom han netop ind i den Retning, fra hvilken Grønland er mest utilgængelig paa Grund af den kolde Polarstrom og Mængden af Drivis. Han mødte uhyre Vanskeligheder, men han gik paa med den Dristighed, som var ham i Kodet baaren. Han kom ogsaa saa langt, at han virkelig saa et Fjæld i Grønland, som han mente var det gamle Hvidsærk, og satte paa med dobbelt Iver i den Tanke, at nu var han Maalet nær. Men Drivisen blev værre, Fjældet tabtes af Sigte, og det saa mørkt ud. Han gik i en ny Retning men mødte en saa stærk Strom, at han ikke kunde komme videre. Han var ganske vis paa, at der paa Havbunden var store Magnetstene, som trak Skibet til sig. Taage og Storm kom til, og endelig maatte Mogens, som saa mange andre, vende om med uforrettet Sag. — Siden fortsatte han med Handel, Soroveri osv., til han den 18de Januar 1589 blev halshugget i København; men efter sin Dod fik han Æresoprejsning, blev hæderlig begravet, og hans Mindesten staar nu paa Jægerspris blandt andre berømte danske Mænds, medens paa hans lille Fodeo hans Minde lever fra Slægt til Slægt. — Hans Grønlandstur var den sidste i Frederik II's Tid.

Det kunde ikke være andet, end at den dygtige Kong Christian IV vilde søge gennæmfort, hvad hans Fader ikke havde naaet. Det var Kongen om at gore at dele Æren og Fordelen med Englænderne, som i disse Aar gjorde den ene Opdagelse efter den anden og haabede at finde Sovejen til Indien ved at sejle nord om Amerika. Kongen vilde først og fremmest finde Grønland. Som Folge deraf fik han, der, som vi véd, stod i nær Forbindelse med England, fat i flere erfarne skotske og engelske Somænd, som gik i hans Tjeneste. Blandt disse maa vi her især nævne den skotske Adelsmand John Cunningham, eller, som han kaldtes i Danmark, Hans Koning, James Hall fra Yorkshire og fl.

John Cunningham sejlede i 1605 fra København med tre Skibe, "Trøst", "Loven" og "Katten", for at finde Grønland. James Hall, der sikkert var bekendt med John Davis' Rejser, var med som Lods. Den danske Adelsmand, *Godske Lindenov*, var ogsaa med. Men Cunningham var den egenlige Forer. Lindenov, som havde lovet at blive hos Cunningham, skiltes fra ham den 11te Juni, fandt en Havn paa Sydvestkysten

af Grønland og var allerede den 28de Juli tilbage i København. Cunningham kom ogsaa i Land paa Grønland og opholdt sig paa Landets Vestkyst omtrent en Maaned, vor han fik kortlagt en Del af Landet op til den 69de Breddegrad. Da hans Folk gjorde Mytteri, maatte han sætte Kursen hjemad. Han tog nogle af de indfodte med sig samt en Del eskimoiske Varer og et Mineral, som man ansaa for Solverts.

Men at Grønland blev fundet i Aaret 1605 skyldes sikkert mere end nogen anden den dygtige og erfarne James Hall, der, i Stedet for at gaa nord om Island, styrede op gennem Davisstrædet. Grønlands Genfindelse vakte store Forventninger i Danmark; og allerede i 1606 udrustedes en ny Ekspedition, denne Gang med Godske Lindenov som Forer, men baade Cunningham og Hall var med, den sidste atter som Lods. Denne Gang bestod Ekspeditionen af fem Skibe. Man var forsynet med allehaande Sager, som skulde sælges til de indfodte osv. Man naaede atter Grønland, tog flere af de indfodte med sig hjem, ligeledes mere af nævnte Mineral. Men man saa snart, at de store Forventninger og det virkelige Udbytte svarede ikke til hinanden.

En ny Ekspedition udsendtes i 1607, men med samme Udfald. Man fandt intet Spor af de gamle Nordboer, intet Guld. Og nu indstillede Regeringen sine Undersogelser angaaende Grønland. De stakkels indfodte, som var kommen til Danmark, gik og græd som Born og længtes efter deres isbundne Hjem, vilde ikke spise den Mad, man bod dem og forsogte at flygte. De fleste af dem dode af Græmmelse.

Den dygtige James Hall kunde imidlertid ikke saaledes opgive Grønland. Han drog til England og fik engelske Handelsmænd til i 1612 at udruste en ny Ekspedition til Grønland med ham som Chef. Han naaede ogsaa Grønland, men blev livsfarlig saaret af en Eskimo og dode den 23de Juli 1612.

Fra Frederik III's Tid skal vi her nævne en Ekspedition til Grønland, som udrustedes af et privat Kompagni i København. Man var kommen til Grønlands Vestkyst; men man vidste, at de gamle Nordboer havde boet i Østerbygden, og den, mente man, maatte selvfølgelig være at soge paa Grønlands Østkyst, medens nyere Opdagelser har vist, at den netop fandtes paa Vestkysten. Generaltoldforvalter Henrik Müller i København stillede sig da i Spidsen for at udsende en Ekspedition for at finde den gamle Østerbygd. Forer blev Daniel U. Danell (eller de Nell), vistnok en Hollænder, som afsendtes med to Skibe, St. Peder og St. Jakob, i 1652. Han tog den gamle Vej norden om Island men kunde ikke komme i Land paa Østkysten, saalidt som nogen for ham. Han landede derimod paa Vestkysten, omtrent hvor Cunningham havde været i 1605. Samme Udfald havde et nyt Forsøg i 1653. Endnu engang afsejlede han i 1654, laa i tre Uger ved Grønland, og saa i Davisstrædet "en Havfrue med udslagen Haar og meget dejlig". Men ellers havde hans Færd samme Resultat som alle tidligere. — Et Togt til Grønland under Christian V havde samme Udfald som alle de øvrige.

Det blev forst til Alvor med Grønlands Opdagelse og Civilisation, da den bekendte Præst og Missionær, *Hans Poulsen Egede* (fodt 1686, død 1758), af Kærlighed til sine formentlige Landsmænd i Grønland opgav sit Præstekald i Norge og efter megen Spot og mange Besværligheder naaede Grønland i 1721 og begyndte sin Mission blandt de stakkels Eskimoer. Hans Arbejde for at hjælpe dette lavtstaaende Folk, baade aandeligt og timeligt, staar uden ret mange Sidestykker i Missionens Historie. En nærmere Udvikling heraf horer imidlertid næppe hjemme her.

(KILDER: *A. G. Rudelbach*: Christelig Biographi (Artiklen Egede). *T. Lund*: Mogens Heineson. *H. D. Lind*: Christian d. 4de og hans Mænd paa Bremerholm. *Dansk biografisk Leksikon*: Artiklerne: Godske Lindenov, John Cunningham, James Hall og Daniel Danell.)

b. Jens Eriksen Munk og hans Amerikafærd i 1619—20.

"Ny-Danmark" i Amerika.

Den danske Konge Christian IV har ikke alene Æren af Grønlands Genopdagelse og Grundlæggelsen af den danske Koloni Trankebar i Ostindien ved Ove Gjedde (1620). Men han har ogsaa Æren af at have kappedes med andre Nationer, og da navnlig Englænderne, om at finde en Sovej til Indien norden om Amerika, hvilket man dengang mente skulde være en baade lettere og kortere Vej end den syd om Afrika. Især siden Grønlands Genopdagelse i 1605 fulgte den aarvaagne Konge med Skinsyge Englændernes Togter og Opdagelser i det fjerne Nordvesten. Henry Hudson havde i 1610 opdaget den store Bugt, som endnu bærer hans Navn, og fundet sin Død blandt de indfødte i disse kolde Egne. Og Englænderne havde tillige fortsat Opdagelserne langs Grønlands Vestkyst. William Baffin (død 1622), som opdagede den store Bugt der er nævnt efter ham, havde vel i 1616 paastaet, at det var umuligt, som Hudson havde ment, at finde en isfri Vej til Kina og Indien norden om Amerika; men hans Opdagelser var endnu ikke enten almindelig godkendt eller kendt i Danmark, da Christian IV i 1619 besluttede sig til at udsende en Ekspedition for at finde den saakaldte "Nordvestpassage" og mulig naa Indien, som en anden dansk Ekspedition under Ove Gjedde var gaaet til ad Vejen syd om Afrika. Til Fører for Nordvest-Ekspeditionen valgtes Jens Munk, som vi nu vil gøre os nærmere bekendt med, inden vi følger ham paa hans skæbnesvangre Rejse til Amerika.

Jens Eriksen Munk, som ikke hører til de danske Adelsslægter af samme Navn, var født den 3dje Juni (eller Juli) 1579 paa Gaarden Barbo ved Arendal i det sydlige Norge, men af danske Forældre. Hans Fader, Erik Nielsøn Munk, stammede fra Halland; hans Moder, der hed Anna Bartholomæidatter, var enten fra Kolding eller Helsingør. Hans Fader var en brutal Herre og Blodsuger, der havde forstaaet at vinde Kong Frederik II's Gunst, hvilket han benyttede til at berige sig selv paa den skammeligste Maade i Norge, hvor han sad inde med flere kongelige Len. Han endte sit onde Liv i Statsfængslet paa Dragsholm omkring ved 1586, da hans Son, Jens, var syv Aar gammel. Alt hans Gods blev konfiskeret, og hans Enke med to Sonner, Jens og Niels, stod saa omtrent paa bar Bakke. Da Jens Munk var ni Aar gammel, sendtes han til sin Faders Slægtninge i Danmark. En Tante var gift med Borgermester Frederik Christensen i Aalborg, og hos dem fik nu Jens sit Hjem. Da han var tolv Aar gammel, drog han til Norge og tog Hyre hos en Skipper, der foer paa England og Portugal. I sidst nævnte Land tog Jens Munk Tjeneste hos en Kobmand, Duarte Duez i Oporto, for at lære det portugisiske Sprog. Da han havde været der et Aar, raadede hans Principal ham til at rejse til Bahia i Brasilien til en Broder af ham, Miguel Duez, for at uddannes videre. Jens Munk gik ind paa dette Forslag, tog Hyre hos en hollandsk Skipper, Allert Jansen, som Kahytsdreng, og nu gik Rejsen mod det fjerne Vest. Da de naaede Bahia, fik han at vide, at Miguel Duez var rejst til Europa, hvorfor han blev i Kaptajn Jansens Tjeneste. Men ud for Brasiliens Kyst blev deres Skib tillige med tolv andre angrebet af franske Fribyttere; Jansens Skib kom i Brand, og Jens Munk med seks andre af Besætningen svømmede omkring paa Vragstumper, til Kampen var endt. Soroerne satte dem da i Land paa den brasilianske Kyst, hvor de saa maatte sørge for sig selv. Efter mange Genvordigheder naaede Jens Munk til Bahia, hvor han i elleve Maaneder var Skomagerdreng; i seks Maaneder arbejdede han hos en Portrætmaler, indtil Miguel Duez kom tilbage fra sin Rejse i Europa, da han kom i Tjeneste hos denne, altsaa ved Handelen. Efter at have været i Bahia i omtrent seks Aar kom han derfra paa næsten

lige saa æventyrlig en Maade, som han var kommen dertil. Der kom nemlig to hollandske Kobmandsskibe for at drive Handel i Bahia uden at være forsynet med Pas fra den spanske Konge, hvorfor man besluttede sig til at konfiskere dem. Der laa allerede syv Skibe færdig til at overfalde dem, da Jens Munk efter sin Principals Raad svømmede ud, dækket af Nattens Mørke, og advarede Hollænderne, der straks kappede Anker og stod til Sos og saaledes undslap Fælden. Jens Munk, som efter denne Bedrift ikke turde komme tilbage til Bahia, drog med til Amsterdam, hvor han for sin udviste Tjeneste "blev vel opklædt og beskjenket", som han siger, og fik Tilbud om Ansættelse i vedkommende Selskabs Tjeneste, hvilket han dog afslog og drog til København.

Ved sin Hjemkomst var Jens Munk omkring de 20 Aar og havde efter sin Alder prøvet ikke saa lidt. Han fik Ansættelse hos Adelsmanden Henrik Ramel (død 1610), for hvem han gjorde flere Handelsrejser baade paa Spanien og Østersøen. I 1606 fik han sit eget Skib at føre, og fra nu af gik hans Rejser til Rusland, nord om Norge, en Forberedelse til hans senere store Rejse mod Nordvest. I 1610 kom Munk i Kongens Tjeneste og skulde gaa mod Nordost saa langt han kunde komme, undersøge Landets Beskaffenhed, indtage Ladning og give Beretning til Kongen ved sin Hjemkomst. Man kender ikke Udfaldet af denne Rejse; men i 1611—13 tjente Munk med Ære i den saakaldte Kalmarkrig, var i 1613 med den danske Gesandt, Jakob Ulfeldt, i Spanien som Tolk, gjorde i 1614 en Rejse til Arkangelsk, var siden paa Jagt efter Sorovere i Nordsoen og var i 1616 en Rejse i Spanien for i Biscaya at hyre Sømænd til at gaa paa Hvalfangst for et Selskab i København, af hvilket Jens Munk var Medlem. I 1618 var det bestemt at han skulde gaa med Ove Gjedde til Indien, men Kongen fritog ham for denne Tjeneste.

I 1619 blev han derimod af Kongen udnævnt til Fører for en Ekspedition, der havde til Hensigt at finde Nordvestpassagen til Indien. Der siges at Jens Munk selv havde foreslaaet Kongen en saadan Ekspedition; og at Kongen tog imod dette Forslag med Glæde, véd vi allerede nok til at kunne forstaa. Mærkeligt nok fortælles der, at Jens Munks Fader engang skal have tilbudt Frederik II at ville sejle ud og opsøge Gronland, uden at dette dog blev til noget. Derimod blev det til noget med Jens Munks Togt. Der er ingen Tvivl om, at man i Danmark var kendt med Hudsons Rejser og deres Udbytte. Desuden fik Jens Munk med sig en engelsk Styrmand, William Gordon, som havde været med Baffin paa dennes Opdagelsesrejser, ligesom han var personlig kendt med flere af de engelske Polarforskere. Man gik ud fra, at ved at gaa gennem Hudsonbugten vilde man naa til det meget omtalte Anianstræde, som man mente skilte Amerika fra Asien, og som man sogte ikke højt oppe mod Nord, hvor senere Bering fandt det efter ham nævnte Stræde, men endog saa langt syd som ved Lawrenceflodens Munding og senere paa Højde med Hudsonbugten, dog saaledes at man da skulde sejle mod Syd og Vest for at naa til Kina og Indien, hvilket Jens Munk ogsaa gjorde.

Ekspeditionen bestod af to mindre Skibe af Flaaden, nemlig "*Enhjørningen*", som Munk forte, samt Jagten "*Lamprenen*", ført af Jens Henriksen. Begge Skibe havde tilsammen en Besætning af 65 Mand. Den 9de Maj 1619 lagde Jens Munk ud i Øresund for at tiltræde Rejsen. Kongen indførte den Dag i sin Dagbog følgende Notits: "Sejlede "*Enhjørningen*" og "*Lamprenen*" paa den Sejlads norden om. Den Almægtigste give det til Lykke." Munk blev opholdt af Modvind til 16de Maj, da han stod Sundet ud. Den 18de Maj sprang en af hans Folk overbord, og inden han kom til Norge, sprang et af Skibene læk, saa han maatte lægge sig ind i Karsund for at reparere; derfra begyndte saa den 30te Maj Rejsen mod Vest, forbi Shetlandsoerne og Færøerne. Den 30te Juni saa de Kap Farvel i Grønland, om hvilket Jens Munk siger:

længer. Denne Plads kaldte han Jens Munks Vinterhavn, eller Jens Munks Bay. Hans ubestemte Angivelser, der vistnok er forsætlige, har bevirket, at man har haft vanskeligt ved at finde Pladsen, hvor han overvintrede. Men alle er nu enige om, at han har overvintret i Churchillflodens Munding mellem den 58de og 59de nordlige Breddegrad. — Han kom altsaa ikke i Havn i det solrige Indien men derimod til et Land, hvor kun Isbjørne, Ulve, Ræve og Eskimoer kan friste Livet om Vinteren.

Jens Munk var i nævnte Flodmunding fra 7de September 1619 til 16de Juli 1620. Men Tiden mellem disse to Datoer var for ham og hans Folk en saa forfærdelig Lidelsens Periode, at det næsten er ubeskriveligt. Til Nytaar 1620 gik det endda nogenlunde, saalænge Folkene kunde færdes i frisk Luft og skyde Vildt. Men da Sne og Storm tog saaledes til, at det var dem umuligt at færdes ude, blev det for Alvor galt.

Gammelt Kort over Jens Munks Vinterhavn i "Nova Dania".

De var daarligt forsynet med Klæder, idet de ikke havde Pelsværk; og Skier havde de heller ikke, hvorfor det var dem umuligt at færdes i den dybe Sne. Og da de var henvist til at ligge stille i den grufulde Kulde og tilmed leve af den salte Skibskost, blev de et let Bytte for den skrækkelige Sygdom, som er kendt under Navn af Skørbug. Men til Nytaar gik det som sagt nogenledes. Jens Munk og hans Folk gjorde Udflugter i Omegnen, saa godt det lod sig gøre, og søgte navnlig at finde ud, om Landet var befolket. Han fandt Spor af, at der havde været Folk paa Egnen, men selv saa han ingen. Han fortæller, at han ikke langt fra sin Vinterhavn "fandt et Billede paa en Sten afmalet med Kul, dets Facon var ligesom en halv Djævel, hvorfor jeg kaldte samme Hug (Pynt) Djævels Hug". Og i Skoven fandt han flere Steder store Hobe af Spaaner, som syntes at være afhugget med krumme Jern. Men af hvad han saa var han paa det rene med, at Folket var Hedninger; og siger han: "dersom det saa er, da var at ønske, at de arme

forblindede Hedninger kunde komme til den rette og kristelige Troes Bekjendelse." Angaaende deres Levemaade sluttede han, at de mest levede af halvraat Kød.

Men ombord paa "Enhjørningen" iagttog man de kirkelige Festdage. I sin Beretning omtaler Jens Munk saaledes, at de fejrede Mortensdag med Ryper, som Folkene havde skudt, i Stedet for med Gaasesteg, som de var vant til i Danmark. Til 14de November bemærker Jens Munk: "Om Natten kom der en stor sort Hund til Skibet paa Isen. Da blev en af Folket, som gik paa Vagt, ham vaer, og vidste ikke andet, end at det var en sort Ræv, hvorfor han straks skød ham og kom saa med ham slæbendes ind udi Kahytten med stor Glæde, menendes han havde en stor Bytte bekommet. Men om Morgen, da vi saa os for, var det en stor Hund, og udentvivl var han afrettet til Dyr at fange; thi han havde været bunden om Næsen med smale Liner, saa Haarene vare der afgangne, og var han kløftet udi det højre Øre, og kanske hans Ejermænd havde ikke ret gjerne mist ham. Jeg havde og gjerne selv set, at jeg kunde faaet ham levendes fat; da vilde jeg straks have gjort en Løbekræmmer af ham, og ladet ham gaa hjem igjen, did han var kommen fra, med Kramvare."

Den 10de December observerede Jens Munk en Maaneformørkelse, som han beskriver.

Om Julefesten paa Skibet siger han: "Den hellige Juledag celebrerede og højtideligen holdt vi samtlig (som kristeligt er), holdt Prædiken og Messe, og efter Prædiken ofrede vi Præsten efter gammel Vis, hver efter sin Formue; endog at Pengene ikke vare mange iblandt Folket, saa gave de dog hvad de havde. En Part gav hvide Ræveskind, saa at Præsten fik til at fodre en Kjortel med; men ham blev der efter ikke langt Liv fristet, at han den kunde slide."

Fra Nytaar 1620 blev Livet i "Nova Dania" eller "Ny Danmark", som Jens Munk kaldte det Land, han var kommen til, at ligne ved Livet i et Hospital, hvor Kaptejnen var en af de dygtigste Sygepassere. Med hver Dag blev det værre, og da Jens Munk greb til at uddele stadig større Rationer af Brændevin blandt Besætningen, hjalp det kun til at gore dem mere syge. Paa Universitetsbiblioteket i København findes endnu hans egenhændige Beskrivelse af hans Rejse, og ud for hver Dag har Munk angivet Antallet af de døde. Den 25de Februar 1620 var der død 22, 1ste Marts 24, 1ste April 34, 10de April 41, 28de April 50, 19de Maj 57, og 4de Juni var de dodes Antal steget til 61. Af de fire levende døde endnu Sejllæggeren hen i Juni Maaned, saa Jens Munk stod nu selvtredie tilbage i et fremmed, isbundet Land, saa udmattet paa Sjæl og Legeme at han hverken kunde staa eller gaa. Efter den 16de Maj blev de døde liggende ubegravet, da de efterlevende ikke havde Kræfter til at skaffe dem bort.

Den 4de Juni troede Jens Munk, som laa syg og hjælpelos i sin Køje, at hans Dage var talte. Han nedskrev da sit Testamente og dernæst følgende Brev, som vist fortjener at anføres: "Efterdi at jeg nu ikke længer haver Forhaabning at kunne leve i denne Verden, da beder jeg for Guds Skyld, om nogle kristne Mennesker hænder hid at komme, at de mit arme Legeme, med de andre deres, som herhos findes, udi Jorden ville lade begrave, tagendes Løn derfor af Gud i Himlen. Og at denne min Relation (Beretning) maatte blive min naadigste Herre og Konning tilstillet. Thi hvert Ord, som her udi findes, er altsammen sandfærdigt. Paa det min fattige Hustru og Børn maatte nyde min store Besværlighed og ynkelig Afgang noget god af. Hermed al Verden gode Nat, og min Sjæl udi Guds Haand etc. Jens Munk."

Men den 8de Juni væltede han sig med sine sidste Kræfter ud af sin Køje, hvor han ikke mere kunde være for Stank af de døde, krøb omkring paa Dækket som han bedst kunde og opdagede da, at to af Besætningen var krøben i Land, medens hver af

Parterne troede, at de var de sidstlevende. Omsider kom ogsaa Jens Munk i Land til dem. De boede nu under en Busk, krøb omkring, hvor de kunde finde noget Grønt, som de sugede Saften af, og dette tillige med Varmen gjorde at de kom til at føle noget bedre. Siden fangede de nogle Fisk, som de kogte og spiste Suppen af; thi Kødet kunde de ikke tygge, da Tænderne var løse i Munden som en Følge af Skørbugen. Omsider fik de "Lamprenen", som var trukket op paa Land, sat i Vandet, hvilket først lod sig gøre efterat de havde udlosset den. Siden maatte de fra "Enhjørningen" hente Levnedsmidler og hvad andet de trængte til til Rejsen, som de nu vilde begive sig paa hjemad. Jens Munk fortæller: "Den 16de Juli, som indfaldt paa en Søndag, om Eftermiddagen, da ginge vi udi Guds Navn til Sejls derfra. Paa hvilken Tid det var der udi Landet saa varmt som det kunde være udi Danmark, og Multebærene stode da knoppede. Og var der saa fuldt med Myg, at man ikke kunde bare sig, naar det var stille Vejr, og var der megen Regn denne Tid om Aaret dagligen. Og der jeg rejste derfra, borede jeg to eller tre Huller paa "Enhjørningen", at det Vand, som var i Skibet, med en halv Ebbe maatte blive, paa det at Skibet altid kunde blive fast siddendes, i hvad Is der komme kunde."

Inden vi følger Munk og hans to Mænd paa Vejen hjemad, vil vi dvæle lidt hos de døde, som nu blev tilbage i "Nova Dania".

Af disse maa først mærkes Skibspræsten, Rasmus Jensen Aarhus. Vi har hørt om hans Juleoffer. Om ham siger Munk i sin Beretning: "Den 10de Januar (1620) ginge Præsten, Hr. Rasmus Jensen, og Bartskjæren (∴ Skibslægen) M. Casper Caspersen til Sengs, efterat de nogen Tid lang havde gaaet helt syge." 23de Januar: "Samme Dag var det smukt Vejr og dejlig Solskin, da sad Præsten over Ende i sin Køje, og for Folket gjorde Prædiken, hvilken Prædiken og var den sidste, han gjorde her i Verden."

20de Februar: "Om Aftenen døde Præsten, fornævnte Hr. Rasmus Jensen, som da havde gaaet og ligget syg i lang Tid."*)

"10de April døde ærlig og velbyrdig Mand (∴ Adelsmand), Mouritz Stygge, min Liutnant, som havde længe ligget syg. Og tog jeg af mine egne Ligklæder og svøbte hans Lig udi det bedste jeg kunde, og var det med stor Nød at jeg kunde faa en Ligkiste gjort til ham."

Endnu skal blot nævnes de Navne, Jens Munk anfører i sin Beretning, da de formentlig fortjener det. Saavidt kan skønnes, er de som følger, efterhaanden som de døde: Bartskær David Velske, Styrmand Hans Brock, Baadsmændene Jens Helsing, Laurids Bergen, Rasmus Kjøbenhavn, Drengen Claus, Jens Borringholm, Hans Skudenæs, Oluf Boye, Anders Pøcker, Bartskær Casper Caspersen, Poul Pettersen, Skipper Jan Olufsen, Ismael Abrahamsen, Christian Gregersen, Tømmermand Svend Arvidsen, 2den Styrmand Johan Petersen, Erik Munk (en Brodersøn af Jens Munk), Iver Alsing, Christopher Opsloe, Rasmus Clemmensen, Højbaadsmænd Laurits Hansen, 1ste Styrmand William Gordon, Anders Sodens, Anders Oroust, Jens Bødker, Hans Bendtsen, Oluf Andersen, Peder Amundsen, Oluf Søndmør, Halvor Brønnie, Morten Nielsen, Thor Thønsberg, Anders og Morten Marstrand, John Watson (en engelsk Styrmand), Tømmermand Jens Jørgensen, Svend Marstrand. Alle de nævnte naaede Jens Munk at faa begravet. Af dem, som ikke blev begravet, nævner han kun følgende ved Navn: Skipper Jens Henriksen, Erik Hansen Li, Tømmermand Peder Nyborg, Knud Lauritzen Skudenæs og Jørgen Kokkedreng. Disse er sikkert nogle af de første Skandinaver, som har fundet deres Grav i Amerika efter dets Opdagelse af Columbus i 1492.

Jens Munks Sejlads fra Churchillflodens Munding i Hudsonbugten til Bergen i

*) Der er ingen Tvivl om, at Rasmus Jensen Aarhus er den første lutherske Præst i Amerika.

Norge varede fra 16de Juli til 21de September. Ogsaa over denne mærkelige Rejse førte han Dagbog. Han maatte kæmpe sig frem mod Is og Storm og Hav, saa man maa undres over, at han nogensinde slap levende derfra, især naar man mindes den Vinter, han og hans Folk havde havt. Undertiden maatte han lade Skibet drive uden Sejl, at han og hans to Medhjælpere kunde faa nogen Hvile. Den 21de September kom han ind i en ham ukendt Fjord i Norge. Med sin Bøsse maatte han true en Bonde til at hjælpe sig en Varptrosse i Land. Da han fik fast Land under sine Fødder, siger han: "Der jeg nu havde Skibet udi god Salve, og var udi kristen Land igjen kommen, da græde vi arme Mennesker af stor Glæde og takkede Gud han os naadeligen havde den Lvkke beskæret."

Vi kan iøvrigt ikke slutte Beretningen om denne Del af Jens Munks Færd bedre end med følgende Ord af en nyere dansk Forfatter: "Munk kæmpede dog til det sidste, og omskabtes fra Chef til Sygeplejer, men holdtes formodenlig oppe netop ved denne stadige og anstrængte Virksomhed. Hans Bog er ikke fuld af Klager. Men medens hans stoiske Udholdenhed sammen med den døende Besætning, som han selv dødssyg ofrede sine sidste Kræfter, staar som et smukt Vidnesbyrd om et mandigt og ædelt Sind, maa hans Sejlads med "Lamprenen" fra Hudsonbugten til Norge med kun to Mands Besætning, der lige var sluppen ud af Dødens Favntag, aftvinge os Beundring, og da Jagten den 21de September 1620 strøg indenskærs i Omegnen af Bergen, havde han udført en Sømandsdaad, der vel fortjener at mindes."

Jens Munk kom først til København i December Maaned 1620, idet han blev opholdt i Norge i nogen Tid.

Den rastløse Christian IV tog vel imod ham; men han fik ikke Lov at være længe i Ro. Han havde taget et nyt Land i Besiddelse i Kongens Navn, et Land ikke øde som Grønland, men fuldt af herlige Skove, Pelsdyr, nyttige Metaller osv. Muligvis kunde der ogsaa gro Korn. Kongen havde isinde at drage sig denne Opdagelse til Nytte. Desuden var det jo endnu ikke umuligt at finde Nordvestpassagen til Indien. Og hertil kom, at et af Kongens Skibe var efterladt i "Nova Dania". Det skulde hentes. Nok er det: Jens Munk fik i Foraaret 1621 Ordre til at forberede sig til at gaa ud paa en ny Ekspedition til Nova Dania. Det var aabenbart Hensigten, at der nu skulde anlægges en dansk Koloni ved Hudsonbugten. Og Jens Munk traf sine Forberedelser. Man har endnu hans Fortegnelse over, hvad der absolut skulde til til en saadan Rejse. Det skal vi imidlertid ikke her komme nærmere ind paa, saa meget mindre som den paa-tænkte Ekspedition aldrig kom til Udførelse, hvilket vistnok har sin Grund i Jens Munks nedbrudte Helbred. Han blev dog siden brugt flittigt i sin Konges Tjeneste til sin Død den 3die Juni 1628. Der er imidlertid et Sagn der fortæller, at han skal være falden i Kongens Unaade, saa denne endog skal have stødt ham for Brystet med sin Stok, saa Jens Munk gik hjem i Forbitrelse herover, gik til Sengs og døde af Sult og Græmmelse. Men dette Sagn skal være uden nogen somhelst Hjemmel.

Men hvad blev der af "Nova Dania" og af "Enhjørningen", som Jens Munk havde efterladt i sin Vinterhavn?

Først 48 Aar efter Jens Munks Rejse til Amerika, nemlig i 1668, blev "Nova Dania" koloniseret, idet det bekendte Hudson Bay Company tog Landet i Besiddelse og anlagde en Række Forter ved de sydvestlige Flodmundinger. Siden kom disse Egne en Tid i Frankrigs Besiddelse.

Fra Franskmandene véd vi bestemt, at Jens Munk overvintrede i Churchill-flodens Munding. En af dem fortæller følgende om de danskes Overvintring der: "I Vinterens Løb omkom alle de danske af Kulde og Sygdom, og deres Skib drev bort med

Isgangen om Foraaret. Da de indfødte om Sommeren kom til Stedet, blev de højst forbauset over at se saa mange Lig af en dem ukendt Menneskerace. Efter at have overvundet deres Frygt bemægtigede de sig det for dem overordenlig rige Bytte, som fandtes i de efterladte Sager. Blandt disse var uheldigvis ogsaa et Kvantum Krudt, som antændtes, hvorved mange dræbtes, og Huset, som indeholdt de efterladte Genstande, opbrændte. Herved tilintetgjordes det meste af Byttet, dog blev en Mængde Jernsager, deriblandt en 8-pundig Kanon, tilbage, og de forskellige vilde Stammer, selv de i temmelig lang Frastand boende, forsynede sig længe med Jern herfra." Franskmanden har aabenbart i disse Ord gengivet de vildes Beretning om Sagen. De franske, som holdt Landet til 1714, kaldte Floden, som nu hedder Churchill River, for *Revière danoise*, eller "den danske Flod".

Da Englænderne kom i Besiddelse af Landet igen, fandt de i nævnte Flodmunding en Metalkanon med Christian IV's Navnetræk; og siden blev der fundet flere af samme Slags. Og derfor gik Navnet "The Danish River" langt ind i det 18de Aarhundrede Side om Side med Navnet Churchill River, men det findes nu kun i Boger.

Men vor Landsmand fortjener at nævnes som en af Nordvestpassagens Pionerer. Hans Togt kan godt taale Sammenligning med hans store samtidiges, og hvad angaar hans Personlighed, da kunde man vist passende anvende Blichers bekendte Ord paa ham:

*"Den Skude blev jort af en Somand god,
af dem, der ej pleje at ryste;
thi først sig beviser det danske Mod,
naar Doden begynder at kryste."*

"Nova Dania" ved Hudsonbugten blev altsaa en Kirkegaard, medens "New England" i Amerika, som anlagdes et halvt Aar senere, blev Stammen til en af Verdens mægtigste Republikker. Men hvad Mod og Udholdenhed angaar, taaler Jens Munk meget vel at stilles sammen med de fremmeligste i nævnte engelske Koloni. Dog er det undertiden tungt at høre til et lille Folk. Navnene paa Jens Munks samtidige, Hudson, Baffin osv., er bevaret i de Egne, de undersøgte, og deres Bedrifter holdes i Ære. Men Jens Munks Daad er forlængst glemt, og intet Sted har Navn efter ham!

* * *

Nogle Aar før Jens Munk plantede det danske Flag paa "Ny Danmark"'s sne-dækte og isbundne Strande, blev der langt længere mod Syd sat et andet Minde om Danmark, idet den bekendte engelske Kaptajn John Smith, der spillede saa stor en Rolle i den første engelske Koloni i Amerika, Jamestown i Virginia, besejlede og kortlagde en stor Del af det nuværende Ny-England og kaldte et af Næssene der *Cape Ann* til Ære for Englands daværende Dronning *Anna af Danmark*.

Dronning Annas Broder Christian IV gæstede to Gange sin Søster i England, nemlig i 1606 og 1614. Han kom derved i Forbindelse med den vidtberejste Somand Sir Walter Raleigh, som stod højt i Dronningens Gunst. Det er da rimeligt, at Kongens Samtaler med denne mærkelige Mand ikke var uden Indflydelse paa hans Planer om at udvide Danmarks Handelsforbindelser snart sagt over den hele Verden, saaledes som de senere gav sig Udslag i Jens Munks Rejse til Amerika, Ove Gjeddes Rejse til Indien i 1618 og Stiftelsen af det vestindiske Handelskompagni i 1620 osv.

(KILDER: *Jens Munks "Navigatio Septentrionalis"* udgivet af P. Lauridsen, København 1883. *H. D. Lind*: Christian den 4de og hans Mænd paa Bremerholm. *Agnes Strickland*: *Queens of England*, Vol. 7. Philadelphia 1844.)

c. Vitus Jonassen Bering, Beringstrædet og russisk Nordamerika.

"*Klondike*" er et Navn, som i de sidste Aar har faaet en meget stor Betydning og Berømmelse over den hele Verden; og Pladsen er bleven et Valfartssted, om ikke for fromme Pilgrimme saa for Æventyrere og Guldsøgere fra alle Lande og af alle Nationer, deriblandt ikke faa Danske. Men hvor findes Klondike, dette ny Eldorado, denne Bjærgstrom, som har samlet saa store Hære ved sine Bredder? Geografien vil oplyse os om, at denne Bæk løber ud i den store Flod Yukon, og at Yukon er den største Flod i Alaska, som nu er et Territorium under Nordamerikas Forenede Stater. Ganske vist: Klondike findes ikke indenfor Alaskas Grænser men derimod i britisk Nordamerika. Men indtil 1867 udgjorde Alaska russisk Nordamerika, som først toges i Besiddelse af den russiske Regering i 1783. Ved Traktat af 30te Marts 1867 overdroges Alaska med et Landomraade af 580,000 Kvadratmile af den russiske Regering til de Forenede Stater for en Købesum af 7,200,000 Dollars. — Saa meget véd enhver, som kender lidt til Amerikas Historie. Derimod er det maaske mindre kendt, at Ruslands Fordring paa Alaska som russisk Territorium grunder sig paa *en dansk Mands* Opdagelser, idet en Dansk var den første, som nogensinde fandt og undersøgte disse nordlige Egne. At han stod i russisk Tjeneste, da han gjorde sin Opdagelse, er Grunden til at Rusland siden betragtede det Land, han havde fundet, som sit.

Det er ogsaa bekendt, at da Columbus landede i Amerika, mente han, at han var kommen til Indien, altsaa til Asien. Navnet Vestindien minder derom endnu den Dag i Dag. Siden fandt man vel ud, at denne Tanke ikke holdt Stik. Men saa mente man, at der kunde ikke være ret langt fra Amerika til Indien og navnlig da ikke fra Nordamerika til Indien. Vi har hørt, hvorledes Jens Munk var ude for at søge efter en Nordvestpassage til det rige Indien men fandt i Stedet derfor en Kirkegaard for det meste af sin Besætning og det ene af sine Skibe i "Nova Dania" ved Churchillflodens Munding. Man havde dunkle Anelser om, at Amerika ikke var landfast med Asien, og at der fandtes et Vand mellem disse to Verdensdele; men hvorledes det i Virkeligheden hang sammen, erfarede man ikke før 236 Aar efter, at Columbus fandt Land i Amerika. Den som har Æren af først at have besejlet det smalle Vand, som skiller Asien fra Amerika, er den samme danske Mand, som først fandt russisk Nordamerika. Denne mærkelige Dansker fortjener vistnok at blive lidt mere kendt, end han hidindtil har været blandt sine Landsmænd i Almindelighed, og da ikke mindst i Amerika. Hans Navn er *Vitus Jonassen Bering*.

Berings Fødeby var den lille jyske Købstad Horsens, som har fostret ikke saa faa Mænd, der har gjort deres Fædreland Ære baade hjemme og ude. Den bekendte danske Statsminister Ove Høegh Guldberg (f. 1731, død 1808), var en Møllersøn fra Horsens. Den bekendte Poul Vendelbo, adlet Løvenørn, bekendt som russisk Officer, dansk Admiral og Diplomat osv., var Søn af en Haandværker og Bedemand i Horsens. En af de mest bekendte latinske Digtere i Danmark i det 17de Aarhundrede hed Vitus Pedersen Bering og var født i Viborg i 1618. Han endte som Assessor i Højesteret og kongelig dansk Historieskriver og døde i 1675. En Broder af denne berømte Mand hed Peder Pedersen Bering og var Præst og Provst i Østersnede ved Horsens, hvor han døde. En af Provst Berings seks Døtre blev gift med en Enkemand, Jonas Svendsen, som var "Visiterer" i Horsens. Ved ham blev hun Moder til mindst to Sønner, af hvilke den ene blev opnævnt efter hendes ovennævnte berømte Farbroder og kaldet Vitus Jonassen. Han blev døbt i Horsens den 12te August 1681. Senere gik det ham, som den bekendte

Statsminister Høegh-Guldberg, at han tog Navn efter sin mødrene Slægt og kaldte sig Bering, hvilket forresten var Tilfældet med flere af hans Fætre, som blev Præster i Danmark. Hans Fader var en af de ledende Mænd i Horsens, var i mange Aar Kirkeværge ved Sognekirken men vistnok langt fra nogen formuende Mand. Hans Børn af første Ægteskab voldte ham Sorg; en Søn maatte han saaledes sende til Ostindien, næppe for hans Dyders Skyld.

Fra sin Ungdom af havde Vitus Jonassen Lyst til Søen. Han skal i sin tidligste Ungdom have været med paa Rejser baade til Ostindien og Amerika. Fra Ostindien kom han i 1703 tilbage til Amsterdam, hvor han gjorde Bekendtskab med en Nordmand, hvilket skulde faa stor Indflydelse paa hele hans senere Liv. Manden hed Cornelius Cruys (vistnok Kruse) og var født i Stavanger i 1657. Gennem Bekendtskab med Czar Peter den Store i Rusland var han kommen i dennes Tjeneste som Vice-Admiral. Han døde i Rusland i 1727. Cruys var netop nu i Holland for at hyre dansk-norske Sømænd til den russiske Marine, idet Czar Peter satte mere Pris paa saadanne end paa Hollænderne, efterat han ved sit Ophold i Holland havde lært dem at kende. Cruys fik Bering med sig til Rusland, hvor han straks fik Ansættelse som Underløjtnant i Flaaden. I St. Petersborg var der dengang og senere en hel Koloni af danske og norske Sømænd, som samlede sig om Cruys, og til hvis nærmeste Omgangskreds ogsaa den unge Bering i længere Tid kom til at høre. Vi kan ikke her i det enkelte fortælle om Berings Arbejde i russisk Tjeneste. Han deltog i Ruslands Krige mod Tyrkerne og Svenskerne og viste sig som en modig og dygtig Smand, hvem man betroede tidt meget vanskelige Hverv, som han udførte tilfredsstillende. Som Følge heraf forfremmedes han til Løjtnant (1707), Kaptajnlojtnant (1710), Kaptajn af 4de Klasse (1715), af 3die Klasse (1717), og i 1720 til Kaptajn af 2den Klasse. Men i 1724 forlangte han sin Afsked af Tjenesten, fordi han mente sig tilsidesat, idet han ikke var bleven Kaptajn af 1ste Klasse. Han fik sin Afsked og trak sig tilbage til sit Hjem i Viborg i Finland, hvor han havde en Ejendom og gerne opholdt sig, da det var en skandinavisk By. Men da det kom til Czar Peters Kundskab, at Bering havde faaet sin Afsked, beordrede han, at Bering skulde indtræde i Flaaden som Kaptajn af 1ste Rang. — Og ikke blot dette; men i samme Aar (1724) udnævnte han Bering til Chef for "den første kamtschadalske Ekspedition", som havde til Formaal at udfinde, om Asien og Amerika var landfast med hinanden.

Den Instruks, som gaves Bering for denne vigtige Rejse, er skreven af selve Czar Peter 5 Uger før hans Død og lyder paa, at Bering: "I. Paa Kamtschatka eller paa et andet Sted skulde bygge en eller to Baade med Dæk. II. Med disse Skibe sejle langs Kysten, der løber mod Nord, og sandsynligvis, da man ikke kender Kystens Ende, er dette Land Amerika. III. Og derfor skal man spørge, hvor Kysten løber sammen med Amerika, og gaa til en eller anden europæisk Nybygd, og naar man ser europæiske Skibe, skal man spørge om hvad Kysten kaldes, og opskrive det, selv lande paa Kysten, indhente sande Efterretninger og, efter at have bragt det paa et Kort, vende tilbage." — Saa underlig denne Instruks end lyder, betegner den et absolut nyt Skridt til Kendskab om Forholdet mellem Asien og Amerika. Hidtil havde man arbejdet sig træt paa at finde en Nordvest- eller Nordostpassage til Indien ved at sejle nord om Amerika eller Europa. Czar Peter vil, at det bestemt skal findes ud, om der er et Stræde mellem Asien og Amerika; thi uden det er det jo meningsløst at tale om en Passage. Asiens Østkyst var dengang kun kendt op til Øen Jesso og Amerikas Vestkyst kun til Kap Blanco. Hvad der laa nord derfor, skulde Bering blive den første til at finde ud. Paa Kortene angaves et "Anianstræde" mellem Asien og Amerika; men ingen vidste noget bestemt om det. Man antog, at det var fundet af en Spanier, Cortereal, i Aaret 1500, som havde nævnt

det efter tre Brødre, som var med ham. Vi har hørt, hvorledes Jens Munk søgte det i Hudsonbugten i 1619. Nogle har ment, at Cortereals Anianstræde er det samme som det nuværende Puget Sound, medens andre mener, at det er det nuværende Beringstræde. — Vi skal nu følge med Bering paa hans Ekspedition og se, hvorledes han udførte den.

I Begyndelsen af 1725 gik den ud fra St. Petersborg med Bering som Chef og hans Landsmand *Morten Pedersen Spangsberg* (eller Spangberg) som næstkommanderende samt en Del russiske Officerer. Det var en lang og næsten ufremkommelig Vej fra St. Petersborg til det fjerne Kamtschatka. Efter noget over 3 Aars haardt Slid, Møje og Lidelser var Bering endelig kommen saa vidt, at han fik sit Skib, "Gabriel", af Stabelen i det øde Land. Tømmeret var slæbt paa Hundeslæder til Havnen, hvor det blev bygget, Tjæren havde man selv maattet koge, men Takkelagen, Kættinger og Ankere havde man maattet slæbe med sig Tusinder af Mile! Og ligeledes en hel Del af Provianten. Men den 9de Juli 1728 stod endelig "Gabriel" ud af Havnen. Og nu gik i Overensstemmelse med den givne Instruks Rejsen mod Nord langs den ukendte Kyst, som ingen vidste noget bestemt om. Den 2den August var man naaet til 62°, 50" nordlig Bredde, og den 8de August noget over 64° nord. Den 11te August saa de St. Lawrence Øen; og nu var "Gabriel" altsaa inde i Strædet mellem Asien og Amerika. Den 14de August var man naaet til 66°, 41" nordlig Bredde, og man saa bag sig høje Bjerge. Man saa nemlig det Forbjærg, som nu er kendt under Navnet Østkap. Da Bering naaede til 67°, 18" nordlig Bredde, ansaa han det for sin Pligt ifølge Ordre, der var ham givet, at vende om, "fornemmelig fordi han ikke længer saa, at Kysterne blev ved paa samme Maade at lobe mod Nord".

Paa Tilbagevejen saa Bering paa venstre Haand en Ø, som han efter Dagens Helgen kaldte Diomede Øen. Der findes som bekendt to Øer af dette Navn i Beringstrædet, og Grænsen mellem Rusland og Amerika gaar nu midt imellem disse Øer. Det er den vestligste af disse Øer, Bering har set. Den anden saa han ikke, og paa Grund af Taage saa han heller ikke Amerikas Fastland, saaledes som det f. Eks. var Tilfældet med den berømte engelske Opdager, James Cook, da denne sejlede i Beringstrædet. Men da Bering vendte om, var han vis paa, at han havde omsejlet Asiens nordøstlige Hjørne og altsaa fundet en Nordostpassage til Indien. Dette er udtalt i en Meddelelse, som enten stammer fra ham selv eller en af hans nærmeste Omgivelser, og som offentliggjordes i Københavns "Nye Tidende" i 1730, hvor det hedder: "Bering har befundet, at der virkelig befindes en Nordost-Passage, saa at ud af Lena-Floden, saafremt man ej maatte blive hindret af Isen i Norden, kan man komme til Skibs til Kamtschatka og derfra til Japan, China og Øst-Indien." — Bering sejlede tilbage til Kamtschatka, hvor han overvintrede, og foretog den næste Sommer flere Rejser langs med Østasiens Kyster, som han kortlagde. Den 1ste Marts 1730 kom han tilbage til St. Petersborg og aflagde Beretning om sin Færd. Men skønt han havde kortlagt de Kyster, han havde besejlet osv., saa var de lærde i St. Petersborg, som aldrig havde set det østlige Asien, alligevel meget klogere end han; og da hans Beretninger ikke stemte med det Fantasikort, man havde tegnet af det østlige Asien, var man helt paa det rene med, at han aldrig havde været ved den nordøstligste Pynt af Asien. Og ikke blot mens han levede, fik han at kæmpe mod disse de lærdes Fordomme; men længe efter hans Død forklejnede de hans Ære som Opdager, indtil Englænderen Cook praktisk beviste, at den ædruelige Bering havde Ret paa alle Punkter.

Men foreløbig havde de lærdes Paastande mod Bering den Virkning, at han i April 1730, kun to Maaneder efter sin Hjemkomst, indleverede to Forslag til den russiske Regering, som gik ud paa, i Korthed sagt, Sibiriens Civilisering, Kortlægning af

Amerikas Vestkyst og Indledning af Handelsforbindelser med dette Land, ligeledes Kortlægning af Japan med Handelsformaal for Øje, og endelig Omsejling og Kortlægning af Sibiriens Kyst mod Ishavet mellem Floderne Obj og Lena. Derved, mente Bering, vilde man faa fuld Klarhed over Forholdet mellem Land og Vand i de hidtil ukendte nordlige Egne og fuld Klarhed over, hvem der havde Ret i den Sag, om hvilken der var Strid mellem ham og de stuelærde.

Den russiske Regering gik med Iver ind paa Berings Plan. Men lidet anede det ham vel, at han skulde blive udset til at føre alle disse kæmpemæssige Planer igennem eller da være Hovedmanden for det hele, noget, som enhver anden end en russisk Regering maatte kunne indse vilde overstige Enkeltmands Kræfter. Men hertil kom en hel Mængde andre Sager, som han skulde se gennemført, f. Eks. forsyne hin By med flere Indbyggere, indføre Kvægavl paa den russiske Stillehavskyst, anlægge Navigations-skoler, Skibsværfter i Okotsk, Jernværker her og andre Værker der osv. osv.

Kort sagt: han blev saaledes overlæst med Opgaver, at man maa undres over, at der overhovedet kom noget ud af det hele. At dette alligevel skete, skyldes fremfor noget andet Berings sejge jyske Udholdenhed, som ikke gav op selv under de mest fortvivlede Omstændigheder og de haardeste, mest nærgaaende Krænkelser næsten af enhver Art. Det er dog ikke Opgaven her at følge disse kæmpemæssige Foretagender i det enkelte. I Begyndelsen af 1733 brød den samlede Ekspedition op fra St. Petersburg og talte ialt 570 Mand. Arbejdet fordeltes siden saaledes, at Danskeren *Peder Lassenius* stilledes i Spidsen for Ishavsekspeditionen, hvor han fandt sin Dod. Danskeren Spangsberg sattes i Spidsen for Ekspeditionen til Japan, medens Bering selv skulde lede Ekspeditionen til Amerika. Men han fik for Alvor at føle, hvad det vilde sige at staa i Spidsen for en Ekspedition, som selv skulde bringe sine Hjælpemidler til Veje i et vildt Land og blandt en Befolkning, der mildest talt var barbarisk. I flere Aar maatte han kæmpe en fortvivlet Kamp med Myndighederne i Sibirien, der brød sig lige saa meget om Regeringsbefalingerne fra St. Petersburg som om saa meget Papir! Man sendte Klage paa Klage over ham til Regeringen; han blev truet med at miste sin Løn, ja endog med Tortur. Men Bering var ikke Jyde for ingen Ting: han blev ved! Spangsberg naaede i 1738—40 at besejle og kortlægge en Del af Japan samt Kurilerne og har indlagt sig store Fortjenester af disse Egenes Geografi. Denne vor dygtige Landsmand, som besad ikke saa lidt af, hvad Bering manglede, nemlig diktatorisk Myndighed og en ubøjelig Viljekraft, var den eneste Dansker, som kom levende tilbage fra sine Ekspeditioner. Han overlevede Bering i mange Aar og døde 1761.

Spangsberg var kommen tilbage fra sine Ekspeditioner til Japan — han foretog ialt tre —, inden Bering i Juni 1741 efter 8 Aars utrolig Møje kunde begive sig ud for at finde og kortlægge Amerikas Vestkyst. Han sejlede ud med to smaa Skibe, "St. Peter" og "St. Paul", der kun var udrustet med $5\frac{1}{2}$ Maanedes Proviant, hvilken tilmed var daarlig. Efter afholdt Bøn drog Skibene afsted, og store Forhaabninger vinkede paa Fremtidens Himmel. Men ogsaa paa denne Rejse skulde de lærdes Meninger bringe en skæbnesvanger Forsinkelse. Man gik ud fra Avatschabay paa Kamtschatka. Og nu mente Bering, at man skulde gaa i Kompasretningen Øst til Nord for at komme til Amerika, hvilket naturligvis var rigtigt. Men de lærde var nu helt vis paa, at man skulde gaa mod Sydost. Saa vilde man komme til Gamaland, som ikke kunde være ret langt borte — og saa var man ved Maalet! Bering var ifølge sin Instruks henvist til at raadføre sig med sine underordnede og ikke tage nogen Beslutning uden deres Tilstemning. Altsaa maatte han gaa baade mod Sydost og mod sin egen Overbevisning. De spildte en Snes kostbare Dage med at finde ud, at Gamalandet kun eksisterede i de lærdes Ind-

bildning. Den 20de Juni skilte en Storm og Tykning Skibene ad. Endnu en Gang lod Bering sig forlede til at gaa mod Sydost — men fandt intet Gamaland. Bering var allerede dengang saa syg af Skørbug, at han stadig maatte holde sig i sin Kahyt. Endelig enedes de om at styre mod Nord, og den 16de Juli paa $58^{\circ}, 14''$ nordlig Bredde saa de Land mod Nord og navnlig et højt Bjærg, som kunde ses mange Mil ud i Søen. Med andre Ord, de saa den store Vulkan, St. Elias, som har en Højde af 18,000 Fod. Saaledes var det lykkedes Bering at opdage Nordamerika mod Øst. Den 20de Juli ankrede de op ved en Ø, som de efter Dagens Helgen kaldte Eliasøen. Den er nu kendt under Navnet Kayes Island. Han opholdt sig kun kort ved denne Ø men styrede mod Sydvest langs med Landet til $54^{\circ}, 49''$ nordlig Bredde, altsaa saa langt mod Syd som nu Territoriet Alaska gaar.

Saa langt var man naaet den 31te Juli. Man vendte nu og sejlede mod Nordvest og naaede den 7de August til Semidi Islands; men nu rasede Storm udenbords og Sygdom indenbords i en saadan Grad, at man i et Skibsraad besluttede at afbryde Kortlægningen af Amerika og sejle mod Kamtschatka, hvortil man havde mindst 1600 Mil. De arbejdede sig frem til 27de August men maatte saa atter styre mod Land for at indtage Vand. De kom ind under nogle Øer, som fik Navnet Shumaginoerne efter en Sømand, som døde der. Bering blev stadig mere syg, og som Følge deraf gik intet ombord, som det skulde. Da de atter begav sig paa Hjemvejen, fik de en saa voldsom Storm, at gamle Sømand, som havde sejlet i 50 Aar, ikke havde set Mage. Til deres Forfærdelse saa de den 23de September atter Land mod Nord. Det var en Ø i den aleutiske Øgruppe. De mente dog, at de endnu var inde under Amerikas Fastland. Den voldsomme Storm, der undertiden voksede til Orkan, stadig fra Vest, hindrede dem i at finde ud, hvor de var. Halvdelen af Folkene var syge. Mere end én Gang raadslog man om at søge Vinterhavn i Amerika, thi man var nu inde i Oktober Maaned. Bering modsatte sig dog dette men raadede Besætningen til at samle en Offergave til Kirken — Russerne til Kirken i Petropavlovsk, som han havde faaet bygget, Lutheranerne til Kirken i Viborg, hvortil han selv hørte. Og saa sejlede man videre, stadig med daarligt Vejr, flere og flere Dødsfald og mørkere Udsigter, jo længer man kom ind i Oktober Maaned. Skibsbrodet slap op, og af Vand var der heller ikke meget tilbage, daarligt som det var. Af og til saa de en af de aleutiske Øer, som de snart var nord, snart syd for. Deres Sejl og Takkelage var ødelagt, og de, som skulde staa tilrors, maatte ledes derhen af deres dødssyge Kammerater.

Den 4de November saa de Land i Vest, og den syge Besætning kravlede op paa Dækket, saa mange som kunde; selv den dødssyge Bering folte sig oplivet. Alle var enige om, at de nu var ved Indsejlingen til Avatschabay, deres Bestemmelsessted, hvor de skulde finde Bod for alle Savn. De var i Nærheden af den nuværende Copper Island, som ligger øst for den sørgelig bekendte Beringsø. — Inden Aften fandt de ud, at de havde taget fejl, om de end stadig mente, at de var nær Hjemmet. Den 5te November samledes alle ombord, som kunde krybe, til en sidste Raadslagning: skulde man lægge til Land eller sejle videre? Officererne holdt paa det første, men Bering var inde for, at man skulde vove det yderste for at naa Avatscha. Da han heri blev overstemt, var hans Dødsdom skreven. Man lod Skibet drive mod Land paa den skovløse, mennesketomme Ø, hvor Bering skulde finde sin Grav. Man fandt her en overmaade rig Dyreverden, som endnu aldrig noget Menneske havde forstyrret, navnlig af Havpattedyr, deriblandt Sødderen, Søløven, Søbjørnen og den nu helt forsvundne Søko, som har faaet Navnet Stellers Søko, efter Naturforskeren, Tyskeren Steller, som var ombord paa "St. Peter". Denne rige Dyreverden, som ikke kendte til at være bange for Mennesket, tjente de

skibbrudne til Føde; og uden den vilde heller ingen af dem have overlevet Vinteren 1741—42. Da man fandt ud, at Øen var mennesketom, gravede man sig ind i Sandbankerne for at finde Vinterbolig. Navnlig var Steller utrættelig i at faa saadanne Boliger i Stand til sig og sine syge Kammerater, der var saa syge af Skørbug, at flere døde, saa snart de kom i Land. Man havde Møje med at holde Rævene borte fra de dodes Legemer, ja selv de syge angreb de. Den 10de November blev Bering baaren i Land og fik sit Hjem, det sidste paa Jorden, i en Sandhule ved Siden af Stellers. Han var dodssyg men oprømt og tilfreds. Og snart var hele "St. Peter"s Besætning bosat i fem Huler i Bakken ved den øde Strand.

I en af disse laa den nu 60 Aar gamle Bering, som allerede var syg, inden han forlod Sibirien; og de ustandne Bekymringer, Ærgrelser og Genvordigheder havde nedbrudt hans Mod, saa han, da han blev angreben af Skørbug, kun havde liden Modstands-evne mod denne forfærdelige Sygdom. Hans svære Legemsbygning gjorde ham utilbojelig til Bevægelse, hvilket gjorde det endnu værre. Og nu laa han der i den uhyggelige Hule, uden Lægemedler, uden Varme, fuld af Bekymring for sit Mandskabs Fremtid, og pintes langsomt tildøde. En af hans Ledsagere har sagt: "Ja, han blev saa at sige levende begravet; thi da Sandet stadig rullede ned over ham fra Hulens Sider og dækkede hans Fodder, vilde han til sidst ikke have det fjernet, eftersom det dog forskaffede ham lidt af den Varme, han ellers savnede. Og saaledes hobedes Sandet op paa ham til midt paa Underlivet, saa hans Rejsefæller efter hans Dod maatte grave ham ud for at kunne stede ham ordenlig tiljorde." Har døde den 8de December 1741 (gammel Stil) eller den 20de December, ifølge vor Tidsregning, af Betændelse i Underlivet.

Steller, som var hos ham til det sidste, siger om hans Dod: "Lige saa bedrovelig som hans Dod maa forekomme hans Venner, lige saa beundringsværdig var den Frejdighed og de alvorlige Forberedelser, hvormed han gik Doden imode. Han takkede Gud, fordi han lige fra Ungdommen af havde staaet ham bi og ladet hans Gerning lykkes, paa alle Maader søgte han at opmuntre sine Ulykkesfæller til Haab og Virksomhed, til Tro paa Forsynet og Fremtiden, og uagtet han selv var overbevist om at være henslængt paa et ukendt Lands Kyster, vilde han dog ikke gærne nedslaa de andres Mod ved at udtale sig bestemt derom."

Den 9de December (3: 21de) blev han begravet i Nærheden af Hulen, hvor han døde. Da de overlevende næste Foraar forlod Øen, plantede de et Trækors paa hans Grav, ogsaa til Tegn paa at Øen var russisk Ejendom. I 1822 blev dette Trækors ombyttet med en Mindesten. Senere rejstes der ham en Mindesten i Guvernorens Have (den gamle Kirkegaard) i Petropavlovsk.

* * *

Idet vi til Slutning skal forsøge at danne os et Billede af denne vor Landsmands Karakter og Fortjenester, maa vi begynde med at sige, at begge har været Genstand for de mest modstridende Opfattelser.

Man har beskyldt Bering for Selvraadighed, Ødselhed, Pragtsyge, Underslæb og andre lignende Ting; at han var af en svag og blod Karakter, alt for forsigtig og ubestemt og ikke istand til at lede store Foretagender. — Den fornævnte Steller siger om ham: "Bering var en retskaffen og from kristen; hans Optræden var ædel, venlig og stille, og han var gennemgaaende afholdt af hele Kommandoet, saavel høje som lave. Enhver billigtænkende maa selv indromme, at han altid tilstræbte at udføre det ham betroede Hverv med al Kraft og Evne, om han end selv tilstod og ofte beklagede, at hans Kræfter ikke længer forslog overfor en saa vanskelig Ekspedition . . . Som bekendt var han

ikke født til raske Beslutninger og hurtige Foretagender; men ses hen til hans Pligttroskab, hans frejdige Udholdenhed og omsigtsfulde Overvejelser bliver det et Spørgsmaal, om en anden, udstyret med mere Ild og Hede, saa godt vilde have kunnet overvinde Ekspeditionens utallige Besværligheder og Hindringer uden fuldstændig at ødelægge hine fjerne Egne; thi selv en Chef som han var, fjern fra al Egennytte, formaaede næppe nok i dette Punkt at holde sine underordnede tilstrækkeligt i Tømme. Den eneste Skyld, der kan tillægges den vakre Mand, bestaar i, at han ved sin alt for milde Kommando skadede lige saa meget som hans underordnede ved deres alt for fyrige og ofte ubesindige Fremfærd."— Den store Naturforsker Baer (død 1876) siger om Bering: "Det forekommer mig, at Bering overalt har handlet med den størst mulige Omsigt og Energi men tillige med den største Skaansel. Det hele Foretagende var saa monstros stort anlagt, at det under mange andre Chefer vilde være gaaet resultatlost tilgrunde."

Der er ingen Tvivl om, at Bering har været af en ualmindelig ædel og human Karakter, kundskabsrig, besindig og dygtig, begejstret for sit Kald. Men der synes heller ikke at være Tvivl om, at han, som Danskerne i Almindelighed, har været noget for blod af sig. Men med alt staar hans Navn med rette indskrevet blandt Verdens store Opdagere, blandt hvilke han indtager en fremragende Plads; og de af dem, der havde de bedste Forudsætninger for at kunne domme derom, har villig indrømmet ham en saadan Plads.

En af hans Landsmænd, der har bestræbt sig mest for at fremdrage hans ædle Skikkelse for Nutiden, neden anførte P. Lauridsen, siger om Berings Fortjenester: "Han reves bort midt i sin Gerning. Ved hans Initiativ var et stort Fastland blevet videnskabeligt undersøgt, en uhyre arktisk Kystlinie, større end nogen anden paa Kloden, bleven kortlagt, en ny Vej til den vestlige Verden funden, og Banen brudt for russisk Kolonisation hinsides det stille Hav, ligesom hidtil ukendte Rigdomskilder, et sibirisk Eldorado, aabnedes paa de aleutiske Øer for Pelsjægeren og Lykkeridderen. Russiske Forfattere har sammenlignet Bering med Columbus og Cook, og han var unægtelig for sit Adoptiv-Fædreland, hvad disse Mænd var for Spanien og England: en stor Opdager, en hærdet, udholdende og ærlig Pioner for menneskelig Vidskab, Kultur og Handel."

Vitus Bering, eller, som han kaldtes paa russisk: Ivan Ivanovitsch Bering, var gift med en russisk Kvinde, Anna Matjevna, som var meget yngre end han. Med hende havde han følgende Born: Timofei Bering, der var Collegieassessor i St. Petersborg, Johan B., der var Secondmajor ved Karabinregimentet, Anton B., Kaptajn ved Musketterne, samt en Datter, som blev gift med en Baron Korff, som var Overpolitimester i St. Petersborg. Hans Slægt skal nu være uddød paa Mandssiden.

I Ove Mallings bekendte Danmarkshistorie findes Vitus Bering omtalt under Rubrikken "Goddædighed" saaledes: "Det var kort forend han fik Befaling til den sidste Rejse, at Bering betænkte de fattige i Hørsens og udstedte i St. Petersborg sit Gavebrev, hvorved han gjorde dem til Arvinger paa hans Vegne i hans Forældres Bo. Han havde været borte fra denne sin Fødeby i henved 30 Aar. Imidlertid gik den ham dog ikke af Minde. Den havde næsten glemt ham, men han vidste paa en værdig Maade at bringe sit Navn igen i Erindring."

* * *

Vor store Landsmands Navn har sine Mindesmærker i Beringsbugten, Beringshavet, Beringstrædet og Beringsøen i det stille Hav. Om det nogensinde skal staa paa en Mindestøtte, som Landsmænd i Amerika har rejst ham, er et Fremtidsspørgsmaal. Men rejses den, kunde en Del af Indskriften paa en saadan Støtte vel lyde som saa:

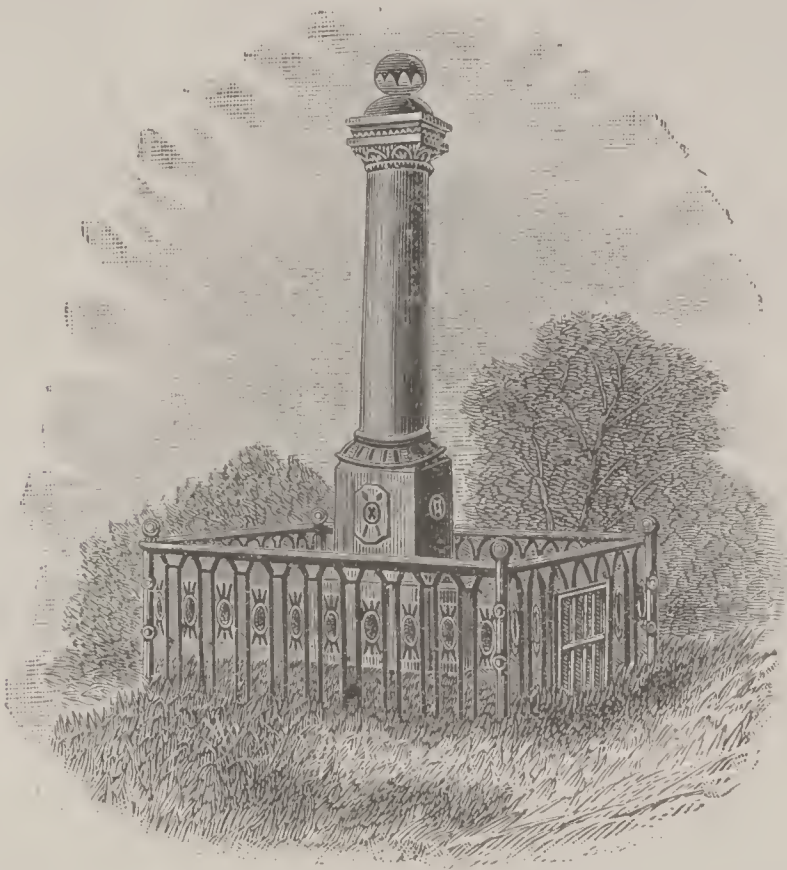
VITUS JONASSEN BERING,

født i Horsens i 1681

død som russisk Kommandør paa Beringsøen
i Stillehavet den 20de December 1741

En Adelsmand i Menneskehedens Tjeneste til det sidste.

(KILDER: *P. Lauridsen*: Vitus J. Bering og de russiske Opdagelsesrejser fra 1725—43. København 1885. *Ove Malling*: Store og gode Handlinger. København 1810. *O. Fabricius*: Horsens Købstads Historie. Odense 1879.)

BERINGS-MINDESTENEN I PETROPAVLOVSK

Billeder fra det gamle New York

FORT "NY AMSTERDAM" I 1615

PARTI AF BYEN NEW YORK I 1768

Smaatræk fra forskellige Tider og Steder.

Af Prof. P. S. VIG.

1. Den første Dansker i Amerika.

A den spanske Æventyrridder Fernando Cortez med sine 500 Spaniere havde gjort Ende paa Aztekernes mærkelige Rige i Mexico i Aaret 1519, — altsaa to Aar efter den lutherske Reformation's Begyndelse, — forsøgte han, der selv var ivrig Katolik, ved Hjælp af sine medbragte spanske Præster at drive Mission blandt de undertvungne Meksikanere. Der fortælles, at Cortes selv vilde overtale Kejseren, Montezuma, til at blive Katolik men fik til Svar: "Eders Gud er vist en stor og god Gud, men mine Guder er nok for mig; lad os ikke tale mere derom." Cortez var mere heldig, naar han missionerede med Sværdet. De egentlige Missionærer i Mexico blev Munkene, som fulgte med de blodtorstige Guld-sogere, og som søgte i nogen Maade at værgе de stakkels Meksikanere mod hines Vold. De første Munke, som kom til Mexico, var Franciskanere fra Gent, Kejsers Karl V's Fødeby. En af disse berettede i 1529, at han havde indlemmet 200,000 Sjæle i Kristi Kirke. I 1526 kom Dominikaner- og i 1532 Augustinermunke som Missionærer til Mexico. Blandt disse sidste nævner katolske Missionsberetninger en "*Jakob fra Danmark*, en Ætling af den danske Kongestamme, som er bleven den fædrene Kirke tro."

Denne "*Jakob fra Danmark*" — som altsaa hørte til samme Munkeorden som den store Reformator, Morten Luther, — er ganske sikkert den første Dansker i Amerika, enten saa Jakob var hans Døbenavn eller Munkenavn eller maaske begge Dele, og hvorledes det saa end hænger sammen med hans kongelige Afstamning.*)

Forresten er Jakob ikke den eneste Katolik af nordisk Afstamning, som har opholdt sig i Mexico. En *Mathias Olsen Bagger*, født i Kristianssand, blev som Student i København paavirket af jesuittiske Præster af det franske Gesandtskab (i 1701 eller der omkring), gik over til Katolicismen og flakkede fra den Tid viden om i Verden. En Tid var han saaledes Student ved Jesuiterkollegiet i Strasburg, siden ansat ved det kongelige Bibliotek i Madrid, hvorfra han kom til Mexico og opholdt sig der i 3 Aar, kom saa til London, hvor han udtraadte af den katolske Kirke, kom til Paris og fik Ansættelse

*) Se KALCKAR: "Den kristelige Mission blandt Hedningerne" I, Side 154 Noten — efter Katolikken P. Wittmann.

som Tolk ved det kongelige Bibliotek dersteds, flygtede saa derfra til Italien og opholdt sig en Tid i Danmark, hvor den lærde Historiker Hans Gram brugte ham til at oversætte Knytlinga Saga paa Latin. I 1744 var Bagger atter i London, hvorfra han forgæves søgte om Ansættelse ved det kgl. Bibliotek i Kobenhavn, — og forsvinder dermed af Historien.*)

2. Dansk Kvæg indføres i Amerika (1630).

I en Indberetning til det danske Udenrigsministerium, Marts 1883, siden udgivet i Bogform med Titel: "Det store Vesten" (Side 48), siger den daværende Ministerresident i Washington, Kammerherre Bille: "Den tamme Okse fandtes ikke oprindelig i Amerika; den første Ko kom til Landet samtidig med Pilgrimsfædrene, og *omtrent 1630 indfortes fra Danmark* til New Hampshire med stort Besvær et Antal Kreaturer, fra hvilke omtrent hele Ny-Englands Kvægbesætning nedstammer." — Ministerresidenten angiver ingen Kilde for denne frappante Meddelelse, der altsaa giver os Ret til at slutte, at der ruller dansk Blod i vore Køers og Okseers Aarer, da hine gamle danske "Emigranter" jo har efterladt sig en talrig Efterslægt!

3. Amerikansk Beretning om dansk Hekseri.

Det er bekendt, at ogsaa Amerika har havt — og har vel endnu — sit Hekseri og sine Hekseforfølgelser. Historien véd at berette, at i Aarene 1684—93 blev mere end hundrede Personer overbevist om Hekseri for Domstolene — og ikke faa af dem blev hængt.***) En af de lærde Mænd, som var fuldt overbevist om Hekseriets Virkelighed og gjorde alt, hvad der stod i hans Magt for at modarbejde det, var *Increase Mather* (1635—1723), der i mange Aar var Puritanerpræst i Boston og endte som Præsident for Harvard College. Han bekæmpede Hekseriet baade med Mund og Pen. Et af hans Skrifter i den Retning er "An Essay for the Recording of Illustrious Providences" (Boston 1684 — ny Udgave London 1890). Denne 362 Sider store Bog er tilvisse "remarkable" baade med Hensyn til Indhold og den Indsigt i Tidsalderens og Forfatterens Tankegang, som den aabner os Adgang til. Men navnlig vidner den om Forfatterens store Belæsthed

Blændt den Mængde lærde, hvis Meninger citeres, findes af Danske bl. a. *Thomas Bartholin* (død 1680), men ganske særlig den lærde Teolog *Niels Hemmingsen* (død 1600). I Bogens 8de Kapitel, hvor det fastslaaes, "at det ikke er tilladt at gøre Brug af Urter og Planter, Ord eller Tegn for at fordrive onde Aander" osv., siger Mather: "Og skønt jeg behandler en alvorlig Sag, og min Hensigt med at skrive disse Ting er, at jeg maatte vidne mod Overtroen, som Folk paa visse Steder i dette oplyste Land er funden skyldig i, og — dersom Gud vil velsigne, hvad her er talt til Menneskenes Samvittighed, — at slige Onder ikke mere skal høres iblandt os, — saa anser jeg det dog ikke for urigtigt her at anføre nogle morsomme Linier, som jeg har fundet hos Hemmingsen i hans Afhandling "De superstitione magica", da det netop passer her, hvor jeg søger at vise, hvilken Lyst de onde Aander har til at faa Menneskene til at gøre Brug af overtroiske Midler for at genvinde deres Legemers Helbred. Den nævnte lærde Forfatter (o: H.) fortæller, at da han engang underviste sine Disciple i Logik, citerede han et Par Vers bestaaende af 9 meningsløse Ord, fecana, cajeti, daphenes osv., — og tilføjede spøgende, at disse Vers kunde kurere Feber, dersom man hver Dag gav den syge et Stykke Brød, hvor-

*) DANSK BIOGR. LEKSIKON, 1. Bind, Side 427—28.

**) DICTIONARY OF U. S. HISTORY — by Jameson — Page 772.

paa et af de nævnte Ord var skrevet. En enfoldig Fyr, som var tilstede, troede at H. mente, hvad han sagde, alvorligt, og da han havde en Tjener, der ikke længe efter blev syg, gav han denne den første Dag et Stykke Brød, hvorpaa der var skrevet fecana, og saaledes i 6 Dage, indtil han kom til Ordet gebali, da Tjeneren pludselig blev rask. Andre, som havde set nævnte Formels Virkning, gjorde lignende Brug af den, og mange blev paa den Maade kureret for Feber. I samme Kapitel, Side 908, fortæller Hemmingsen om en slyngelagtig lærd, at en vis Dame, der led meget af daarlige Øjne, henvendte sig til denne om Hjælp og lovede ham en god Belønning, om han kunde kurere hende. Skønt Manden var ukyndig i Lægekunsten, lovede han, af Lyst til Pengene, at han nok skulde kurere hende, tog derfor et Stykke Papir og skrev følgende afskyelige Ord, som han selv fandt paa i det samme: "Diabolus tibi ernat oculos, et foramina stercorebus impleat."¹⁾ Han svøbte Papiret ind i et Klæde, som han bød den syge bære om Halsen, hvilket hun ogsaa gjorde — og hendes Øjne kom sig! Efter to Aars Forløb fik Damen, da hun ønskede at vide, hvad der stod paa Papiret, en til at læse hende Ordenes Betydning. Da hun hørte denne, blev hun højlig forbitret over denne Fornærmelse, kastede Papiret bort — og straks fik hun igen daarlige Øjne."²⁾ Videre fortæller Mather: "Paa nogle Steder i Danmark er det en almindelig og ond Praksis at købe Vind, naar man gaar til Sos."³⁾ Meningen er naturligvis: af Heksene!

En Son af Increase Mather, den lærde Cotton Mather (dod 1728), fortæller i sin Bog "Wonders of The Invisible World" (Boston 1693 — ny Udgave London 1862), at ved en Hekseproces, vistnok i London, var der "en meget lærd Person, Dr. Brown, tilstede, hvis Mening var, at disse Personer var forhekset". Han tilføjede, at i Danmark havde man nylig gjort en stor Opdagelse af Hekse, som plagede Folk paa samme Maade, ved at bringe Knappenaale og Som ind i dem.⁴⁾ Der var desværre saa mange Hekseopdagelser i Danmark, saa det ikke er let at vide, hvilken af disse, der i Dr. Browns Beretning sigtes til.

4. "Inhospitable Denmark."

Den mærkelige amerikanske rejsende *John Ledyard* (født i Connecticut i 1751, dod i Cairo i Ægypten i 1789), som var med Kaptajn Cook paa dennes Verdensomsejling, fattede den Beslutning at gennemrejse hele det nordlige Europa til Fods, hvad han ikke alene fik udført men naaede endog saa langt som til Beringstrædet og Hudsonbugten. Han vandrede helt ene og uden Vaaben. Dernæst besluttede han at gennemrejse Afrika men fandt sin Dod i Cairo. Ledyard, der roses som en ualmindelig god Iagttager og dygtig Skribent, siger etsteds: "Jeg har altid lagt Mærke til, at i alle Lande er Kvinderne hoflige og imødekommende, milde og humane; at de har Tilbøjelighed til at være muntre og glade, frygtsomme og beskedne; at de ikke som Mændene nole med at udføre en ædel Handling. Ikke stolte, anmassende eller hovmodige, men høflige og selskabelige, i Almindelighed lettere til at fare vild end Manden men i Almindelighed ogsaa mere dydige og mere godgørende end han. Jeg har endnu aldrig henvendt mig til en Kvinde, civiliseret eller uciviliseret, paa en hoflig og venlig Maade, uden at jeg har faaet et hofligt og venligt Svar. Med Mænd har det modsatte ofte været Tilfældet. Da jeg vandrede *over det ugæstmilde Danmarks nøgne Sletter*, gennem det ærlige Sverrig og frosne Lapland, det raa og grove Finland, det samvittighedsløse Rusland og over de vandrende Tartarers vide Sletter, og var hungrig, tørstig, kold, vaad eller syg, har Kvinderne altid og uden

1) "Djævelen rive dine Øjne ud og fylde Hullerne med Snavs!" — 2) Anf. Skrift, Pag. 196 flg.

3) Smstds. — Side 90. — 4) Anf. Skr. Side 117.

Undtagelse været venlige imod mig. Og føj til denne Dyd, der med rette fortjener Navnet Velgorenhed, at det de gjorde, blev udført paa en saa fri og venlig Maade, at jeg, naar jeg var tørstig, tog min Drik, og hungrig den grøveste Kost — med dobbelt Velbehag."*)

For os Danske er der noget underligt i at høre Tale om "the barren plains of inhospitable Denmark", — især fra en Mand, som var en god Jagttager og en god Skribent. Men: "det sete afhænger af Øjnene, der ser!"

5. En dansk Tobaksfabrikant i Pennsylvania.

I Dreslette Sogn ved Faaborg paa Fyn, hvor Amerikas rigeste Dansker, Peter Larsen, var født, levede i det 18de Aarhundrede en Bonde, Hans Mortensen (?), som havde to Sonner, *Morten Hansen* og Jørgen Hansen, af hvilke Morten var den ældre og derfor udset til at være sin Faders Efterfølger som Gaardmand i Dreslette. Men Morten havde andre Tanker. Fra gammel Tid var der en temmelig livlig Forbindelse mellem Dreslette og Kristiansfeld, Brodremenighedens Koloni i Sønderjylland; og Mortens Hu stod til at gaa til denne Koloni, hvorfor han sagde til sin Broder Jørgen: "Du maa faa Gaarden, hvis du vil blive hjemme hos de gamle, saa rejser jeg til Menigheden." Og saaledes gik det.

Fra Kristiansfeld kom Morten Hansen siden til Amerika, hvor han fik sit Hjem i Lititz, Pa. Her levede han af at avle Tobak, som han med sin Hest kørte til Philadelphia og solgte. Han levede hele sit Liv som ugift og havde sit Hjem hos en tysk Familie, som fik en Del af Arven efter ham. — Til sin Slægt i Dreslette skrev han en Gang om Aaret; hans Breve naaede dem over Kristiansfeld. Et Brev til Amerika siges dengang at have kostet 5 Rigsdaler i Porto. Hans Breve var korte og indeholdt flere fremmede Udtryk. De gemtes i en Malkebotte paa Loftet.

Broderen, Jørgen Hansen, blev hjemme i Dreslette og blev Fader til flere Børn, af hvilke den ældste Søn var nævnt efter Farbroderen i Amerika, og sædvanlig gik i Familien under Navnet "Morten Amerika". Da dennes Farbroder, Morten Hansen, døde, arvede hans Slægtninge paa Fyn 2000 Rigsdaler efter ham.

Disse faa Meddelelser om den gamle fynske Ungkarl i Lititz skyldes en Datter af hans Brodersøn, Morten Jørgensen i Dreslette, Mrs. Hans Christensen i Spencer, Iowa. Følgende Supplement skylder jeg Pastor A. R. Beck i Lititz, Pa.:

"Broder Martin Hansens Beskæftigelse var Fabrikation af Snustobak, særlig dette, men muligvis ogsaa Tobak i andre Former. Snustobakken "peddlede" han med Hest og Vogn næsten over hele Staten. Og her har De dens Anbefaling:

True Cephalick Snuff.

"We, the subscribers, do hereby testify that we have made use of Mr. Martin Hansen's Aromatic Snuff, prepared by him alone, and have found the same to be an excellent remedy for the headache and every description of cold in the head. It has likewise been tried with good effect as a remedy for the toothache.

Lititz, July 10th 1820.

Signed (by 23 prominent villagers).

Personlig har jeg en dunkel Erindring om Broder Hansen, særlig om hans Dod og den offentlige Auktion over hans Ejendele."**)

*) Se JOHN HAYWARD: The New-England Gazetteer, Concord, N. H. 1839, under "Ledyard".

**) I Brev fra A. R. Beck af 16de Marts 1903.

Inskriptionen paa Martin Hansens Grav, No. 490 paa Kirkegaarden i Lititz, er mig ligeledes tilsendt af Pastor A. R. Beck. Den lyder som følger:

Sacred to the memory of
MARTIN HANSEN
born Oct. 22nd 1763 in the Parish of Dreslette
Island of Fionia, Denmark
departed April 5, 1837,
aged 73 years, 5 mos. 14 days.

To me to live is Christ, to die is gain.
Phil. 1, 21.

6. Ætlinge af gammel dansk Adel i Amerika.

Det anses i Amerika som en særegen Ære at nedstamme fra Pilgrimsfædrene, som landede ved Plymouth i 1620. Endnu bedre er det, om man kan forfølge sin Slægt ned til "The Roll of Battleabbey" i 1066, da Vilhelm Erobrer, Hertug af Normandiet, efter Slaget ved Hastings blev Englands Herre og lod optage en Fortegnelse over de tapre Mænd, som deltog i dette Slag, hvilken Fortegnelse han lod ophænge i et Kloster, som byggedes til Minde om hint mindeværdige Slag. Ikke faa Familier i Amerika mener at kunne føre deres Slægttavle saa langt tilbage. Følgende Beretning vil vise, at der ogsaa findes Slægter her i Landet, som gør Fordring paa at stamme fra gammel dansk Adel, nemlig fra Slægten Grubbe, som i over 200 Aar ejede Herresædet Lystrup, Fakse Herred, Præstø Amt paa Sjælland. Denne Slægt, som nu ikke mere blomstrer i Danmark, menes efter dansk Regning kun at have Ætlinge i Tyskland.*) Imidlertid findes der her i Amerika Folk som paastaar, at de horer til samme Slægt som Ejler Grubbe (død 1585) og den berygtede Maria Grubbe (død 1718), hvis bevægede Liv ikke mindre end to danske Digtere, nemlig St. St. Blicher og J. P. Jacobsen har behandlet. I England, siger de amerikanske Grubber, er Familien Grubbe kendt siden Aar 1300. Den deler sig i tre Grene, hvoraf en lever i Suffolk, en i Wiltshire og en i Irland.

Familien i Amerika stammer fra Wiltshire. Grundlæggeren af denne Gren kom fra Danmark til England i 1430, da han paa Grund af politiske Forhold maatte forlade sit Fædreland. Paa Eastwell House i Wiltshire findes et fuldstændigt Slægtregister over Grubberne. Familien, hvis oprindelige Navn var "Grubbe", har i Tidernes Løb forandret dette til "Grubb". Henry Grubbe, der som sine Forfædre var Herremand og Godsejer i Wiltshire, var Medlem af det engelske Parlament i 1571. Hans Sønnesøn, John Grubbe (f. 1610), var en ivrig Tilhænger af det stuart'ske Kongehus og Bispekirken. Dennes Sønnesøn John Grubb (f. 1652) var i 1676 med til, sammen med William Penn og 150 andre, at underskrive en Plan for Styrelsen af West Jersey, det senere Pennsylvania. Selv udvandrede John Grubb til Amerika i 1677. Som saa mange andre Herremænd i England havde han lidt store Tab under Borgerkrigen, og det var vel af den Grund, han forlod England. Han nedsatte sig i Delaware paa det Sted, som efter ham fik Navnet "Grubb's Landing", hvor han anlagde et Garveri og var en af de første Læderfabrikanter i Provinsen, i hvis lovgivende Forsamling han flere Gange havde Sæde. Paa sine gamle Dage flyttede John Grubb til Marcus Hook i Pennsylvania, hvor han

*) Se Dansk Adels Aarbog under "Grubbe".

dode i 1708. Den yngste af hans Sonner, Peter Grubb, var en af de første Jernfabrikanter i Pennsylvania, idet han opdagede og udnyttede de store Jernminer ved Lebanon. Hans Son, som ogsaa hed Peter Grubb, udmærkede sig i Revolutionskrigen som Oberst for 8de Bataljon af de kontinentale Tropper. Dennes Sonnesøner Edward Burd Grubb, født i Burlington, N. J., den 13de November 1841, senere Brigadegeneral og i en Aarrække de For. Staters Gesandt i Spanien. Hans Biografi vil blive meddelt særskilt paa andet Sted i dette Værk, hvortil derfor henvises.

7. Paul Jones og den danske Grønlandsfarer.

Præsten *Hans Jørgen Adolphsen Jæger*, f. 11te November 1741 i Bjergsted Præstegaard ved Soro og dod som Sognepræst i Damsholte paa Moen i 1794, var fra 1768 til 1782 Missionær i Godthaab paa Grønland. Der er i hans Familie en Tradition om,*) at da han rejste til Grønland, blev Skibet anholdt af den bekendte amerikanske Søhane, Paul Jones. Men da Skibet saa hejste det danske Flag, behandlede Jones dem med al Høflighed og lod dem sejle, hvorhen de vilde. — Da Jæger drog til Grønland i 1768 og kom hjem i 1782, er jeg tilbøjelig til at sætte Sammenstødet med Paul Jones til Jægers Hjemkomst fra Grønland.

8. "Bloody Run".

I Palo Alto County, Ia., findes en Bæk, der løber ud i Des Moines River, og som gaar under Navnet Bloody Run, hvilket Navn den skal have faaet paa følgende Maade. I Nærheden af denne Bæk levede for mange Aar siden en dansk Mand med Hustru og Born blandt Indianerne, som dengang var i Majoritet i den Del af Iowa. Danskerens nærmeste Handelsplads var Des Moines, som han undertiden besøgte, efterladende sin Familie blandt Indianerne. Da han engang kom hjem fra Rejsen til Des Moines, fandt han sit Hus ødelagt og sin Familie skalperet. Manden var saa vel kendt med de forskellige Indianerstammers Maade at skalpere paa, at han straks kunde se, hvilken Stamme her havde været. Han var vis paa, at de nok vilde komme igen, hvorfor han med sin ladte Bosse lagde sig i Nærheden af Stalden og ventede. Ganske rigtig: Indianerne kom, 2—3 Mænd og en Flok af Kvinder og Born. Danskeren skød Mændene og dræbte derpaa baade Kvinderne og Bornene. Da han derpaa havde begravet sin myrdede Familie, tog han sine Heste, og hvad han ellers kunde, med sig tilbage til Des Moines, hvor han aflagde Beretning om det skete. — Men efter det Blod, som ved denne Leilighed flød ud i nævnte Bæk, fik den Navnet "Bloody Run", et Navn, som hænger ved den endnu.**)

*) Efter Meddelelse gennem Jægers Søsterdattersøn, H. J. B. Christensen, Hartland, Wis.

**) Efter nu afdøde Pastor Klemen Jensens Meddelelse.

En bornholmsk Kvindes Minde-Fontæne.

Cherokee Park, Louisville, Ky., blev der i 1900 af Miss Margrethe Koefoed Christensen rejst en Drikkefontæne, "The Christensen Memorial Fountain", som Æresminde om hendes afdøde Moder, *Mrs. Pauline Christensen*.

Mrs. Pauline Christensen var født paa Bornholm og kom til de Forenede Stater med sin Datter Margrethe, medens denne endnu kun var 3 Aar gammel. Hun nedsatte sig i Louisville, Ky., hvor hun boede til sin Død.

Mrs. Christensen nedstammede i lige Linie fra den bekendte Familie Koefoed paa Bornholm. Hendes ligefremme, fordringsløse Væsen i Forbindelse med en kraftig og dog mild Karakter vandt hende mange Venner i hendes nye Hjem, og under sit lange Ophold i Louisville knyttedes hun fast til mange blandt Folk i alle Samfundsklasser.

Hun var en sympatetisk, medfølelse Natur, og hendes Kærlighed til Dyr førte til, at hun ofrede meget af sin Tid til at lindre deres Lidelser og forbedre deres Tilværelse, et Arbejde, der bragte mange gode Frugter. Saa levende var Mrs. Christensen interesseret i Arbejdet for de umælende Dyr, at da hun døde, besluttede hendes Datter Margrethe at bevare Erindringen om sin Moder og hendes gode Arbejde for en større Kreds ved at rejse hende et passende Minde. Hun vidste, at hendes afdøde Moder ikke yndede de kostbare Monumenter paa Kirkegaardene, der efter hendes Anskuelse ikke var andet end unyttige Udstillingsgenstande, og hun besluttede derfor at rejse en Drikkefontæne til Gavn for Mennesker og Dyr.

En af Louisvilles mest ansete Arkitekter, Mr. Arthur Loomis, en mangeaarig fortrolig Ven af Familien Christensen, blev valgt til at give Tegning til Fontænen og bygge den, og det behøver vel næppe at siges, at han trofast udførte det Værk, der her var betroet ham. Da Tegninger og Planer var udarbejdet, blev der indgivet Ansøgning til Louisvilles Parkkommission om at faa anvist en Plads for den i en af Byens Parker. Kommissionen, der er meget nøjeseende med hvad den her giver Plads, baade hvad Karakter og Omkostninger angaar, ikke blot godkendte Tegningen straks ved Modtagelsen men gik beredvilligt ind paa, at Fontænen blev anbragt i hvilken somhelst af Parkerne. Der blev da valgt en Plads i Cherokee Park som den i alle Henseender heldigste.

I Udkastet til Fontænen var det lykkedes Arkitekt Loomis paa en heldig Maade at samle to Hovedidéer: Paa en kraftig Maade at minde om de klippefulde, vejrbidte Kyster af den lille danske Ø, hvor Mrs. Christensen var født, og forbinde hermed Tanken om hendes sanddru og stærke Karakter, fast og uforanderlig som selve Klippen. Fontænen selv blev dannet af store, utilhugne Klippestykker, vejrbidte, knudrede og mosgroede. Valget af disse Klippestykker blev foretaget med en saadan Omhu, at det varede mere end 8 Maaneder, inden man havde nok til at fuldføre Arbejdet.

Det Sted man valgte for Rejsning af Fontænen er en temmelig stejl Bakke ved Sammenløbet af Parkens tre Hovedveje. Her er de store Klippestykker ordnet i en mægtig Hob i deres naturlige Tilstand. Med den høje Bakke som Baggrund og med de overhængende Slynplanter og Buske og Mospletterne ind imellem er der paa denne Maade fremkommen en fortrinlig Gengivelse af et oprindeligt Naturparti.

Fontænen har en Længde af 60 Fod. Dens Midterparti er et raat tilhugget Vikingskib, hvis Skrog tjener som Drikkebrug for Heste. Vandet kommer fra et uudtommeligt Kildespring. Ved hver Ende er der Indhugninger med Sæder for trætte Vandrere.

Da Fontænen var fuldført, blev den indviet ved en smuk Højtidelighed i Overværelse af en meget stor Forsamling. Den er bleven et af de mest seværdige saa vel som et af de nyttigste af alle de smukke Punkter i Byen.

Mrs. Christensen agtede og beundrede de amerikanske Samfundsforhold og Institutioner; men hun bevarede altid sin Kærlighed til sit Fædreland. Gæster i hendes Hjem blev ofte underholdt med fængslende Beskrivelser af Bornholm.

Hendes Datter, Margrethe, bor i Malden, Mass., en Forstad til Boston. Hun er gift med Mr. Wm. B. De las Casas, en af Bostons fremragende Forretningsmænd.

(Ved Charles Earl Currie).

“Dansk Folkesamfund.”

Ved L. HENNINGSEN.

ANSK Folkesamfund” i Amerika blev stiftet i Foraaret 1887. Præsten *F. L. Grundtvig* i Clinton, Ia., gav Stødet til dets Stiftelse, og de Tanker, hvorpaa det er bygget, findes udtrykt i den offentlige Indbydelse, som han sammen med 37 andre udstedte den 18de April nævnte Aar.

Blandt Underskriverne finder man foruden Grundtvig otte andre Præster af “Den danske Kirke”, nemlig: *H. J. Pedersen, H. C. Strandskov, Jorgen Hansen, Th. Helweg, L. Hansen, P. Kjolhede, A. Skands Hansen* og *S. H. Madsen*. Der er én Kvinde med, nemlig *Wilhelmine Jensen*, Waterloo, Ia. De øvrige er Mænd i forskellige Livsstillinger og fra forskellige Egne, vistnok alle Medlemmer af “Den danske Kirke”. To af dem er siden bleven Præster, nemlig *L. Henningsen* og *J. M. Gregersen*.

I Indbydelsen peges der først paa, at der er Trang til en Forening af Danske, som er enige om at ville bevare det danske og gore et alvorligt Arbejde for at oge Fædrenes aandelige Arv og gore den frugtbringende her i Amerika, til Gavn baade for dem selv og for det ny Hjemland.

Dernæst siges der: “Naar vi her i Amerika vedbliver at være Danske, er det ganske vist, fordi vi ikke kan gore Vold paa vore Hjærter; men det er tillige vor Overbevisning, at vi ikke paa nogen bedre Maade kan gavne det Land, vi nu tilhører.”

Dette begrundes med, at den verdenshistoriske Begivenhed af første Rang, at Folk fra alle Lande mødes i det engelske Sprog her i Amerika, giver dem Lejlighed til at nyde godt af hverandres Arbejde. “Men Betingelsen for at dette kan ske er, at de forskellige Folk bevarer deres Modersmaal. Kun saaledes kan de vedblive at drage Næring af den Stamme, hvorpaa de er vokset, kun saaledes kan de bevare deres Stilling som Tolke for, hvad der lever og rører sig i det Folk de tilhører.”

Efter den Udtalelse, “at det lille danske Folk sidder inde med en aandelig Arv, som ikke er uden Betydning for Menneskeslægten, og det er vort Haab, at vi Danske her i Amerika skal kunne bidrage til, at denne Arv kommer andre tilgode”, begrundes det nærmere, at Opgaven derfor maa være at bevare Modersmaalet som Hjemmets Sprog, medens der paa samme Tid sættes “Kraft ind paa saa fuldkomment som muligt at blive herrer over det Sprog, hvori vi kan mødes med de andre Folk.”

I Haabet om at samle dem, der gerne vil arbejde for det nævnte Formaal, blev "*Dansk Folkesamfund*" da stiftet. Der fordredes ikke nogen Troesbekendelse af dem, der vilde slutte sig til Samfundet; men Stifterne ønskede dog kun Tilslutning af saadanne, som er venligt stemt mod Fædrenes Kirke, da denne har præget hele det danske Folks Udvikling.

Tilslut nævnes i Indbydelsen en Række praktiske Opgaver, som det var Tanken at løse efterhaanden som det kunde lade sig gøre: Dannelsen af danske Kolonier, Oprettelse og Understøttelse af danske Skoler, ogsaa en udvidet Højskole, Afholdelse af folkelige Moder, Oprettelse af danske Bogsamlinger, Indretning af Ungdomshjem i Byerne, Dannelse af gensidige Hjælpeforeninger og Samarbejde med nordiske Frænder.

Det er altsammen noget, som enten gaar ind under eller staar i Samklang med Hovedopgaven. Paa samme Tid ligger det udenfor Kirkens særlige Arbejde.

I Samfundets Regler udtrykker de to første Paragraffer i sammentrængt Form de Grundtanker og det Formaal, som er udviklet i Indbydelsen. Disse to Paragraffer lyder saaledes:

"§ 1. Samfundets Formaal er ved alle aabne og hæderlige Midler at virke hen til, at de Danske i Amerika uden at glemme deres Pligter som amerikanske Borgere maa samle sig i fælles Arbejde for at bevare det danske Sprog og fremhjælpe en frugtbar, folkelig Udvikling paa Modersmaalet.

§ 2. Mænd og Kvinder, der føler sig som Danske og ikke er Fjender af den kristne Kirke, kan, med lige Rettigheder, optages i Samfundet."

Samfundets første Styrelse blev: Pastor *F. L. Grundtvig*, Formand; Redaktør *M. Holst*, Næstformand, og *M. Lauritsen* (Des Moines), Kasserer.

Samfundet modte megen Modstand, særlig fra Indre Missionsfolk i "Den danske Kirke", fordi *F. L. Grundtvig* var dets egenlige Ophavsmand, og Modstanden voksede gradvis, indtil Grundtvig og flere paa "Den danske Kirke's Aarsmode i Waupaca i 1892 lovede, for Kirkefredens Skyld, at stille Forslag om "D. F.'s Opløsning. Men dette Forslag forkastedes, og Samfundet fortsatte sin Virksomhed, om end betydelig svækket.

Ved denne Tid havde "D. F." undersøgt Forholdene for Oprettelsen af et Immigranthjem i New York, men fandt nu efter Svækkelsen Opgaven for stor.

F. L. Grundtvig samlede og udgav for Samfundet "*Sangbog for det danske Folk i Amerika*", to Oplag, 6,000 Eksemplarer.

I 1894 stillede "D. F." sig i Spidsen for Oprettelsen af en dansk Nybygd i Wharton County, Tex. Den fik Navnet *Danevang* og er nu en blomstrende dansk Plads.

I 1905 vedtoges det at begynde en anden dansk Nybygd, nemlig i *Partridge*, Pine County, Minn., hvor der nu er solgt Land til omtrent 150 Danske, og mange er allerede flyttet ind.

"D. F." har faaet oprettet flere Ungdomshjem. Det har givet "Den danske Kirke's Skole i Des Moines henvend 3,000 Bind Boger og har længe støttet Nysted Højskole med et rentefrit Laan. Samfundet har Kredse i *Chicago Vestside*, *Chicago Sydside*, *Clinton, Ia.*, *Danevang, Tex.*, *Nysted, Neb.*, *Diamond Lake, Minn.*, *Viborg, S. D.*, og *Partridge, Minn.* Der er endel Enkeltmedlemmer og livsvarige Medlemmer.

Den nuværende Styrelse (1907) er Pastor *L. Henningsen*, Viborg, S. D., Formand; *P. Kilstofte*, Chicago, Næstformand, og *J. S. Faaborg*, Clinton, Ia., Kasserer.

I Danmark dannedes i 1888 en Afdeling med Prof. *L. Schroder* i Spidsen. Denne fik i 1889 sit eget Blad "Kors og Stjerne". Senere har den ændret sit Navn til "Dansk-Amerikansk Samfund", hvis Formand er Pastor *Jakob Holm*, Charlottenlund.

Danske Officerer i den amerikanske Revolutionskrig.

Af Prof. P. S. VIG.

DI Engelland er man meget bekymret derover, at Indvaanerne udi det Engelske nordlige America ey vil imodtage den Théé, som det ostindiske Compagnie fra London har sendt derhen udi 5 Skibe og skal bestaa af 2200 Kister, eftersom Indbyggerne overalt har foreenet sig, at ansee den for Fiende af America, som tager imod det ringeste deraf, saalænge Regieringen ey vil lade den derpaa lagte Afgift af 3 pens per p fare — —.

Bostonerne have og, da 3de der med Théé ankomne Skibe, efter deres Begiering ey dermed straxen igien vilde gaae tilbage til Engelland, sammenrottet sig og inden 4re Timers forløb udkastet hvad i Ladningen fandtes af Théé, som var 342 Kister, i Søen.”

(Uddrag af et gammelt Brev fra 1774, trykt i “Museum” 1890, Side 319.)

Den Begivenhed, som der hentydes til i dette gamle Brev, var et af de store Skridt hen imod en af de mærkeligste Kampe, Verden nogensinde har set: de amerikanske Koloniers Kamp for deres politiske Uafhængighed af det stolte, mægtige England.

Under denne Krig drev Danmark en saa blomstrende Handel som vel nogensinde, idet vort Fædreland havde sluttet et Neutralitetsforbund med Sverrig og Rusland, som de øvrige Magter maatte respektere, skont England altid havde et ondt Øje til dette Forbund; og Danmarks Deltagelse deri blev senere en af Hovedaarsagerne til dets Ydmygelse i Begyndelsen af det 19de Aarhundrede. “Frit Skib gør frit Gods” var Losenet. Men Englænderne paastaar, og maaske ikke med urette, at det neutrale danske Flag blev misbrugt baade af Danske og navnlig Hollænderne til at skaffe deres Modpart i Striden, Kolonierne i Amerika, Tilforsel baade af Vaaben og Proviant. Det hollandsk-ostindiske Kompagni havde sine Agenter baade i Kobenhavn og Altona, blandt hvilke Englænderne især med Harme nævner Frederic de Corminck (f. 1740, d. 1811), som, paastaar de, tjente sin uhyre Formue som Smugler for Hollænderne.*) Og den danske

*) Se JOHN BROWN: Original Memoirs of the Sovereigns of Sweden and Denmark, London 1895, Page 211 flg.

Regering beskyldes for at have taget mod Stikpenge for at se gennem Fingre med denne Handel. — Saa meget er vist, at Danmarks Handel blomstrede under Krigen, og da den endte (i 1783), sloges de store Handelshuse i Kobenhavn med Rædsel, saa Regeringen truede Banken til at forstrække dem med store Laan.¹⁾

Hvordan det nu end forholder sig med denne Danmarks indirekte Deltagelse i den store Frihedskrig, — Danmark stillede sig fra Begyndelsen af venligt mod Amerika. Herom er følgende Ord, som Danmarks Udenrigsminister, A. P. Bernstorff, i 1783 skrev til sin Ven, Greve E. F. Walterstorff, som dengang var paa en Rejse til Frankrig, et Vidnesbyrd: "Jeg kan ikke undlade at anbefale Dem at bestræbe Dem for, mens De opholder Dem i Paris, saavidt muligt at vinde Hr. Franklins Agtelse og Tillid. Vi ere overbeviste om, at det vil være til de tvende Landes gjensidige Bedste, saa snart som muligt at slutte gjensidige Venskabs- og Handelsforbund. Intet skulde glæde mig mere end at erfare gennem Deres Breve, at De har funden Hr. Franklin at være af samme Mening."²⁾ — Greve W. kunde berette hjem, at Franklin netop var af samme Mening.

Vi skal nu gøre Bekendtskab med nogle af Danmarks Sønner, som tog direkte Del i den Frihedskamp som gjorde, at de Forenede Stater i Nordamerika kunde slutte Venskabs- og Handelsforbund med andre Lande. Det er bekendt, at Frankrig i 1778 sendte en Flaade til Amerika for at beskytte Kolonisterne mod England. Paa denne Flaade, der førtes af Greve C. H. T. d'Estaing, var ikke saa faa unge danske Officerer, af hvilke de fleste siden har indskrevet deres Navne med Ære i deres Fædrelands Annaler. I Juni Maaned 1778 drog følgende unge Mænd til Frankrig og tog Tjeneste til Orlogs: Kap-
tajnlojtnanterne *J. Bille*, *Ernst Vilh. Stiboldt* (f. 1741, d. 1796) og *Fogh*, samt Premier-
lojtnanterne *Georg A. Koefod* (f. 1753, d. 1808), *Christian Hauch* (f. 1752, d. 1782),
Paul Lovenørn (f. 1751, d. 1826), *Johannes C. Krieger* (f. 1756, d. 1824), *Lorens Hen-
rik Fisker* (f. 1753, d. 1819) samt *Baron Frederik Knuth* (f. 1760, d. 1818). — Her er ikke
Stedet til i det enkelte at gøre Rede for disse Landsmænds Deltagelse i Krigen mod Eng-
land. Kun skal nævnes, at da Greve d'Estaing i 1779 forsøgte at indtage Byen Savan-
nah i Georgia, deltog Fisker i dette mislykkede Forsøg, efter hvilket Greven drog tilbage
til Frankrig. Senere gjorde Fisker Tjeneste under forskellige Chefer, saaledes under den
dygtige Greve de Grasse, under hvem han i 1781 tog Del i Belejringen og Indtagelsen
af Byen Yorktown, som holdtes besat af den brittiske General Cornwallis. Han paatog
sig at gøre Tjeneste som Ingeniorofficer under Byens Belejring, da man savnede saa-
danne, og virkede saaledes direkte med til Byens Indtagelse, hvorved der gjordes over
5,000 Fanger. — I d'Estaings Flaade gjorde, foruden Fisker, ogsaa Koefod, Fogh og
Hauch Tjeneste. Fogh døde siden paa Hjemreisen til Europa, og Hauch fandt Døden
paa de Grasses Flagskib ved Matrosernes Uforsigtighed.³⁾

Vi skal nu se, at ogsaa paa Englændernes Side var der danske Officerer med, og-
saa ved Yorktowns Belejring og Overgivelse.

Den engelske Regering havde i 1776 ved Traktater med endel Smaafyrster i
Tyskland skaffet sig endel Lejetropper til Krigen i Amerika, ialt henved en 30,000
Mand. Af disse, som i Amerikas Historie er kendt under Navnet "The Hessians", var
17,000 Mand fra Hessen-Kassel. Blandt dette Lejekorps' Officerer var Kaptajn *Johann
Ewald*, som var født i Kassel den 30te Marts 1744.⁴⁾ Som ung Mand mistede han i en
Duel med en af sine gode Venner sit venstre Øje; men under Sygdommen, som dette

1) Se BARFOD. Fortællinger II, Side 305. — 2) Se W. E. CURTIS: "The United States and Foreign Powers, 1892, Page 233. — 3) Se C. WITH: Lorens H. Fiskers Liv og Levnet. København 1890, Side 7—11. PERSONALHISTORISKE SAMLINGER I, Side 14. — 4) En Landsmand af Johann Ewald, CARL F. H. LANGE (1760—1830), var i 1776—83 med som Frikorporal i den amerikanske Frihedskrig og blev senere dansk Officer. Se DANSK BIOGR. LEKSIKON, 10 Bd., Side 14.

medførte, studerede han ivrigt Krigskunsten, og som Kaptajn for et Jægerkorps fik han i Amerika mere end én Gang Lejlighed til at vise, at han var en baade tapper og dygtig Forer. Kaptajn Ewald var en af de 5,000 Fanger, som ved Yorktowns Overgivelse faldt i Amerikanernes Hænder, blev kort før Fredsslutningen i 1783 udvekslet, og vendte i 1784 tilbage til Tyskland for i 1788 at gaa i dansk Tjeneste, hvor han forblev til sin Dod i 1813. Hans Lobebane i Danmark var nok saa glimrende men vedkommer os ikke her.¹⁾ — Hans Søn, Carl Ewald, født i Kassel 1789, død i Kobenhavn 1866, har i "Magazin for militair Videnskabelighed" 4de Aarg., Side 583—891, skrevet "Brudstykke af den nord-amerikanske Revolutionskrig".²⁾ — En Sønesøn af Johann Ewald er den bekendte Forfatter H. F. Ewald (f. 1821), der har fundet mange Læsere ogsaa blandt Danske i Amerika. — Dennes Søn, Carl Ewald (f. 1856), er ligeledes kendt som Forfatter.

Foruden Johann Ewald, som først efter Krigen i Amerika blev dansk Officer, vides en dansk Mand at have gjort Tjeneste ved de hessiske Lejetropper i Amerika, nemlig *Adolph Neuberg von Leth*, født 17de December 1749, Søn af Generallojtnant Matthias Leth og Cathrine Hedwig Brockenhus Löwenhjelm til Vejrupgaard og Sanderumgaard paa Fyn. Om A. N. von Leth siger Gjessing paa sin Stamtavle over Familien Leth: "L. var Capitain i Hessisk Tjeneste, hvor han med deres Trouppe gjorde Campaigner i Nord-America indtil Fredsslutningen, da han igjen gik i dansk Tjeneste."³⁾

Endvidere maa foruden de nævnte Landofficerer mærkes følgende Danske, som gjorde Tjeneste i den franske Hærstyrke, som under den franske General, Greve Rochambeau, i 1780 sendtes til Amerika:

Christopher Louborg, f. 15de Februar 1753 i Kobenhavn, d. 1827. Deltog fra August 1779 til 1781 i Kampagnen i Nordamerika som Kaptajn a la suite ved det franske Infanteriregiment royal deux pontes under General Rochambeau.⁴⁾ — *Greve F. X. J. Danneskjold-Lowendal*, f. 1742, d. 1808, tog som Brigadér i fransk Tjeneste Del i den amerikanske Frihedskrig.⁵⁾

* * *

Vi har nu set danske Mænd baade i fransk og hessisk Tjeneste deltage i Frihedskrigen i Amerika. Ogsaa fra dansk Vestindien var der danske Mænd, som fandt Vej til Amerika og stillede sig *paa Amerikas Side* i den blodige Kamp. En saadan var *Hans Christian Fibiger*, der tilhører en Gren af Fibiger-Familien, som nu er uddød i Danmark, men hvis adopterede Stamme blomster i Amerika indtil denne Dag. Stamfaderen til nævnte Gren er Jørgen Fibiger, som var Stadsmusikant i Nyborg, hvor han begravdes paa Frue Kirkegaard den 8de Maj 1689. Hans Bestalling, dat. 2den Oktober 1665, er endnu bevaret. Hans Søn, Mathias Jørgensen Fibiger, født 1675, døde i Nyborg den 14de Marts 1741, hvor han havde været Bogbinder, Gæstgiver, Kirkeværge, Raadmand, Vejer og Maaler. En af hans otte Born var Jørgen Mathiasen Fibiger, født i Nyborg i 1705, døbt 5te November. I 1741 blev han Organist i Odense, siden Skolelærer i Ubberud, i 1749 Organist i Faaborg, og døde som Degn i Hillerslev paa Fyn den 30te August 1776. Han blev i 1743 gift med Sophia Dorthea Pedersdatter Østrup, som døde 1ste Januar 1781. Deres Søn var Hans Christian Fibiger, født i Faaborg den 19de Oktober 1749.⁶⁾

1) Se DANSK BIOGR. LEKSIKON, 4 Bd. Side 626—28. — 2) ERSLEV: Dansk Forfatterleksikon, 1 Bd. Side 394. — 3) GJESSING: Jubel-Lærere, III¹. Side 376, Stamtavlen. — 4) ERSLEV: Forfatterleksikon, 2 Bd. Side 192. — 5) DANSK BIOGR. LEKSIKON, 10 Bd. Side 595. — 6) Den sædvanlige Angivelse, at han var født i 1746, er urigtig.

En af hans Farbrødre, Henrik Jakob Fibiger, født i Nyborg 19de Marts 1726, drog i 1749 til St. Croix i Vestindien og blev under 27de November udnævnt til Told- og Pakhusforvalter i Frederikssted paa St. Croix. Til denne Farbroder i Vestindien rejste H. C. Fibiger som ungt Menneske;*) den bestemte Tid kan ikke angives. Man véd heller ikke, hvilket Aar han kom her til Landet; men den 19de Maj 1775 blev han udnævnt til Adjutant ved Colonel Garrish's Massachusetts Regiment og tjente som Brigademajor under General Arnold under Kampagnen i Canada. Den 31te December 1775 toges han til Fange i Quebec, og udveksledes i November 1776. Den 13de November 1776 udnævntes han til Oberstløjtnant ved 11te Virginia Regiment, 26de September 1776 blev han Oberst ved 2det Virginia Regiment, og den 1ste Januar 1783 tog han sin Afsked. Under 30te September 1783 tillagdes ham Titel af Brigadegeneral.

"*Old Denmark*", som han kaldtes i Arméen, var med i Slaget ved Bunker Hill (17de Juni 1775), forte Kommandoen under General Wayne ved Indtagelsen af *Stony Point* (16de Juli 1779), deltog i Slaget ved *Brandywine* (11te September 1777) og var med Arméen under Washington ved *Valley Forge* (Vinteren 1777—78). Han sendtes til Cumberland Court House, Va., for at rekruttere og opholdt sig der i nogen Tid, før han forenede sig med Washingtons Armé ved Yorktown.

Vi skal her gengive et karakteristisk Brev,**) som Oberst Fibiger efter Slaget ved *Stony Point* sendte sin Hustru:

"My dear girl: I have just borrowed pen, ink and paper to inform you that yesterday we marched from Fort Montgomery, and at 12 o'clock last night we stormed this confounded place, and, with the loss of about 14 killed and forty or fifty wounded, we carried it. I can give you no particulars as yet. A musquet-ball scraped my nose. No other damage to "*Old Denmark*"! God bless you. Farewell.
Febiger."

Efter Krigen tog Fibiger, der, skønt han havde Titel af Brigadegeneral dog holdt mest af at kaldes "Colonel", Ophold i Philadelphia.

I 1777 havde han, altsaa midt under Krigen, i Philadelphia ægtet Miss Elisabeth Carson, en skotsk Dame som var født 19de Februar 1754, Søster til Dr. John Carson, en dengang meget bekendt Læge, Kandidat fra Universitetet i Edinburgh. Deres Ægteskab var barnløst; men under 24de November 1794 adopterede de en Søn af Dr. John Carson, hvis Døbenavn: Christian Febiger Carson nu ændredes til *Christian Carson Febiger*; og han er Stamfader til Febigerne i Amerika, som nu lever. Han døde 1829.

Oberst Fibiger sad inde med en betydelig Formue, valgtes til Statskasserer for Pennsylvania, i hvilket Embede han døde den 20de September 1796 i Philadelphia. Hans Enke overlevede ham til 5te Januar 1817. Deres Formue gik i Arv til ovennævnte Adoptivson. — Endnu bør tilføjes, at Oberst Fibigers Bøger, Solvtoj, Papiere osv. ejes af Slægtens nuværende Overhoved i Amerika, *Christian Carson Febiger* i Philadelphia, Medlem af Firmaet Lea Brothers & Company, Publishers, en Gentleman, der har den største Interesse i alt angaaende den gamle "Colonel", hvis Navn han jo bærer.

Idet vi nu følger den adopterede Familie nedad i Tiden, bemærker vi, at den, ligesom den gamle Oberst, altid skriver sit Navn *Febiger* (ikke Fibiger), — formentlig har han paa den Maade villet sikre den danske Udtale af Navnet. Hans Adoptivson,

*) Inden han forlod Danmark, havde han bestaaet Studentereksamen.

**) FRA DET ORIGINALE MANUSKRIFT, i Besiddelse af Col. Geo. L. Febiger, U. S. A., New York City. — SCRIBNER: U. S. History. Vol. III, Page 617, Note.

Chr. C. F., ægtede Miss Hannah Lea fra Philadelphia. De havde 4 Børn, nemlig Datteren Elisabeth og Sonnerne Christian, John Carson og George Lea Febiger.

Christian Febiger giftede sig med Miss Sarah Ferris af Wilmington, Del. Deres Son er Slægtens ovennævnte Overhoved, Christian Carson Febiger i Philadelphia. Christian Febiger var Oberstlojtnant ved 5te Delaware Infanteriregiment under Borgerkrigen, i hvilken ogsaa begge hans Brødre deltog. — Af disse nævner vi først *John Carson Febiger*, der fødtes i Philadelphia den 14de Februar 1821 og døde i Easton, Md., den 9de Oktober 1898 efter en lang og glimrende Tjeneste i U. S. Navy, i hvilken han blev Midshipman den 4de September 1838 og Rear-Admiral den 4de Februar 1882.*) En af hans Sonner, *John Carson Febiger Jr.*, er Købmand i New Orleans. Dennes eneste Son, George Lea Febiger, Lojtnant ved 33 Regiment, U. S. Volunteers, blev dræbt paa Philippinerne. — Den tredie Broder, *George Lea Febiger*, født i Philadelphia den 8de December 1822, død den 22de Januar 1891 i New Haven, Conn., deltog ligeledes i Borgerkrigen fra 1861 til 1865, da han forfremmedes til Oberstlojtnant "for faithful and meritorious service during the war". Da han den 8de December 1886 tog sin Afsked fra Arméen, var han "Assistant Paymaster General". — Hans Son, *Lea Febiger*, født i Cincinnati, O., 4de Januar 1858, er nu Major i U. S. Army, og gjorde som saadan Tjeneste paa Philippinerne til 1902.

Det vil af det anførte ses, at det er ikke blot den gamle Obersts Navn, der er gaaet i Arv til Slægten her i Amerika, men ogsaa hans Lyst til Krigerstanden; og Navnet Febiger har været hæderlig repræsenteret i de fleste og vigtigste af Amerikas Krige.

(KILDER: *Personalthist. Tidsskr.* 1 Række, 5te og 6te Bind, 2 Række, 2det Bind, og 4 Række, 6te Bind, Side 175. *Personalthist. Saml.* I. Side 194 flg. *Charles Morris: Men of the Century.* Philadelphia 1896, Page 257. *Oplysninger* fra U. S. War Department samt *Breve* fra Mr. Christian C. Febiger og Major Lea Febiger.)

*) En særskilt Biografi af Rear-Admiral John C. Febiger vil findes andetsteds i dette Værk, hvortil henvises.

Biografier.

Zachariah Poulson.

(1761—1844).

EN, som har Lejlighed til at besøge gamle Kirkegaarde i Kvækerstaten Pennsylvania, baade lutherske og hernnhuttiske, vil ikke sjælden paa Gravstenene finde Navne af forlængst afdøde Landsmænd. Det er saaledes Tilfældet baade i Bethlehem, Emaus, Lititz og Germantown. — Sidstnævnte Sted, som nu er en Del af Storstaden Philadelphia, har særlig Interesse for os Danske, og det i mere end én Henseende. Denne tyske By blev udlagt i 1683 og var oprindelig bestemt til at skulle være et Samlingssted for tyske Kvækere, Mennonitter, Teosofister osv., osv. — En af dem, som fra først af tog levende Del i denne tyske Nybygd i Amerika, var vor sværnerske Landsmand, *Jesper Baltzersen Konechen*, som var født i København den 9de August 1629 og døde i Lybæk den 26de September 1715. Konechen, der ved Jesper Brochmands Hjælp blev Student, blev i 1663 paa Grund af kvækerske Meninger dømt til at romme Kongens Riger og Lande, drog til Holland, hvor han arbejdede paa at samle alle kristne i en fælles Bekendelse osv., og kom efter 1677 til Lybæk, hvor han ernærede sig som Astronom og Auktionsholder og laa i bestandig Kiv og Kævl med Præsterne. Kun hans høje Alder afholdt ham fra i Aaret 1700 at rejse med Brodrene Daniel og Justus Falckner til Pennsylvania. Men det mærkelige er, at blandt denne vor Landsmands Efterladenskaber finder man de første Efterretninger om Germantown, blandt hvis første Beboere han havde mange Venner og Meningsfæller.*)

I Germantown ligger begravet Pastor *Peter Brunnholz*, født i Nybol i Slesvig, Præst i Philadelphia og Germantown fra sin Ankomst til Amerika i 1745 til sin Dod den 7de Juli 1758.***) — Br., der alle sine Dage var Ungkarl, efterlod sig et smukt Navn i den tyske lutherske Mission i Amerika, skont han næsten var syg hele Tiden.

* * *

I Aaret 1749 ankom til Germantown, Pa., Bogtrykker Nikolaus Poulsen fra København sammen med sin Broder og eneste Søn, Sakarias Poulsen, der var født i Køben-

*) Se JUL. FR. SACHSE: Justus Falckner (Philadelphia 1903) Pag. 31. Jfr. DANSK BIOGR. LEKSIKON under "Kønechen", og MANN: Life and Times of H. W. Mühlberg, Page 91 flg.

**) Saaledes R. ANDERSEN: "Den luth. Kirkes Hist. i Amerika", Side 214. MANN: Anf. Skr., Pag. 355 har 5te Juni 1757 som Brunnholz' Dødsdag.

havn den 16de Juni 1737. N. Poulsen, der var Enkemand da han kom til Amerika, forlod Danmark, hedder det, fordi han havde sluttet sig til Brodrekirken, der paa den Tid ikke just havde de blideste Kaar i vort Fædreland. Han døde nogle faa Aar efter sin Ankomst hertil Landet. Hans Søn, Sakarias, der ogsaa var Bogtrykker, var et agtet Medlem af Brødemenigheden i Germantown. Bogtrykkerkunsten lærte P. hos den berømte Christopher Sauer i Germantown, der er bekendt som Udgiver af den første tyske Avis i Amerika samt den første tyske Bibel (1743). Han var gift med Anna Barbara Stallenberger, en Datter af Andrew St. fra Lindenbach i Tyskland. Poulsen, der døde i Germantown den 4de Juni 1804, efterlod sig en Søn af samme Navn, som vi her skal høre nærmere om.

Zachariah Poulson var født i Philadelphia den 5te September 1761. Efter fuldendt Skolegang blev han sat i Lære hos Joseph Cruikshank, som dengang havde et Bogtrykkeri paa Market Street i Philadelphia. Da han var færdig med sin Læretid, begyndte han Forretning paa egen Haand og drev det i sin Tid til at blive berømt baade som Bogtrykker, Forlægger og Bladudgiver. I mange Aar var Poulson Bogtrykker for Senatet i Pennsylvania, en Post som han Gang efter Gang valgtes til. Ligeledes valgtes han i 1789 til at trykke Forhandlingerne af en Kommite, som var nedsat til at revidere Statens Konstitution. Hans vigtigste Arbejde som Forlægger er "Proud's History of Pennsylvania" (1797—98), det første Forsøg paa at skrive Statens Historie, et for sin Tid dygtigt Arbejde. Af hans Forlagsartikler maa fremdeles nævnes "Poulson's Town and County Almanac", en Aarbog af betydelig Værdi, som han udgav fra 1789 til og med 1801. — Den 1ste Oktober 1800 begyndte han sin Løbebane som Journalist med Udgivelsen af "Poulson's American Daily Advertiser", idet han havde købt Claypole's Blad af samme Navn, der havde Æren af at være det første Dagblad i de Forenede Stater og for den Sag i hele Amerika. Poulson fortsatte Udgivelsen i næsten 40 Aar; det sidste Nummer af Bladet under hans Kontrol udkom den 28de December 1839. Det gamle Dagblads Tilværelse ophørte dog ikke dermed. Det indlemmedes i "The North-American and United States Gazette", der udgives af Morton McMichael, og vedbliver at eksistere som en Del af dette Blad, idet den gamle Titel er beholdt sammen med Bladets nuværende Navn. — Det er paa denne Basis, at "The North-American" endnu den Dag i Dag med rette gør Fordring paa at være det ældste Dagblad i Amerika.

I sit private Liv var Poulson en meget godgørende Mand og utrættelig i gode Gerninger. Blandt de Institutioner, som han var meget interesseret i, maa nævnes "The Philadelphia Society for Alleviating the Miseries of Public Prisons", et Selskab, hvis Indflydelse det skyldes, at den barbariske Behandling af Fanger nu har maattet vige for Humanitetens Krav. Poulson var en af dette Selskabs Grundlæggere og døde som dets Præsident. Dets dygtige Arbejde skyldes for største Delen hans alvorlige og forstandige Virksomhed. I nogen Tid havde han Sæde i Direktionen for "The Pennsylvania Hos-

pital", en Institution, hvor hans Velgørenhed fandt den rigeste Anledning til at vise sig. Han var særlig interesseret i "The Philadelphia Library", ved hvilket han indtog en Embedsmands Stilling i henved 59 Aar. Saaledes var han Bibliotekar i 21 Aar, Kasserer i 6 Aar, og i 32 Aar sad han som Medlem af Direktionen. Poulson døde i en høj Alder den 31te Juli 1849 og stedtes til Hvile paa Familiens Gravplads i Germantown.

Zachariah Poulson blev den 23de April 1780 i "Old Swedes' Church" (Gloria Dei) i Philadelphia ægteviet til *Susanna Knorr*, en Datter af John Knorr og Alice Jones. Ifølge denne Meddelelse, som skyldes en nulevende Slægtning af Poulsons Hustru, blev han altsaa gift, for han havde fyldt sit 19de Aar. Hans Hustru var født den 20de Marts 1756. — Deres Son var *Charles A. Poulson*, der var født i Philadelphia i 1789 og døde sammesteds i 1866. C. A. P. er bekendt som Forfatter og har navnlig efterladt sig en Biografi af sin Bedstefader, Sakarias Poulsen Sr.

Det har ikke været muligt at udfinde, om der endnu findes Medlemmer af Poulson Familien i Amerika. Derimod vides, at der findes Billeder af Sakarias og Zachariah Poulson samt af denne sidstes Hustru.

(KILDER: *Charles Morris*: "Makers of Philadelphia". Philadelphia 1849, Page 242, — samt *skriftlige Oplysninger* fra Biskop Levering i Bethlehem, Pa., Forf. Julius Fr. Sachse i Philadelphia og Lt. Colonel Thomas Allen Glenn, sammesteds.)

Peter Lassen.

(1800—1859).

De vigtigste biografiske Efterretninger om denne vor mærkelige Landsmand, som er kommen til os, findes i følgende Artikel af "*Hutchings California Magazine*" for Februar 1859, som her meddeles in extenso i dansk Oversættelse:

"Hvem har ikke hørt om Peter Lassen, gamle Peter Lassen, som han ofte familiært kaldes?

"Han er en af vore ældste Pionerer, efter hvem saa mange Steder har Navn, som f. Eks. "Lassen's Butte", et berømt Landmærke ved Indgangen til Sacramentodalen, hvorfra Hoved- og Sydgrenene af Feather River faar deres Tillob. Saa er der "Lassen's Pass" i Sierra-Bjærgene paa 41°, 50" nordlig Bredde, og "Lassen's Big Meadows" ved Feather Rivers øvre Løb, — samt andre Pladser med lignende Navne ved Humboldt-floden. Ja, hver eneste snedækt Top, hver eneste Dal og Pas i Sierra-Bjærgene er lige saa vel kendt af denne gamle Pioner, som den dunkle Top af Monte Diable er for Beboerne af San Francisco. — Efter denne korte Indledning vil vi nu give en kort Biografi af Manden.

"*Peter Lassen* er født i København, Danmark, den 7de August 1800, og er følgende nu i sit 59de Aar. Som ung Knægt blev han sat i Smedelære i sin Fødeby. Da han var 21 Aar gammel, gjorde han sit Mesterstykke. Landets Skik kræver, at for en ung Mand kan begynde Forretning paa egen Haand, skal han være istand til at lave et eller andet Stykke, som henhører til hans Haandværk, og som er vanskeligt at gøre, og ellers faar han ikke den nødvendige Bevilling fra Regeringen. Naar han har opnaaet denne, kan han begynde Forretning hvor han vil i Landet.

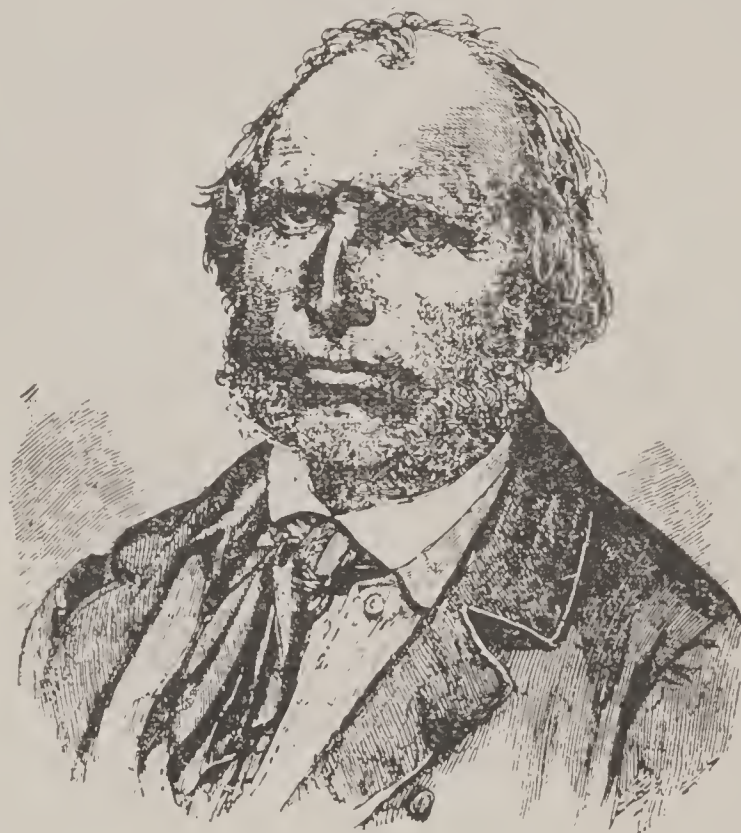
"I sit 29de Aar udvandrede han fra Danmark til de Forenede Stater og kom samme Aar til Boston. Efter nogle Maaneders Ophold i Byerne i Østen, hvor han arbejdede i sit Haandværk, drog han mod Vest og tog Bopæl i Katesville, Charlton Co.,

Mo., hvor han arbejdede i 9 Aar som Smed og Farmer. — I 1838 dannede han et Militærkompagni paa 75 Mand for at gøre Soldatertjeneste i sin Adoptivstat.

“I Foraaret 1839 forlod han Katesville i Selskab med tolv andre, af hvilke to var Kvinder (Missionærers Hustruer), for at gaa over Klippebjergene til Oregon. Dette Selskab traf sammen med endel Folk, som tilhørte The American Fur Company. Det blev nu et Selskab paa 27 Personer, som rejste sammen.

“Efter de sædvanlige Uheld og Besværligheder, som følger med et saadant Foretagende, — der fandtes ikke Veje, og Kompasset var deres eneste Vejleder, — naaede de i Oktober samme Aar til The Dalles, Ore., efter at have ladet de to Kvinder tilbage i Fort Hall. Fra The Dalles drog de ned ad Columbiafloden til Fort Vancouver, dengang en Post som tilhørte Hudson Bay Company, men nu tilhørende de Forenede Stater, og derfra op ad Willamettefloden til nogle faa Mil oven for Camponit, nu Oregon City. Men da Selskabet, der nu var svundet ind til syv Mænd, ikke her kunde finde en Plads, de syntes om, beredte de sig til, efter at have overvintret, at drage til California. — Da man ikke kunde finde nok til at danne et Selskab for gennem Bjærgene at naa did, var man saa heldig at finde et Skib, “Lospanna”, der havde bragt en Ladning af Maskineri og andet til Missionærene i Oregon og nu var færdig til at gaa til San Francisco.

“Ombord i dette Fartøj truedes de to Gange med at lide Skibbrud, inden de var vel kommen bort fra Oregon: en Gang ved Tongue Point og en anden Gang paa en lav Klippe i Columbiaflodens Munding. Da de havde tilbragt flere Uger saaledes, naaede de omsider i Sikkerhed Fort Ross, dengang en russisk Handelsstation med ca. 300 Sjæle, hvorfra de fik Lods til Bodega, hvor de landede. Efter et kort Ophold, under hvilket de havde adskillige Vanskeligheder med General Vallejo og andre Spaniere, satte de ud for Kaptajn Sutters Camp ved Munden af American River, siden kendt som Sutter's Fort, hvor de opholdt sig en 15 Dage og drog saa til Yerba Buena, nu San Francisco. Kort efter drog Peter Lassen til San Jose for Vinteren og tog Arbejde ved sit Haandværk.

“I Foraaret 1841 købte han 12—1500 Acres Land i Nærheden af Santa Cruz, hvor han byggede en Savmølle, som var den første der blev bygget, og arbejdede med Held i Staten. En Savmølle var tidligere begyndt og tildels bygget ved Fort Ross, men skylledes væk og blev ikke siden opbygget. Efterat Lassen paa sin Mølle havde skaaret fra 40 til 50,000 Fod Tømmer, solgte han sin Mølle og Ranch til Kaptajn Graham, som bor der endnu, og fik som Betaling 100 Muldyr, med hvilke han havde isinde at vende tilbage til de Forenede Stater. Men da han ikke var istand til at finde et Rejseselskab, blev Tanken opgivet. I Efteraaret 1842 drog han med sine Muldyr op i Sacramento-dalen og slog sig ned med dem i Nærheden af Kaptajn Sutter. Ved denne Tid skænkede General Michel Lorena Lassen et Stykke Land ved Deer Creek, som denne tidligere havde udset sig, og derhen flyttede han i Efteraaret 1843 med kun en eneste hvid Mand i Selskab. Denne blev imidlertid efter et Par Maaneders Forløb ked af det ensomme Liv og forlod ham. Men skønt Lassen saaledes var ene og omgivet af mange

hundrede Indianere, levede han i fuldkommen Sikkerhed. Engang saa han for næsten 7 Maaneder ikke en hvid Mand. Da han gjorde Smedearbejde for Kaptajn Sutter og fik Kreaturer som Betaling, blev han snart Ejer af 2—300 Stykker; men aldrig i al den Tid han levede ved Deer Creek, tog Indianerne et eneste Dyr fra ham. Alt Arbejde med at bygge hans Huse og dyrke hans Farm udførtes af Indianerne.

"I Efteraaret 1844 indtraf følgende Omstændighed, som bør ihukommes i Statens Historie. Nogle hvide Mænd opholdt sig i Nærheden af Lassens Hjem for at fange Bævere. I deres Selskab var en Halvindianer fra Oregon ved Navn Baptiste Chereux. Denne fandt, mens han med Selskabet opholdt sig ved Clear Creek, et Stykke Guld, som vejede $\frac{1}{2}$ Unze. Men da han antog det for et Stykke Messing, lagde han det i sin Haglpung uden at drømme om, at det var Guld. Efterat der var fundet Guld ved Coloma, kom nævnte Mand tilbage til samme Sted ved Clear Creek og fandt et meget rigt Leje.

"Det følgende Foraar opholdt Oberst Fremont sig med 50 Mand paa Lassens Plads og nød hans Hjemms Gæstfrihed i tre Uger. Angaaende den udførlige Beretning herom maa vi henvise Læseren til Fremonts Journal. — I April Maaned 1846, henved 8 Dage efterat Fremont havde forladt Lassen for at gaa til The Dalles, Ore., ankom Mr. Gillespie med Depecher til Fremont fra de Forenede Staters Regering. Peter Lassen med tre andre drog da, efter at have forsynet sig med Kød til Rejsen, efter Fremont og afleverede Depecherne i god Behold. Paa Hjemrejsen blev Lassen og hans Rejsefæller ved Klamathsoen angreben af Indianerne af denne Stamme om Natten, efterat de om Dagen var bleven sat over Søen i Indianernes Kanoer. Men den ene af Lassens Kammerater, som var reden et Stykke forud for de andre, havde fundet Oberst Fremont og vendte nu i rette Tid tilbage med Undsætning til sine truede Kammerater.

"I Krigen med Mexico tog Lassen virksom og levende Del. Da den var endt og Freden proklameret, drog han til sit Hjem, hvor Opdagelsen af Guldet havde fundet Sted.

"Uheldigvis tog den gamle Peter ved denne Tid en Partner, som ifølge Lassens Beretning maa have været en stor Kæltring, der ved snedige Sagføreres Hjælp skaffede ham af med hans dyrt fortjente Ejendom. Efter flere Aars Proces og deraf følgende Ubehageligheder tabte Lassen sit Hus, Land og hvert eneste Stykke Kvæg, han havde, saa han nu paa sine gamle Dage lever i Fattigdom og en Bjærgboers Ensomhed. Han lever nu i Honey Lake Valley.

"Et helt Bind kunde fyldes med Beretninger fra hans begivenhedsrige Liv og Anekdoter om alle de Farer, han med Nød og næppe er undsluppen; vi beklager kun, at vor begrænsede Plads har nødt os til at give et saa kort Udtog af hans Historie, som vi dog haaber vil findes baade interessant og belærende — — —."

Saa langt Beretningen fra 1859. Samme Aar blev Peter Lassen snigmyrdet i sit Hus — skudt! Indianerne fik Skylden, men vistnok med urette. Snarere var det løse hvide, der paa denne Maade skaffede sig af med en Mand, som altid var rede til at staa op for Lov og Orden.

Peter Lassens Lig blev under store Æresbevisninger ført til "Lassen's Ranch", hvor nu en Granitsøjle staar over hans Grav som Vidne om den Anseelse, han nød blandt sine Medborgere. En endnu større Ære viste Staten California Mindet om denne vor Landsmand, idet *Lassen County* den 1ste April 1864 organiseredes ved Lov og fik sit Navn, som det hedder i den officielle Beretning, "in honor of Peter Lassen, one of California's oldest and most respected pioneers, and the one who made the first permanent and continuous settlement within its borders".

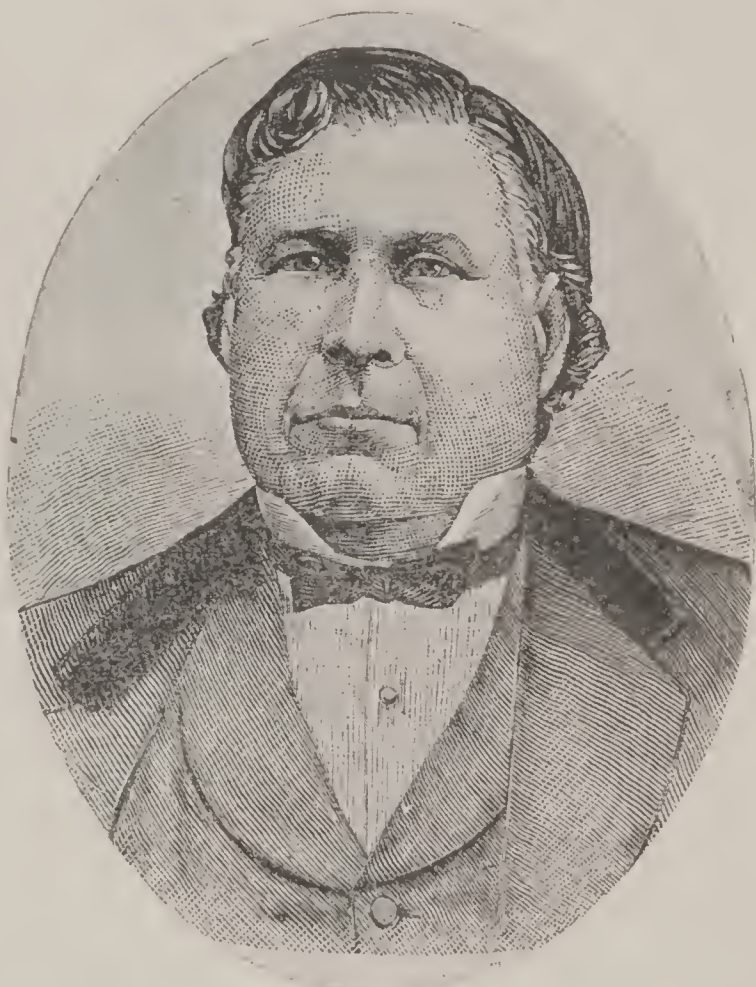
Hans Jesper Hansen.

(1811—1883).

Hans Jesper Hansen fødtes den 20de Marts 1811 i Helsingør paa Sjælland, hvor hans Forældre dengang boede. Efter — eller rettere samtidig med — en vel benyttet Skolegang lærte han Bødkerprofessionen. Han var allerede dengang flittig og ihærdig med alt, hvad han tog sig for. For at undgaa at komme i Soldatertrøjen (dengang i Danmark ensbetydende med en aandsdræbende Spændetrøje eller et tyrannisk Aag) gjorde han i Egenskab af Bødker en Udflugt ombord i en Hvalfanger fra Oktober 1830 til November det følgende Aar. I Juni 1832 rejste han til Amerika og betalte for sin Overfart ved at arbejde ombord som Bødker. I 1835 vendte han tilbage til Danmark, men rejste til Amerika igen allerede det følgende Aar og blev i New York City ansat ved Bridge's Hørfro-Olifabrik den 20de Marts 1837. Han opholdt sig nu i New York i hele 37 Aar, hvoraf han de første 25 Aar var Formand ved og Overbestyrer af nævnte Fabrik. Efter at have fratraadt denne Fabriksplads oprettede han en Skibshandlerforretning og optog som Kompagnoner i denne sin Son og sin Svingersøn. Firmaets Navn var *H. J. Hanson, Son & Martin*. I Maj 1874 flyttede Hansen til Chicago, hvor han opholdt sig i Huset hos sine Børn (to Sønner og en Datter) lige til sin Død, der indtraf Lordag den 22de December 1883. Han døde af Kræft i Underlivet. Lægen erklærede, at han havde lidt af den Sygdom i hele to Aar, men han klagede dog aldrig over den for omtrent tre Uger før han hensov. Hans Lig førtes til New York, hvor danske Venner og bekendte besorgede Begravelsen.

Hans Jesper Hansen var en Mand, der saa godt som nogen kan staa som en Type paa en ægte fuldblods Dansk-Amerikaner: en god Borger i sit nye Hjemland, men med en glødende Kærlighed til Fædrelandet; hjælpsom og generøs mod enhver Landsmand han mødte paa sin Vej, en ivrig og virksom Deltager i Arbejdet for Danskhedens Sag ogsaa herovre. Tanken om Danmark med dets prunkløse, men venlig skønne Natur fulgte ham, fra han steg i Land herovre og til Doden lukkede hans Øjne i Chicago; det var Kærligheden til Fædrelandet, der stedse ulmede som en Glod i hans Hjærte og fik ham til at udstrække sin Haand mod enhver Landsmand, der satte sin Fod paa de fremmede Kyster. Det var ogsaa den der, under hans mangeaarige Ophold i New York, aabnede hans Hus for Nykommeren og gjorde det til et Hjem, et dagligt fortroligt Tilflugtssted, hvor Immigranten folte: her er du velkommen, her er der godt at være, og her er det ikke "the almighty dollar" men Gæstfriheden og det gamle danske Hjærtelag, der sidder til Højbords!

Og i dette Hus var Værten Hans Jesper Hansen, — Navnet var dansk, og dansk var Manden, og han var stolt af at være det, stolt i Ordets bedste Forstand som en Son, der aldrig glemmer sin gamle Moder. Og at han folte og mente, hvad han sagde, det viste han i Gerningen. Det var ikke blot med Raad men i Daad, han hjalp; her opvartedes ikke med Fraser eller tomme Lofter alene. Og de Haandsrækninger, han gav,

var vel først og fremmest til hans skandinaviske Landsmænd, men dog ogsaa til mange andre. Saaledes kan nævnes et Tilfælde med en Mr. Gilsey, der døde som en hovedrig Mand i New York; han begyndte som Cigarfabrikant, og de første 500 Dollars til at faa Forretningen igang, fik han, der dengang ikke havde den ringeste Garanti at stille, tillaans af H. J. Hansen. Der var sikkert paa den Tid da Hansen døde, i 1883, endnu i New York mange levende Vidnesbyrd om denne bramfri danske Mands utrættelige Hjælp-somhed; og sikkert er han sent bleven glemt af mange.

Hansen fik imidlertid snart Øjet aabent for, at en Forening kunde hjælpe langt bedre end den enkelte; og saa fik han i 1844 stiftet "Scandinavian Society" — den senere "Skandinavisk Forening af 1844", i hvilken hans Minde endnu holdes højt i Ære. Han valgtes som dens første Præsident, og som saadan arbejdede han utrætteligt paa at faa Skandinaverne til at slutte sig sammen, og heller ikke i den Henseende var han bange for at gribe i Pengepungen. Han bekostede saaledes engang hele tre Flag af sine egne Midler og skænkede disse til Foreningen. — Som et betegnende Træk om Hansen kan ogsaa anføres, at han under Krigen med Preussen og Østrig i 1864 betalte Overfartsbilletten for flere unge Danske, der rejste hjem for at deltage i Krigen, og at han tilbød den danske Regering paa egen Bekostning at udruste og tilsende den et Krigsskib — et Tilbud som dog ikke blev modtaget.

Ogsaa i Chicago (1874—83) deltog Hansen paa forskellig Vis i Koloniens Virke; saaledes var han Medlem saavel af Foreningen "Dania" dersteds som af den danske Kirke, i hvilken sidste han var en stadig Gæst.

Ikke alene var Hansen en stræng retskaffen og gavmild Mand; men hele hans Liv bar Præget af, hvad der for saa mange bærer ud over Dagen og Timen: han var udpræget religiøs. Han tilbragte daglig flere Timer med Læsning i Bibelen; sin Salmebog, Huspostille og andre religiøse Bøger havde han med sig fra sin Barndom i Helsingør, og de havde ved hans Død været brugt daglig i saa mange Aar, var saa løse og Bladene saa molesterede, at det for enhver anden end Hansen selv vilde været vanskeligt eller umuligt at finde sig til rette med dem. Dette viser ikke alene, hvor tro han var mod alt det gamle, men tillige hans Originalitet: han vilde nemlig ingen nye Bøger have i de gamles Sted!

Hansen var tillige en begavet Mand og talentfuld paa flere Omraader. Han efterlod sig saaledes flere Blyantstegninger, der vidner om et ikke ringe Talent. Men ogsaa her krævede Fædrelandskærligheden sin Ret: det var danske Æmner, han med Forkærlighed valgte, saasom Roskilde Domkirke, Helsingør set fra Søsiden og m. lgn. — Hansen var ogsaa digterisk anlagt. Her skal tilslut og som en Prøve herpaa gengives en af ham kort forinden hans Død foretagen Oversættelse til Engelsk af Baggesens smukke lille Digt: "Du Plet af Jord —":

*Thou spot on earth where from our bosom
the first and feeblest tones rose,
where first we plucked the stainless blossom
of pleasures yet unmingled with woes—
where, with our new-born strength delighted
we tripp'd beneath a mother's hand,
in thee the quenchless flame was lighted
which sparkles for our native land.*

*And when in childhood's summer morning
some time to distant lands we rove,
the heart like a bent bow returning
springs swifter to its home of love.
Each hill and dale which gave us pleasure
becomes a heaven in memory,
and even the broken veterans measure
with sprightlier steps their haunts of glee.*

*Yes, spot on earth, where from our bosom
the first and feeblest tones rose,
where first we plucked the stainless blossom
of pleasures yet unmixed with woes—
sweet is the act of filial duty,
sweet is the grasp of friendly hand,
sweet is the kiss of love and beauty,
but sweeter still our native land.*

Translated by H. J. Hansen.

Chicago, June the 15th, 1883.

Christian Linde.

(1817—1887).

Dr. Christian Linde, en af de tidligste danske Indvandrere og den forste videnskabeligt uddannede Læge i det nordlige Wisconsin, tilhorte en gammel dansk Adelsfamilie, de Linde-Friedenreich. Han blev fodt paa Familiegodset paa Sjælland, i Nærheden af Kobenhavn, den 19de Februar 1817. Sin Uddannelse fik han ved Kobenhavns Universitet, hvorfra han allerede i 1837 udgik som medicinsk Kandidat. Det var i de Dage, da de politiske Frihedskrav begyndte at komme til Orde i Danmarks Hovedstad, og navnlig blev den studerende Ungdom deres Talsmænd. Men Regeringen sogte paa alle Maader at holde Bevægelsen nede. Dr. Linde studerede i disse bevægede Aar ved Hospitalerne, hvor han gjorde Tjeneste som Reservelæge, og han deltog, frihedsbegeistret som han var, med Iver i den politiske Agitation. Utilfreds med de langsomme Fremskridt forlod han Danmark og kom i 1842 til Amerika, hvor han købte Land i Nærheden af Oshkosh, Wis. Det var hans Hensigt paa dette Land at bygge et Herresæde og indrette et Jagtrevier — Linde var nemlig en ivrig Jæger. Hans Jagtudflugter bragte ham i Berøring med Indianerne, og blandt disse opnaaede han snart stor Berømmelse baade som Jæger og som Læge. Han var en stærk, kraftig Mand, og dette i Forbindelse med hans blonde Ydre gav Anledning til det Navn, hvorunder han var kendt blandt Indianerne: *Muckwa* eller "Hvide Bjørn".

I dette Tidsrum af sit Liv oplevede han en Mængde Æventyr, og i sine ældre Dage elskede han at fortælle sine Venner om de mange romantiske, tragiske og komiske Oplevelser han havde mødt ude blandt de indfødte. Indianernes Opfattelse af Lægekunsten er ikke altid i Harmoni med den nyere Videnskab, og de betragter denne med ikke ringe Mistillid. Det fik Dr. Linde at føle ved forskellige Lejligheder, selv om den rode Mand i det hele nærrede den største Tillid til ham personlig. Engang udbrod en

Koppeepidemi ved nedre Fox River, og Dr. Linde drog ud for at vaccinere de indfødte, ledsaget af John L. Williams, der er bleven berømt som Sønnen af den sidste Dauphin af Frankrig. Indianerne var bange for Vakcinen og vilde ikke uden videre tage imod den; men hvis Dr. Lindes Ledsager først vilde underkaste sig Operationen, vilde de følge hans Eksempel. Saaledes blev det. Men det er ikke vanskeligt at forestille sig, i hvilken Tilstand Williams' Arme var efter en flere Dages Vaccinationsrejse blandt de forskellige Stammer.

Efterhaanden som Nybyggere flyttede til Egnen i større Antal, blev der videre Brug for Dr. Lindes Lægekunst; men det var kun modstræbende, at han tog Afsked med Skovene og Floderne for at tage Ophold i de mere civiliserede Egne. Efter i nogle Aar at have praktiseret i Green Bay og Fond du Lac, nedsatte han sig endelig i Oshkosh og blev saaledes den første videnskabeligt uddannede Kirurg i det nordlige Wisconsin.

Der var stor Trang til en saadan Mand, og han fik et stort Virkefelt med mange vanskelige Operationer at udføre. Men det, at hans Arbejde blev udført fjernt fra Kulturcentrerne, hindrede ikke, at det blev udført efter de højeste Idealer, Lægevidenskaben kender. Hans høje personlige Æresfølelse gav sig altid Udslag i hans Livskald, og han opnaaede stor Anseelse, ogsaa blandt sine Kolleger. Han var Medlem af de lokale-, Stats- og National-lægeforeninger, var Præsident for Winnebago County Lægeforening, Vicepræsident for Stats-Associationen og Delegat til National-Associationens Konventioner. Foruden at passe sin store Praksis var han en frugtbar Forfatter og skrev mange lærde Afhandlinger til Lægernes Fagskrifter om kirurgiske Spørgsmaal. Han har tillige ydet et meget betydningsfuldt Bidrag til den praktiske Kirurgi ved at anvise Brugen af Dyre-

sener som Hjælpemiddel ved Kirurgien. Han var den første som opdagede disse Seners Anvendelighed ved Saarbehandling, og han har derved indlagt sig den største Fortjeneste.

Han var en overordenlig jævn og ligefrem Mand, der tog paa sine Opgaver med bare Hænder. Der var ingen Personsanseelse overfor hans Patienter, og hans uslebne sproglige Vendinger gik altid lige til Bunds i Sagen. Der fortælles saaledes, at én Farmer engang kom til ham for at blive behandlet og begyndte at gore Undskyldninger for ikke at være paaklædt som det sømmede sig, naar man skulde lade sig undersøge af en Læge. "Hvad Pokker tror De jeg bryder mig om Klæderne," svarede Dr. Linde, "alt hvad jeg bryder mig om er at se paa Deres gamle Krop."

Dr. Linde var ikke blot en dygtig Læge, — han var tillige en lærd Klassiker og en ualmindelig dygtig Sprogmand. Han var saaledes istand til at fore Samtaler i syv Sprog, hvad der ofte kom ham tilgode i Udøvelsen af hans Lægevirksomhed. *)

Dr. Linde var gift 3 Gange: med Miss Sarah Dickinson, Datter af Clark Dickin-

*) Da det engang blev nævnt hvilken udmærket og dygtig Mand Dr. Linde var, og som Bevis derfor anført hans Evne til at føre Samtaler i syv Sprog, sagde en tilstedeværende: "Jeg ved dog noget om Dr. Linde, der er meget større." "Hvad er det?" "Han kan ogsaa tie i syv Sprog!"

son, i 1843; med Miss Sarah Davis, en Niece af Guvernør Doty, i 1852; og med Mrs. Hulda Henning Volner i 1858. Den eneste Søn af første Ægteskab var Dr. Fred Linde, der var associeret med sin Fader i Lægepraksis indtil 1880, da han kom ulykkeligt af Dage, kun 31 Aar gammel. Den unge Læge havde allerede erhvervet sig en meget anset Plads i Lægevidenskaben, ligesom han personlig var ualmindelig afholdt. Der er nu kun to Born af Dr. Linde i Live: Mrs. E. C. Bowen og Mrs. Franklin Bowen i Oshkosh.

I sine sidste Leveaar var Dr. Linde associeret med Dr. William A. Gordon, Superintendent for Statshospitalet for sindssyge i den nordlige Del af Staten. Linde dode i Oshkosh den 24de November 1887 af Lungerørs-Bronchitis. Til det sidste studerede han med den største Sindsro Sygdoms-Symptomerne, og hans sidste Ord var: "Hvor det er skønt at dø!"

Charles Lövenskjold.

(1822—1875.)

Colonel Charles Lövenskjold fødtes i København den 3die Februar 1822 som yngste Søn af Charlotte Elizabeth de Tuxen og Baron Fredrick Stephanus Lövenskjold. Han drog i 1842 som 20-aarig Yngling til Amerika, og hans Vej førte ham til New Orleans, La. Da han i sine Udviklingsaar havde faaet en overordenlig god og omhyggelig Opdragelse og bl. a. besad udmærkede Sprogkundskaber, navnlig i Engelsk, var det ham en let Sag efter sin Ankomst hertil Landet at sætte sig ind i og optage dettes Sæder og Skikke; og som Følge af sine i mange Henseender fremragende Evner kom han hurtigt paa en fremskudt Plads og til at tage ledende Del i alle Bestræbelser, der gik ud paa at højne det moralske og sociale Niveau paa de Steder, hvor han levede, samt fremme disses Forretningsinteresser.

Medens Lövenskjold var i New Orleans, havde han mange betroede Stillinger og førte an paa offentlige Omraader. Saaledes stod han i Forbindelse med Halvmaanestadens "the True Delta" og skrev ofte opsigtsvækkende Artikler i Byens Blade. Dog hvad der fremfor alt andet bidrog til at gøre ham kendt for Offenheden, var hans Bestræbelser for at fri en hvid Pige fra Slaveriet, som den 8de December 1849 blev udbudt til Salg paa Slavemarkedet i New Orleans. Det lykkedes ham da ogsaa at skaffe Pigen sin Frihed, da han for Retten saa sig istand til at oplyse, at hendes Forældre begge var hvide og af irsk Afstamning.

I New Orleans ægtede Lövenskjold Miss Sophia I. Clark, der nedstammede fra en af de mest velhavende og ældste Pionerfamilier i Halvmaanestaden.

I 1855 flyttede han til Byen Corpus Christi, Texas, hvor han boede indtil sin Død i 1875. For en kortere Tid efter sin Ankomst hertil ledede han en Uddannelsesskole for unge Mænd. Men da Borgerkrigen brød ud i 1861, stillede han sig i de konfedereredes Rækker, og blev udnævnt til "Provo-Marshal" for Distriktet med Rang af Oberst, hvilken Stilling han beklædte indtil Afgørelsen i 1865.

De Aar, der nu fulgte efter, var i mange Henseender for ham som saa mange andre i Syden rige paa Skuffelser og Ydmygelser. De, der havde fulgt de konfedereredes Flag og under Krigen indtaget civile eller militære Stillinger, blev nu paa mange Maader lagt Hindringer ivejen i Udøvelsen af deres Borgerrettigheder under det Paaskud, at de stod ivejen for Rekonstruktionsarbejdet. Under denne Periode maatte Løvenskjold, som saa mange af hans Kammerater, finde sig i at staa ledig som blot Tilskuer, og saa sig i mange Tilfælde skubbet til Side, indtil lidt efter lidt denne Følge af Krigsaanden tabte sig, og de atter kunde indtræde i deres Rettigheder som Borgere i Unionen. Det var under "Carpet bag" Regimet, hvor Folkets Ret i mange Henseender blev traadt under Fodder, dets Tillid misbrugt og Korruptionen sad til Højbords. Men under alt dette fortsatte Løvenskjold med Ufortrødenhed og aldrig svigtende Mod sin Virksomhed som Sagfører (Attorney at Law), som han udøvede til sin Død, anerkendt i dette sit Livsvirke som faa andre. Hans Kendskab til Jurisprudensens Historie og til grundliggende Principper satte ham istand til at have et klart og forstaaende Syn paa Lovens Anvendelse i det praktiske Liv, og dette i Forbindelse med hans udmærkede Karakter vandt ham talrige Venner, ligesom hans Tjeneste søgtes i alle Kommunitetets vigtigste Processer og Anliggender. Saaledes vedblev han at nyde sine Medborgeres Agtelse og Tillid til det sidste.

I 1873 valgtes han til Medlem af Byraadet og gjorde en lang og besværlig Rejse til Hovedstaden, medens Legislaturen var samlet, hvor han for Byen Corpus Christi erholdt et City Charter, der gav dens Embedsmænd en meget udvidet Myndighed og skaffede Byen de samme Rettigheder og Privilegier som selve New York City. Saaledes fik han sin væsenlige Andel i, at Byens Porte aabnedes paa vid Gab for Verdenshandelen — hvilket staar rekorderet i Corpus Christi's Annaler den Dag i Dag. Og saaledes bidrog han med altid foretagsom Aand og med sit rige Snille til at læge de Saar, som Krigen havde slaaet, og til at bygge op igen, hvor bygges kunde — indtil han omsider bares til sin sidste Hvile efter den lange, velsignelsesrige og resultatbringende Arbejdsdag.

Løvenskjold var med faa Ord sagt en af de af Danmarks Sønner, som Moderlandet kan være baade bekendt og stolt af i det fremmede.

Edward Burd Grubb.

(Født 1841).

Paa andet Sted i dette Værk,*) under Omtalen af Ætlinge af gammel dansk Adel i Amerika, er paavist, at der her i Landet findes en Familie "Grubb", som gør Fordring paa at nedstamme fra gammel dansk Adel, nemlig fra Slægten "*Grubbe*", som i over 200 Aar ejede Herresædet Lystrup paa Sjælland. Denne danske Adelsfamilie Grubbe skal være kendt i England fra Begyndelsen af det 14de Aarhundrede, hvor den delte sig i tre Grene, hvoraf den ene gik til Wiltshire. Grundlæggeren af denne Gren kom fra Danmark til England i 1430; en senere Ætling, John Grubb, drog til Amerika i 1677 og blev Grundlægger af den amerikanske Gren. Det er hans Sønnesøns Sønnesøn, vi i nærværende Biografi skal gøre os nærmere bekendt med — altsaa uden Tvivl en Descendent i lige Linie fra den gamle danske Adelsfamilie Grubbe, og gennem mange Slægtled med gammelt dansk Adelsblod i sine Aarer.

*) Se Afsnittet "Smaatræk fra forskellige Tider og Steder", 6.

General Edward Burd Grubb fødtes i Burlington, N. J., den 13de November 1841. Hans Bedstefader, Oberst Peter Grubb, udmærkede sig i Revolutionskrigen, idet han kommanderede et Pennsylvania Regiment i General Washingtons Armé; han var gift med Mary Shippen Burd, Datter af en Stabschef ved Hæren, Oberst James Burd. Oberst Peter Grubb havde efter sin Fader, der ogsaa hed Peter Grubb (en Søn af ovennævnte John Grubb, der indvandrede til Amerika), taget i Arv en stor Jernmine-Industri, som G.s Fader, Edw. B. Grubb, udnyttede videre og tillige blev bekendt som Fabrikant af "pig iron". Han døde i 1867, hvorefter Sønnen, den her omhandlede Edward Burd Grubb, blev Ejer af de store Jernminer.

Grubb fik sin første Uddannelse i de lokale Skoler i sin Fødeby og ved Burlington College, hvorfra han i 1860 graduerede med Udmærkelse. Kort efter brød Borgerkrigen ud; og skont G. endnu ikke var 20 Aar gammel, traadte han dog ind i den militære Tjeneste som "Second Lieutenant" i New Jersey 3die Infanteriregiment, som blev sendt til Washington og kom til at deltage i det første Slag ved *Bull Run*. Kort efter blev den unge Officer forfremmet til "First Lieutenant"; og den Brigade, hvortil hans Regiment hørte, kom til at udgøre en Del af McClellan's Armé foran Richmond, hvor den gjorde stræng Tjeneste, ligesom den senere var med i det andet Slag ved Bull Run. Efter at have deltaget i den skarpe Træfning ved *South Mountain*, Md., blev Løjtnant Grubb forfremmet til Major ved det 23de New Jersey; og den 26de December 1862 blev han udnævnt til Oberstløjtnant ved samme Regiment for udvist Tapperhed i Slaget ved *Fredericksburg*. Ved *Chancellorsville* udmærkede han sig fremdeles; og det hed sig dengang om ham. "Altid i Spidsen for sit Regiment, til Hest, indtil den blev skudt væk under ham, saa til Fods, opmuntrende og forende sine Folk, den første i forreste Række og den sidste til at forlade Valpladsen, vandt han frem, Fod for Fod, fra Punkt til Punkt, altid rolig og behersket; hans Mænd blev saa opildnet ved hans Eksempel at ingen yderligere Opmuntring var nødvendig." — Under senere Dato, da en Styrke under hans Kommando var paa Nippet til at gøre Mytteri efter at være beordret til at sætte over Rappahanock og, efter deres Tjenestetid var udløben, at gaa mod Fjenden, fik Oberst Grubb dem, ved at holde en Tordentale, til at lystre Ordre. De gik over Floden og opkastede et Brystværn, mod hvilket Fjendens Ild prellede af uden Virkning. — Da Grubb's Regiment laa ved Beverley, N. J., førend det omsider blev hjemmitteret, fandt General Lee's Invasion af Pennsylvania Sted. Da Grubb saa kaldte paa frivillige til at forsvare en af Søster-Staterne, stod den hele Styrke frem som én Mand. Den blev tagen til Harrisburg, hvor der anlagdes Løbegrave til Forsvar af denne By.

I 1864 førte Oberst Grubb sit 23de New Jersey Regiment til General Grants Belejringsstyrke foran *Petersburg*, hvor han med sin Afdeling gjorde Tjeneste i Skanser og paa Forpost. Den 4de Marts 1865 blev han udnævnt til "Brevét Brigadier-General of Volunteers" for udvist Tjeneste foran Petersburg

Efter Krigens Slutning tog General Grubb Ophold i sin Fødeby, hvor han bl. a i en Aarrække var Medlem af Common Council og i 2 Aar dettes Præsident, ligesom der ogsaa tildeltes ham andre kommunale Tillidshverv. Som nævnt overtog han efter sin Faders Død i 1867 Kontrollen af Familiens store Jernminer, blandt hvilke fandtes de bekendte Cornwall Lejer i Lancaster County, som i lange Tider havde været i Familiens Eje med en Adkomst, der kan føres tilbage til selve William Penn. I 1878 byggede han ved Lynchburg, Va, det første Kokes "pig iron" Smelteri i denne Stat, samt fik langs James River Jernminer aabnet og sat igang, ligesom han blev Præsident for Lynchburg Iron Company.

General Grubb fik i denne Periode af sit Liv Lejlighed til at foretage vidtstrakte Rejser til Orienten; og som en Kuriositet kan anføres, at hans Hustru var den første hvide Kvinde, der kom til at passere Suezkanalen i hele dens Længde. Ved sin Tilbagekomst hertil Landet offentliggjorde han i "Lippincott's Magazine" endel af sine Rejseindtryk, der vakte stor Opmærksomhed overalt og blev gengivet viden om i Magaziner og Tidsskrifter.

I 1889 nomineredes General Grubb af Republikanerne i New Jersey til Guvernør, men blev ikke valgt. — I 1890 udnævnte Præsident Harrison ham til de For. Staters Gesandt til Spanien, i hvilken Stilling han indlagde sig store Fortjenester af sit Fædreland. General Grubb har været gift to Gange og er Fader til to Born, af hvilke en Son bærer hans Navn. Han lever endnu paa sit Fædrenegods i Burlington Co., N. J., som en meget rig og anset Mand.

Laurence Grönlund.

(1846—1899).

Laurence Grönlunds sidste Aars pathetiske Livshistorie — som dog ikke fremgaar af hans neden anførte Selvbiografi — er vistnok fortalt i de faa Linier, hvormed et socialdemokratisk amerikansk Tidsskrift*) ledsager Meddelelsen om hans Død, der indtraf den 16de Oktober 1899. Efter at have oplyst om, at han senest havde opnaaet en Plads som "Associate Editor" ved New York "Journal" fortsætter Bladet: "I aarevis havde han ført en Pilgrims Liv, idet hans litterære Arbejde knap gav ham det nødtørfstigste. Altfor principfast og udholdende til at ville nedværdige de Aandsgaver, der var ham skænket, maatte han tidt savne det nødvendigeste, ja var ofte uden Tag over Hovedet og uden noget at spise. Efter hans Død er denne Side af hans Liv kommen for Dagens Lys; og man véd nu, at han ofte sov i Byens Parker, og mere end én Gang fra den Sal, hvor han havde holdt Foredrag om Socialisme, har sneget sig ud for en Nats Hvile under den selvsamme Bygnings Trappetrin. Da han omsider var kommen ind under lidt bedre Forhold og ikke længer led under Mangel af Fortjeneste til det daglige Brød, blev han krævet af den ubønhørlige Død."

Bladet offentliggør dernæst en Selvbiografi af Laurence Grönlund, der lyder saaledes:

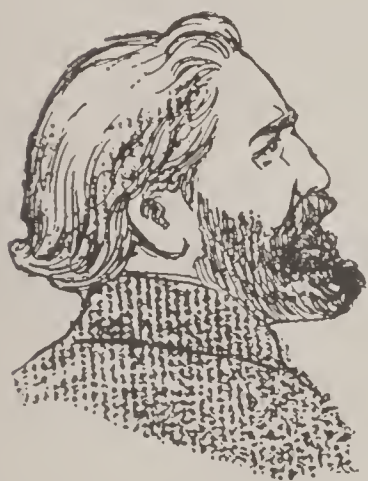
"Jeg fødtes i Danmark 1846 og kom, efter at have taget Magisterkonferens ved Universitetet i København, hertil Landet i 1866. Jeg fik i det følgende Aar Sagførerbestalling i Chicago og praktiserede der til 1879, da jeg helt blev vunden over til den socialistiske Lære, efter dog allerede fra 1876 at have beskæftiget mig med Socialismens Idé efter at have læst "Pascal's Tanker" (Les Pensées) og ved efterhaanden at danne

*) "Social Democracy Red Book".

mig et eget System, som jeg i 1879 fandt ud var ren og skær Socialisme. Derpaa skrev jeg Dialogen "The Coming Revolution", hvorefter jeg ikke i mange Aar har set et Eksempplar men kun undertiden et Citat, saaledes nu sidst ved Dr. Heber Newton. Saa kom, i 1884, "The Co-operative Commonwealth". Jeg holdt helt op med min Sagførervirksomhed, da jeg blev Socialist; i 1884 var jeg Privatsekretær hos en Millionær (en vis E. M. Davis, Svigersøn af Lucretia Mott), som hjalp mig ved Udgivelsen af Bogens 1ste Oplag. Der er bleven solgt mindst 100,000 Eksemplarer af den — omtrent 60,000 her i Landet og 40,000 i Europa, mest i England

"Derefter drog jeg til England og Frankrig, hvor jeg forblev 3 Aar og skrev "Ca Ira, eller Danton om den franske Revolution" — ubetinget den af mine Bøger, jeg syntes bedst om, men som var den vanskeligste at sælge. I 1887 vendte jeg tilbage hertil, sluttede mig til det socialistiske Arbejderparti og blev Medlem af dets nationale Eksekutivkomite. Derpaa skrev jeg to Pamfletter om "Socialism and the Single Tax", der blev offentliggjort af Partiet. Men vore Veje skiltes snart. De var akkurat lige saa intolerante som nu; de vilde ved Nationalkomiteens Møder kun tale Tysk, selv naar der forelaa til Afgørelse Sager fra engelske Afdelinger — og da de omsider besluttede i Forretningsojemed at leje en hel Bygning, hvor Indtægterne fra en Saloon i Stueetagen skulde anvendes i Partiojemed, resignerede jeg. Derefter kom jeg til Boston, hvor jeg kom i Forbindelse med Nationalisterne (Bellamyites) og skrev min Bog "Our Destiny" for "The Nationalist".

"Senere kom jeg i Forbindelse med "U. S. Department of Statistics of Labor", under Carrol D. Wright (urigtig benævnt "Labor Department"). Efter af have været derved i 4 Aar tog jeg i Ro og Mag en Tur gennem Landet til Baltimore, Philadelphia, New York, Harvard, Yale, besøgende alle Universiteterne paa min Vej, (ofte indbudt af forskellige "Chancellors" og Professorer), i det Haab at gøre Indtryk paa Studenterne og organisere dem. — Nu sidst kommer "The New Economy", som jeg i Virkeligheden tror er mit mest modne Værk. Jeg haaber, den skal blive efterfulgt af en anden, som vil blive mit Mesterværk — i al Fald véd jeg, at der er Trang til Bogen."

Peter Larson.

(1850—1907).

Flertallet af de Danske, som kom til Amerika, har naaet hvad de søgte herovre: gode uafhængige Livsstillinger og Sikkerhed mod at komme til at lide Nød i deres høje Alder, naar Arbejdsevnen svigter. Forholdsvis faa har naaet at samle sig nogen større Rigdom, og kun ganske enkelte er naaet op i Mangemillionærernes Klasse.

Den, der i denne Retning er naaet længst, var uden Tvivl vor i Juli 1907 afdøde Landsmand *Peter Larson*, Helena, Montana. Under sit ca. 36 Aar lange Ophold her i Landet, under hvilket han kun nærmest kom i Berøring med Storindustriens Mænd, var han selv bleven mere Amerikaner end Dansk; men han fornægtede aldrig sin Nationalitet eller glemte sit Modersmaal. Ogsaa paa anden Maade viste han sig fortjent til, at hans Navn bevares med Hæder blandt Danske i Amerika: de kolossale Rigdomme, som han erhvervede sig her i Landet, kom til ham paa en fuldt ud lovlig og hæderlig Maade,

ved klog Beregning af de Anledninger som tilbød sig, et skarpt Blik for Forretning og et næsten enestaaende Fremsyn.

Peter Larson efterlod sig ved sin Død en mægtig Formue — den anslaaes at have været mellem 10 og 25 Millioner Dollars, tjent paa mangfoldige Felter af Erhvervs- livet: Jernbanebygning, Mine-, Skov- og Molledrift, Bankforretning osv. Men hvad han end kastede sig ind i og paa hvilke Felter han end virkede, havde han det Lov paa sig at hans Forretningsmetoder var fuldt ud hæderlige, og at han ikke søgte at blive rig paa andres Bekostning. Det taler ogsaa godt for hans personlige Karakter, at han ikke glemte dem, der havde arbejdet sammen med eller for ham, men altid var rede til at støtte dem med Raad og Daad, naar somhelst det behøvedes.

Det klinger som et Æventyr, at en fattig dansk Bondekarl, der kom hertil Lan- det med et Par tomme Hænder, ukendt med Sprog og Skikke, kunde arbejde sig op til

Besiddelse af en saa kolossal Formue som den, Peter Larson efterlod sig. Men der var intet æventyrligt ved hans Personlighed eller Færd. Han var Forretningsmand til Fingerspidserne men ikke Spekulant. Kun de Foretagender, der hvilede paa et sundt Grundlag, og som der med rimelig Sikkerhed kunde ventes i det mindste et nogen- lunde Udbytte af, gav han sig af med. Tab led han sjælden som Folge af denne Forud- seenhed, men ikke sjælden oversteg Udbyttet hans dristigste Forventninger. Han var en af dem, der i vid Udstrækning aabnede Nord- vestens og Vestens Rigdomskilder for den store Strom af Indvandrere. Ganske særligt gjorde han dette ved sin omfattende Jern- banebygning. Han var ikke den, der lagde Planerne til de Linier, som førte ind i de tidligere udyrkede Egne; men som Kontrak- tor udførte han saa meget af det praktiske Arbejde, at hans Navn for stedse vil staa

knyttet til denne Del af Kulturarbejdet i det amerikanske Vesten, og han gjorde sit Arbejde godt.

Jernbanebygning synes i det hele at have været hans Specialitet. Allerede tidlig fik han Interesse for og Forstaaelse af, hvad Transportmidlerne kunde bringes til i hvad der dengang endnu var "det fjerne Vesten". I de Aar, da Guldfundene i Black Hills havde foraarsaget den store Tilstromning til disse Egne, begyndte han en Forretning med Varetransport der, som betalte sig godt. Da Northern Pacific Kompagniet begyndte at bygge mod Vest fra Bismark, N. Dak., fik Larson flere mindre Kontrakter ved dette Anlæg og naaede paa den Maade ind i Montana. Lidt efter lidt blev hans Kontrakter større og strakte sig over hele Linien; og ingen anden Mand har haft saa meget med Bygningen af Northern Pacifics Banelegeme at gøre som Peter Larson.

Da hans Kontrakter ved dette Anlæg var fuldendte, tog han andre Jernbaneanlæg op. Han byggede Great Northern's Niehart Sidebane, Montana Central, med den store Wickes Tunnel, fra Great Falls til Helena og Butte, Northern Pacifics Coeur d'Alene Sidebane, Spokane Falls & Northern og Washington Central Banerne samt store Stræk-

ninger af Canadian Pacific Banen. I Alaska har han ligeledes havt store Kontrakter, samt ved den vestlige Forlængelse af Grand Trunk.

Alle disse Foretagender udfordrede betydelige Kapitaler, og Larson indsaar snart, at han maatte holde sig a jour med Bankvæsenet, om han skulde faa sin Driftskapital forvaltet tilfredsstillende. Lige fra han overtog Jernbanekontrakter efter en større Maalestok, blev han interesseret i forskellige Bankforetagender. Hans første Banker bestod af dertil indrettede Fragtvogne, som altid sendtes forud for hans Arbejdskolonner. Herfra foretog han sine Udbetalinger, og her deponerede Arbejderne deres Lønninger til Forrentning. Ved sin Død var Larson Ejer eller Medejer af National Bank of Montana i Helena, First National Bank i Billings, Cascade Bank i Great Falls og den gamle National Bank i Spokane. Sammen med nogle faa andre Finansmænd reorganiserede han den sidstnævnte Bank med nogle faa hundrede tusind Dollars — nu ligger den inde med Midler, der langt overstiger 3 Millioner.

Ganske naturligt kunde de store Rigdomme, der blev taget ud af Minerne i Idaho, Montana og nærliggende Stater, ikke undgaa Larsons Opmærksomhed. I Midten af 90-Aarene købte han sammen med T. L. Greenough to Miner i Idaho, som under deres Drift er bleven berømte. Det var "You Like" og "Morning" Minerne ved Mullan. Det regnes, at disse Miner, som de betalte med 350,000 Dollars, gav de to Mænd et maanedligt Udbytte af 25,000 Dollars. Efter at have bearbejdet disse en halv Snes Aar, solgte Ejerne dem til et Syndikat i New York for 3 Millioner Dollars kontant. Larson var ligeledes i betydeligt Omfang interesseret i Miner i Montana og British Columbia. Sammen med Forbundssenator Clark ejede han flere store Kobberminer.

Skovene og Molleindustrien blev store Rigdomskilder for Larson. Han ejede mægtige Skovstrækninger i Coeur d'Alene, og i Eggen omkring Whatcom, Wash., købte han Russel A. Algers Skove efter en Pris af mellem 45 og 50 Cents pr. 1,000 Fod staaende Tommer. Han anvendte en halv Million paa denne Forretning, og det regnes, at hans Fortjeneste paa denne Handel har været over en Million Dollars ved Skovenes Værdiforøgelse alene. Ved denne Handel viste Larson, at han havde et klart Blik for Tommerindustriens Fremtid. Skovene i de østlige Stater og de nordlige Mellemstater var ved at svinde, og Skovstrækningerne ved Puget Sund maatte nødvendigvis derfor komme i Markedet. Dette er allerede sket; men op til sin Død beholdt Larson de Skovstrækninger, som han havde købt, og nøjedes med en rationel Udhugst i Forbindelse med Savmølledrift. Tømmerværdierne er steget med det tredobbelte, siden den Tid han købte Alger Skovene. Han ejede en stor Savmølle ved Whatcom og var omtrent Enejjer af en Jernbane, der fører fra Whatcom til Canadagrænsen gennem hans Skove. Hans Interesser i Mølleindustrien knyttede sig navnlig til Centennial Dampmøllerne i Seattle og Spokane, i hvilke han ejede Hovedmængden af Aktier. Ogsaa til almindelige Handelsforetagender var hans Navn og Kapital knyttet. Han var saaledes til sin Død Medlem af det store "Wholesale" Firma Foley, Lock & Larson i Winnipeg, Man., der gør Forretninger over hele det vestlige Canada.

* * *

Alle disse Foretagender og mangfoldige flere, som Pladsen her ikke tillader at nævne, havde gjort Peter Larson til vistnok den rigeste Mand i Nordvesten. Kun en enkelt Mand kan siges at have været hans Rival i denne Retning: Forbundssenator W. A. Clark, "Kobberkongen". Men han er kun i uegenlig Forstand en Nordvestmand, idet han vel havde sine politiske Forbindelser og sit Valgsted i Montana, men hans Hovedkvarter og Hjem er i New York, og hans væsenligste Rigdomskilder ligger i Sydstatene.

Danskeren Peter Larson havde Ret til at kalde sig Nordvestens rigeste Mand, fordi han boede i Nordvesten, og fordi saa at sige hele hans Livsgerning blev udført der.

Det var ikke sunget for hans Vugge, at han skulde komme til at spille en Rolle i Amerikas Finans- og Industriliv. Peter Larson var en fynsk Bondesøn, født i Dreslette Sogn paa Faaborgegnen 1850. Sin Ungdom tilbragte han som de fleste andre Bondesønner i de Dage med haardt Arbejde i Mark, Lade og Stald; og naar han omtalte sin Ungdom plejede han at sige, at han huskede ikke meget af den udover det stadige Slid. I 20 Aars Alderen besluttede han sig til at udvandre; og som Mellemdækspassager kom han til New York med meget faa Dollars i Lommen, uden Fremtidsplaner, uden Bestemmelsessted, uden noget Haandværk at støtte sig til, men med god Vilje og Evne til at tage fat. Dengang lod Forbundsregeringen bygge endel Pæledæmninger i Sydstaterne, og han modtog Tilbudet om Arbejde ved disse, men Rejsepengene fik han i Forskud for senere at faa dem fradraget i sin Løn. Her var han i nogle Aar og sparede sig 300 Dollars sammen. Saa hørte han Tale om nogle Jernbaneanlæg i Arkansas, og det slog ham straks, at her var der en Anledning til at komme frem. Han forlod Dæmningerne og rejste til Jernbaneanlæggene, og her bød sig straks en Lejlighed til at komme lidt højere op end den almindelige Arbejder. En Plads var ledig som "Timekeeper", og Larson fik Stillingen. Ganske vist manglede han det nødvendige Uhr, men han laante et saadant til øjeblikkelig Brug. Det var hans første Skridt fremad, og det blev støttet ved en tilsyneladende Ulykke: hans lille Kapital paa 300 Dollars blev ham franarret af en glat-tunget Kammerat. Dette Tab gav Larson en god Lære, som han aldrig glemte: den aldrig at laane Penge ud, uden at der var rigelig Sikkerhed for Laanet. Denne Regel fulgte han til sin Dødsdag, og han stod sig godt ved den. Efterhaanden fik han nogle smaa Kontrakter ved Jernbaneanlægget, som han tjente godt paa, og da Arbejdet var færdigt, rejste han mod Nord, boede en Tid i Minneapolis, hvor han giftede sig, og drog derefter — efter det af Horace Greeley givne Raad: "Go west, young man and grow up with the country" — ud til Black Hills, hvor han begyndte den Karriere, som vi i korte Træk har beskrevet ovenfor.

Peter Larsons Hjem var Helena, Mont. Her byggede han sig en pragtfuld Residens, en af Byens smukkeste, hvor han boede med sin Hustru, og herfra ledede han sine store Foretagender. Han var baade aandeligt og legemligt en stærk, kærnesund Natur, ærlig og ligefrem af Væsen, en Mand, der ikke havde sat sit Menneskeværd overstyr for at vinde Guld, men som heller ikke viste Opkomlingens Trang til at glimre med sine Rigdomme. Folk, der kendte ham nøje, omtaler ham som en beskeden, tilbageholdende Karakter, der helst holdt sig i Baggrunden, og som, naar hans vidtstrakte Interesser ikke drev ham ud paa Rejser, helst var i sit Hjem. Han levede i et lykkeligt Ægteskab med sin Hustru, født Miss Margaret Moran, der var ham en trofast Støtte, navnlig i hans Interesse for de nødlidende og trængende, og der herskede paa alle Omraader den varmeste Sympati mellem Ægtefællerne. Som et Eksempel paa dette skal vi anføre, at Mrs. Larson altid bestræbte sig for at bemestre det danske Sprog, som hun lærte at forstaa men dog ikke kunde bruge i Samtale. Der var ingen Børn i Ægteskabet, men de adopterede Miss Mabel Lemy, en Datter af Mrs. Larsons Søster. Miss Lemy er gift med C. B. Power i Helena, en Søn af Ex-Forbundssenator T. C. Power.

Peter Larson var bleven en ægte amerikansk Forretningsmand, men af den bedste Type. Hans eneste Adspredelse var Arbejdet, ikke for at puge Penge sammen men for at finde Anvendelse for sin medfødte Energi og aandelige Kraft. I Selskabslivet deltog han kun lidt, og i de faa Foreninger han tilhørte, blev han sjælden eller aldrig set. Men i hans Hjem samledes ofte en Kreds af trofaste Venner, Forretningsmænd og Poli-

tikere af samme aandelige Tilsnit som han selv. Med dem drøftede han alvorlige Spørgsmaal under fri Former. Hans Ydre svarede til hans Karakter: han var en høj, bredskuldret Mand med en rolig og værdig Optræden. I sit Forhold til Yderverdenen søgte han ikke at avertere sig selv ved store Bidrag til Institutioner eller til den offentlige Velgørenhed. Men de faa Mennesker, der kendte ham grundigt, erklærer, at han i Stilhed udrettede overordenlig meget godt, og at hans Haand aldrig var lukket, naar det gjaldt en god Sag. Af hans Bidrag til skandinaviske Institutioner kan nævnes et paa 1,000 Dollars til det norske Diakonissehospital i Minneapolis. Han var en god Arbejdsgiver, og ved hans Foretagender var Arbejderstridigheder en ukendt Ting. Erstatningssogsmaal af tilskadekomne Arbejdere var næsten aldrig anlagt mod Peter Larson — kom en Mand tilskade, var Larsen altid rede til at træffe en for den tilskadekomne tilfredsstillende Ordning uden Rettens Mellemkomst.

Som for nævnt søgte Larson aldrig at lægge Skjul paa sin danske Herkomst, men han betragtede sig selv som Amerikaner. Det fortælles om ham, at han engang, da han blev spurgt om han var dansk, svarede: "Nej, men jeg er født i Danmark." Det siges dog om ham, at han gerne gav Landsmænd en hjælpende Haand, naar han saa Lejlighed dertil, og naar Hjælpen kunde komme paa rette Sted.

Peter Larson døde den 12te Juli 1907 af Kræft i Leveren efter mere end 2 Aars haarde Lidelser, som han bar som en Mand. I Vinteren 1903—4 var han Passager ombord i Damperen "Clallam", der sank i Puget Sund udfor Victoria. Han var da paa Rejse til British Columbia for at undersøge Mineejendom, og han medførte en Sum paa 200,000 Dollars i Bankanvisninger. I flere Timer laa han i det iskolde Vand, idet han klamrede sig til en Kahytsdør, indtil han endelig blev reddet af en Bugserbaad. Efter denne Katastrofe udviklede Sygdommen sig med raske Skridt, og enhver Lægehjælp viste sig magtesløs overfor den. Da Larson blev klar over, at han var en af Døden mærket Mand, tog han hele sin Viljestyrke i Brug, og til det sidste viste han, trods sine haarde Lidelser, en Sindsligevægt og et Mod, der aldrig svigtede ham.

For sin Dod havde han i sit Testamente givet en fuldstændig Anvisning paa Formuens Fordeling. Forskellige kirkelige og velgørende Institutioner fik meget betydelige Summer, fra 1,000 til 20,000 Dollars. Hver af Helenas 16 Kirker fik saaledes 1,000 Dollars. Hans adopterede Datters to Børn fik henholdsvis 100,000 og 50,000 Dollars, og Larsons tre Brødre hver 25,000 Dollars. Efterat forskellige andre Legater var udbetalt, deltes Formuen i tre lige store Dele, af hvilke de to tilfaldt hans Enke, den tredie Adoptivdatteren, Mrs. C. B. Power i Helena.

Paa Peter Larsons Grav har hans Enke ladet rejse et Mindesmærke af Granit fra Vermont og af italiensk Marmor, der efter sigende er det mest pragtfulde Monument af denne Art i Nordvesten.

Catharine Toft.

(1856—1907).

Catharine Toft, hvis Pigenavn var Catharine Hansen, fødtes i Gaaskær Gade i Haderslev, Sonderjylland, Nytaarsdag 1856. Hendes Fader, Fragtformand Jep Hansen, drev en Fragtekspeditions-Forretning mellem Horsens og Rendsborg og havde i Almindelighed fra 18 til 20 Heste i Brug ved samme; men da Jernbanen blev anlagt og kom igang, kunde H. naturligvis ikke konkurrere med denne. Han maatte sælge ud for senere at overtage en Gaard i O. Jersdal nær Haderslev. Her kom den lille Catharine

Chansen til at gaa i Arntlund Skole, hvor hun viste sig baade flittig og lærenem og med en god Fatteevne. Som et karakteristisk Tegn paa hendes medfødte Begavelse kan nævnes, at hun kun 13 Aar gammel indgav en af hende selv forfattet Ansøgning til vedkommende Autoriteter om at maatte blive konfirmeret under den bestemte Aldersgrænse, — en Ansøgning, der udmærkede sig ikke mindre ved sin for et Barn i den Alder ualmindelig smukke Skrift, end ved de til Grund for den liggende, fint udtænkte Argumenter, og som da ogsaa blev bevilget.

Catharine Hansen blev da konfirmeret i 1869; og allerede Aaret efter, kun 14 Aar gammel men stor og velbygget af sin Alder, rejste hun hertil Landet i Følge med to andre unge Piger. De opholdt sig alle tre i nogen Tid i Greenwich, Conn.; men snart rejste Catharine Hansen videre vestover til Chicago, kort efter den store Brand i 1871, og blev her kendt med Bygningskontraktør Geo. N. Toft, som blev hendes Ægtefælle den 24de Juli 1875. Hun blev saaledes gift kun 19 Aar gammel.

I 1886 flyttede Ægteparret til Des Moines, Ia., og det var især her, at Catharine Toft blev interesseret i "*Det danske Sustersamfund i Amerika*" og dettes Arbejde. Hun blev Medlem af den derværende Søsterloge, som hun vedblev at tilhøre i en Række af Aar, efterat hun og hendes Mand i 1893 var flyttet tilbage til Chicago. Først langt senere lod hun sig overflytte fra Des Moines Logen til "Grændsen", Loge No. 85 i Chicago. I 1905 valgtes Fru Toft til Samfundets Over-Vicepræsident.

Fru Toft var varmt interesseret i alt hvad der var dansk. Hun elskede sit Fædreland, sit Folk og dets Sprog; og alt hvad der kunde fremme dets Interesse fandt i hende en varm og kraftig Støtte. — I Foreningslivet var hun altid særdeles virksom. Hun var Medlem af og i to Terminer Præsident for den store danske Kvindeforening "*Valkyrie*" i Chicago, ligeledes Medlem af og en Tid Præsident for "*Dansk Aldersdomshjem*" i Chicago, der har stiftet og opretholder det smukke Hjem for gamle Danske i Norwood Park, som den afdøde omfattede med stor Kærlighed og utrætteligt arbejdede for baade tidlig og silde.

Catharine Toft var en fremragende Kvinde, jævn og ligefrem men altid dygtig og energisk i alt hvad hun foretog sig; og ved mange forskellige Lejligheder har hun udrettet adskilligt, som vilde være slaaet fejl for andre Kvinder. Mangfoldige Gange er hun traadt frem som Taler, altid sikker paa at blive hørt med Interesse; hvor mandlige Talere ikke kunde skaffe sig Ørenlyd, lykkedes det altid for hende.

I sin bedste Alder skulde Catharine Toft imidlertid rives bort fra sin fortjenstfulde Gerning. Den 20de Juni 1907 blev hun paa Gaden i Chicago paakørt af en Sporvogn og fik sit venstre Ben brækket foruden en Del mindre Kvæstelser. Paa Hospitalet, hvortil hun straks førtes, laa hun under jævn Fremgang fra de lidte Beskadigelser i ca. 3 Uger, da en Lungebetændelse stødte til, der i mindre end 2 Dage gjorde Ende paa den ellers saa stærke Kvindes Liv. Hun døde den 13de Juli 1907.

I de mange nævnte danske Institutioner i Amerika, med hvilke Catharine Toft kom i Forbindelse, og som hun helligede sit rige Virke, vil hendes Minde længe bevares som en opofrende og hjærtevarm Dannekvinde. Hun besad en aldrig svigtende Tro paa vort fra Fædrelandet medbragte Kulturlivs Bevarelse herovre, og hurtigt fandt hun sin Plads, hvor hun med en dyb og inderlig Kærlighed til de Opgaver, som hun folte sig kaldet til at arbejde med paa, fik udrettet saa meget stort og godt. Med mange Kvinder som Catharine Toft i fremskudte Pladser indenfor de forskellige Organisationer, som hver paa sin Vis og ved sine Midler virker hen til Hævdelsen af vor Nation herovre og Bevarelsen af dens Betydning som Kulturfolk i dette Folkestævnets Land, vilde Opgaverne sikkert være saa mange Gange lettere at løse; og hendes Eksempel i disse Retninger vil staa lysende gennem Tiderne!

Oplysningerne til de to første Biografier er samlet og bearbejdet af P. S. Vig — til de øvrige af C. Rasmussen.

Danskerne i Polk County, Wis.

Ved A. BOBJERG.

Koloniens Grundlæggelse. I Aaret 1863 drog *Morten Christian Pedersen* fra Sindbjerg Sogn nord for Vejle til Amerika. Han var 28 Aar gammel og ugift. I de følgende Aar opholdt han sig meget i Neenah, Wis., hvor der boede endel Danske. Han fattede den Tanke at finde et Sted, hvor det var muligt for Folk med smaa Midler at grundlægge en dansk Koloni. Denne Tanke slap ikke ham, og han slap ikke den; men han saa sig godt om, inden han valgte Stedet.

I Vinteren 1866—67 gjorde han en Rejse til Danmark, og Sommeren derefter ledsagede han nogle Familier, der var fulgt med ham til Amerika, ind i Minnesota, hvor de vilde bosætte sig. De valgte Egnen ved Hutchinson, og her fik M. C. Pedersen under en Samtale med en tysk Farmer rede paa, hvorledes det var muligt med meget faa Penge at begynde i en Skovegn. Dette blev bestemmende for hans Fremtidsplaner. Thi medens han for havde tænkt, at Kolonien skulde grundlægges paa Prærien, saa var hans Tanke fra den Stund af vendt mod Skoven.

Han rejste videre gennem en Del af Minnesota; han saa ogsaa Egne, som han syntes godt om, men var ikke endnu færdig til at samle Folk. Næste Vinter var han atter i Danmark, og i Sommeren 1868 fulgte han en bekendt ind gennem Minnesota og ned til Egnen ved Story City i Iowa, hvor han hjalp denne ved Kobet af en Farm.

Saaledes gik Tiden til Efteraaret 1868, da han endelig kunde gore Alvor af at virkeliggøre sin Plan om en dansk Koloni. Han drog da først nord paa til Shawano Co., Wis., men fandt ikke der, hvad han søgte, hvorfor han besluttede at gaa længere mod Nordvest, hvor der i Polk County laa en stor Del Statsland og ikke saa faa "homesteads". Landet var billigt — kun 50 Dollars for 40 Acres, og med 13 Dollars Udbetaling.

Dette vilde han nu undersøge, og han forberedte sig godt til Turen, idet han skaffede sig Kompas og Landmaalerkæde samt Kort over og Beskrivelse af Landet, saa han kunde finde hvert Stykke Land, som han vilde søge. Der var ingen Jernbane i de Egne; men St. Croix Floden var en god Færdselsvej, og ad den naaede M. C. P. til *St. Croix Falls*, som ligger omtrent 45 Mil (i lige Linie) nordost for St. Paul.

Fra St. Croix Falls førte en Skovvej op til de store Fyrreskove mod Nordost. 18 Mil oppe laa *Store Butternut So*, omtrent midt imellem Byen og Skovlejrene. Her

var et "Stoppested" for hvem der færdedes ad Vejen, og til dette drog M. C. P. op. Han undersøgte Egnen og fandt den næsten overalt dækket af Løvskov. Hist og her var der nogle "Tamarack swamps" — Moser eller Sumpe med Lærketræer — medens enkelte Fyr stod spredt og blev talrigere jo længere man kom mod Øst. Han kom til den Slutning, at i denne Egn skulde den danske Koloni begyndes.

Det var først i November, og Vinteren stod for Døren. M. C. P. gjorde derfor ikke mere i Skoven det Aar, men opholdt sig i St. Croix Falls hele Vinteren. Herfra skrev han straks til Venner og Kendinge i Neenah og andre Steder, hvad han havde fundet og bestemt. Nogle af disse skrev igen til andre, som de kendte, og i Løbet af Vinteren blev Sagen kendt af mange; men intet blev offentliggjort om den. Kun de, der fik Brev, fik noget at vide. M. C. P. vilde nemlig hindre, at Spekulanter skulde faa nys om, at Nybyggere vilde til at rykke ind, og saa gaa hen og opkøbe det hele.

Ikke saa faa sendte nu efterhaanden Penge til M. C. P., forat han straks om For-aaret kunde udvælge og købe Land til dem, og Vinteren gik med Brevveksling og Forberedelser. To af hans Brodre kom i Begyndelsen af December til St. Croix Falls. Den ene, *Christen P.*, var ugift og 21 Aar gammel; den anden, *Laurs P.*, havde sin Familie, Kone og fem Born, med. De var kommen fra Danmark Aaret før og havde boet i Neenah. M. C. P. havde nu skaffet Hus til dem i St. Croix Falls, og her boede saa Konen og Bornene om Vinteren, medens Laurs og Christen P. arbejdede paa en lille Savmølle, som Amerikaneren Daniel F. Smidt nylig havde bygget ved Store Butternut So.

* * *

M. C. PEDERSEN

Den første Tirsdag i April 1869 begyndte M. C. Pedersen at finde Hjørner og Linier oppe i Skoven for at kunne udvælge Land. Inden Aften var han dog saa uheldig at hugge sig slemt i den ene Fod, idet Øksen sprang fra en iset Trærød. Dette Uheld sinkede ham endel og efterlod et Ar paa Foden; men inden længe havde han fat igen, og efterhaanden fik han købt Land til dem, der havde sendt ham Penge. Nogle af disse tog "homestead", da de senere kom derop.

Selv tog M. C. P. og hans to Brodre hver sit "homestead" (hans paa 160 Acres, deres paa hver 130) to Mil vest for Store Butternut Sø og lige vest for *Lille Butternut Sø*. Paa Laurs' "homestead" rejste de en lille Hytte af nogle Brædder, som de fik paa Savmøllen. Hytten byggedes paa den Maade, at man satte Brædder, 8 Fod lange, i to Rækker og lod dem skraane mod hverandre, saa de dannede som et Telt eller Tag. Naar det tiltrængtes, hentede Christen P. Fødemidler i St. Croix Falls; han tog da gjerne et Bundt Fisk med ned til Laurs' Kone; thi Fisk var der mange af i Bækken, som løb ud af Lille Butternut Sø.

Imidlertid gik April Maaned, og ved 1ste Maj kom fire Danske fra Neenah for at se, hvad M. C. P. havde udvalgt til dem. Det var *Jens Chr. Poulsen* fra Vejleegnen, *H. P. Christensen* fra Langeland, *Niels Pedersen* og *Peder Andersen*. De to første rejste

tilbage igen for senere at komme med deres Familier, medens de to sidste blev med det samme. Niels P. havde sin Familie med, som foreløbig blev hos Laurs P.s i St. Croix Falls. De var fra Rønnebæk ved Næstved. Peder A. var fra Vejleegnen; han var ugift og 22 Aar gammel.

Imens M. C. P., Laurs P. og Niels P. først i Maj var i St. Croix Falls for at faa de to Familier og Flyttegodset op, gik de to Ungkarle Christen P. og Peder A. alene oppe i Skoven en Ugestid. De levede i den Tid udelukkende af Fisk, som de hver Morgen fangede i Bækken. De stegte deres tre Maaltider hver Dag og drak sort Kaffe til. Denne ensformige Føde blev trættende; men den var da bedre end Sult.

* * *

Den 10de Maj kom Vognen, som var lejet til Turen for 10 Dollars, med Laurs Pedersens Familie. Af Bohave havde de kun en Kogeovn med paa dette første Læs, og Køreturen ad den snævre, knudrede, slyngede og bakkede Udhugning gennem Skoven

var kun lidet behagelig. Men de naaede frem, og med deres Indflytning i den lille Hytte i Skoven var det første Hjem grundet i Kolonien.

NIELS PEDERSENS HUS

Den 12te Maj blev Niels Pedersens Familie kørt op, og den indkvarteredes foreløbig hos Laurs P.s. Niels P. byggede sig dog straks en Hytte paa sit Land lige nord for Lille Butternut Sø, og i den boede de saa Sommeren over, indtil han om Efteraaret fik bygget et rigtigt Hus, ikke af "logs" men af Brædder. For at gøre Væggene tætte murede

han dem op indvendig af raa strøgne Sten. Dette Hus har været beboet uafbrudt siden. Det har aldrig været malet, men staar, vejrbidt og graat af Ælde, og nu tillige skrøbeligt og om Vinteren koldt, som det ældste danske Hus i disse Egne.

Den 15de Maj holdt den tredie Familie sit Indtog i Kolonien. Det var *Jens Jensens*, som kom kørende fra Carver, Minn., omtrent 25 Mil sydvest for Minneapolis. De kom med to Par Okser og tre Koer, og noget af disses Mælk gjorde særlig Lykke hos L. Pedersens Børn. Den lille teltlignende Hytte maatte nu i nogle Dage give Husly til de mange Mennesker. Ikke mindre end 24 sov paa Rad under Skraavæggen. Men snart flyttede som nævnt N. Pedersens og omtrent samtidig J. Jensens over paa deres eget. Den sidste Familie byggede paa en Pynt, der fra Sydøst skyder sig ud i Lille Butternut Sø. Senere rejste de til Dakota.

Men Søen blev straks næsten omringet af Danskerne, og Kolonien blev begyndt paa dette naturskønne Sted, som nogen Tid efter fik Navnet *Vest Danmark*.

* * *

Adskillige af M. C. Pedersens Kendinge i Danmark vidste allerede om Kolonien; og først i Juni kom to Familier fra Vejleegnen. *Kasper Johansen* tog "homestead" i

Milltown, en Milsvej sydøst for Lille Butternut Sø, hvor han først indrettede en meget primitiv Bolig til sig og sin Familie. Men Aaret efter byggede han et solidt Loghus af godt tilhugne Stammer og med Plankegulv. Alt dannede han til med Øksen undtagen Loftet, der var af Brædder.

Dette gamle Loghus staar fremdeles, men bruges ikke mere. Farmens nuværende Ejer, *Chr. M. Christensen*, regner det for et værdifuldt Minde. Kasper J. var Snedker og en meget haandsnild Mand. I Danmark havde han givet sig meget af med at udskære Gravkors af Træ og male ("prente") Gravvers paa dem. Han prentede ogsaa paa Papir, baade Gravvers og Brudevers. Han var ikke saa lidt af en Kunstnernatur, hvilket gav sig Udslag i, at han

tegnede og malede mange Billeder. Især var det hans Lyst at tegne Landkort, store og smaa, af hele Verdensdele og af enkelte Lande. Til den danske Børneskole i Vest Danmark lavede han en Globus, og hans sidste Arbejde var et Kort over Polk County. Det fik han ikke færdigt. Han døde hos sin Datter nær New Richmond, Wis., i September 1907, et Par Maaneder før han vilde være fyldt 84 Aar.

KASPER JOHANSENS LOGHUS

Klaus Petersen boede en ganske kort Tid ved Siden af Kasper J., og de to Familier vilde nødig skilles. Men K. P. fandt dog, at hans Stykke Jord var for bakket, og inden Aarets Udgang flyttede han til et "homestead" omtrent fire Mil mod Nordvest i det senere *Lake Town*. I mange Aar var han Koloniens Dyr-læge. I Efteraaret 1907 fyldte han 85 Aar.

Ingen af de tre Ungkarle, M. C. og Chr. Pedersen samt P. Andersen, forblev ret længe ugift. Den første holdt Bryllup med *Pouline Sorensen*, der

M. C. PEDERSENS GAMLE FARM

kom fra Chicago. De byggede deres Hjem en halv Mil sydvest for Soen; og de gamle Huse staar endnu, som Billedet viser dem. Men de har været forladt i flere Aar.

Chr. P. og P. A. byggede hver paa sit "homestead". Den sidstes laa fire Mil mod Vest; men to Mil nærmere de andre Danske havde han købt 160 Acres Land, og efter nogle Aars Forløb flyttede han dertil. Det er i *Lake Town*.

Fra Fodby ved Næstved kom *Lars Mortensen* med Familie. De standsede paa Rejsen i Neenah og drog derfra til Polk County, hvor de ankom midt i Juni. En anden Familie (Konen var norsk) havde i et Par Uger boet en Milsvej nordøst for N. Pedersens. Men Konen var bange for Ulvehyl og Indianere, og Lars M. købte deres Brædder, en Kogeovn m. m., og byggede sit Hjem der. De andre rejste. Det gamle Loghus, bygget 1870, staar endnu i 1907 men er ubeboet. Lars M. er død for længe siden; men hans Hustru, "*Gamle Mette*" er hendes Kendingsnavn, fyldte i Foraaret 1907 84 Aar.

Endnu en Mil længere mod Nord valgte fire Brødre at slaa sig ned. Det var Møenboerne *Jens Jørgen Jensen Bille*, *Mads P. J. B.*, *Hans J. B.* og *Christian J. B.* Den første var kommen til Waupaca, Wis., i 1867, den anden i 1868, og de kom nu til Polk County i Efteraaret 1869. De andre kom lidt senere til Kolonien. Christian døde snart. De andre tre lever og er i 1907 henholdsvis 65, 67 og 61 Aar gamle. — Paa

samme Tid købte Brødrene *Peder* og *Niels Nielsen*, som var fra Køgeegnen, Land nær derved. De lever begge.

Denne Del af Kolonien blev siden kaldet "Nord", og Befolkningen fik Navnet "Nordboerne".

Langt mod Sydvest i det senere *Eureka Town* og kun seks Mil nord for St. Croix Falls, tog *Jens Welling* fra Grejs ved Vejle "homestead". Han kom fra Mankato, Minn., hvor han havde boet siden 1867, da han efter M. C. Pedersens sidste Danmarkstur rejste til Amerika. Han var Baptist, og M. C. P. hjalp ham til at finde det nævnte Sted, hvor Troesfæller af ham kunde faa god Plads til at nedsætte sig i Samling.

MADS BILLE. HANS BILLE. JENS BILLE.

Endnu flere Nybyggere fandt Vej op i Skoven i Sommeren og Efteraaret 1869. Blandt de første var *Hans Mortensen* og *Jens Holm* i Milltown. Ved 1ste September kom *Jens Nielsen*, der ligeledes valgte Milltown. Han er fra Sjælland. J. Holm døde for nogle Aar siden. Nogle nedsatte sig i Lake Town, bl. a. *Jens Madsen* fra Vejleegnen, og inden Aarets Udgang var der da Danske paa de fleste af de Steder, som senere blev Knudepunkter for Danskerne i Polk County.

Allerede samme Sommer eller Efteraar blev imidlertid det meste Land i Egnen købt af Cushing Landkompagni, som straks satte Prisen op. Nogle af Nybyggerne havde dog købt mere, end de selv kunde bruge, og især havde M. C. Pedersen sikret sig og købt saa meget, at det i de følgende Aar var muligt for Nykommere at faa Land, men dog ikke til den oprindelige lave Pris.

Begyndelsen

i Vest.

I Foraaret 1870 kom nogle Familier fra Holbækegnen til Madison, Wis. Her var Danskeren *H. Borchsenius* Agent for Cushing Landkompagni, og de købte alle af ham.

Uden at tøve længer end højst nødvendigt gjorde de sig færdig til Rejsen op i Skoven. De købte og udrustede fem Vogne, to Spand Okser og tre Par Heste, samt

skaffede sig tillige nogle Køer, hvorpaa de begyndte den lange Køretur. De fem Vogne rummede 36 Mennesker, da de kørte ud af Madison, nemlig følgende: *Niels Pedersen* fra Brenholdt med Kone og hendes Søster, samt sin egen Søster og Broder, *Jens P.*; *Peder Hansen* med Kone og to voksne Døtre. *Hans Hansen* med Kone og Datter, som var gift med *Jens Andersen*; disse havde et lille Barn; *Hans P. Christensen* med Kone og tre Børn samt tre Søstre, hvoraf den ene var gift; *Ole Frederiksen* med Kone og tre Børn; *Christen Nielsen* med Kone og to Børn; *Jens P. Gallo* med Kone og Plejedatter, og endelig Ungkarl *Søren Pedersen*.

Hans Pedersen, en Søn af Peder H., havde været i Amerika et Aarstid og skulde have truffet Nykommerne i Madison, men kom for sent dertil. Saa rejste han et Stykke frem med Toget; men efter at have gaaet det meste af en Dag i en lille By og ventet paa dem fik han at vide, at de allerede var kørt derigennem. Derpaa rejste han videre til Tomah i Monroe County, godt 100 Mil (i lige Linie) nordvest for Madison og godt en Trediedel af Vejen til Maalet. Her traf han endelig Selskabet, som da havde været undervejs omtrent en Uge. Hans P. kunde tale engelsk og blev derfor en god Hjælp for dem alle, da der jo stadig skulde gøres Indkøb og spørges om Vej. Det var midt i Maj, saa Trækdysene saavel som Køerne kunde tildels bjærge Føden langs Vejene, hvor man holdt Rast. De holdt sig til Vognene som deres Hjem.

Skønt Foraaret var godt fremskredet, var Vejret dog ikke altid varmt og godt, saa det var slet ingen Lysttur i et vildfremmed Land. Man maatte sove i og under Vognene. En af P. Hansens Døtre var bleven syg paa Rejsen, og hun samt et af O. Frederiksens Børn døde under Køreturen; man fik dem begravet og maatte saa straks afsted igen.

JENS WELLING

KASPER JOHANSEN

N. P. BRENHOLDT

I det hele tog det tre Uger at naa frem. Vejene blev ringere, jo længere man kom nord paa; men til St. Croix Falls gik det nogenlunde. Selv et Par Mil længere op i Skoven var der hugget ud til Vej; men de sidste ni Mil maatte man selv bane sig Vej med Øksen for at komme frem, og det gik derfor langsomt.

Pinsedag, d. 1. Juni 1870, naaede Immigranterne deres Fremtidshjem, elleve Mil nord for St. Croix Falls og syv Mil vest for Lille Butternut Sø.

Hver Familie fandt nu sit Land, og de tog fat paa at bygge de første Hytter. Indtil de fik dem færdige, maatte de blive ved at bruge Vognene som Huse og Hjem, og Dyrene blev ved at holde sig til hver sin Vogn som Samlingssted.

N. Pedersen tog Navnet *Brenholdt* efter sin Hjemby. En Broder til ham *C. P. Brenholdt*, kom kort efter. De fleste nedsatte sig i den Del af *Sterling Town*, der senere blev fraskilt som Lake Town. Blandt Nybyggerne herude skete der det første Aar, lige før Jul 1870, en sørgelig Ulykke. Ungkarl *Jens Brenholdt* var ude i Skoven, og H. P. Christensen, der var paa Jagt, fik Øje paa ham, men saaledes, at han tog ham for en Hjort. Han skød og ramte, og det blev Døden for Jens B., efter at han var bragt hjem og havde ligget en Ugestid. Denne Tildragelse voldte H. P. Christensen livslang Sorg. Han er død for faa Aar siden.

Af dem, der siden er døde, skal her nævnes: J. P. Gallo og N. P. Brenholdt; den sidste kaldtes i mange Aar "Gamle B." Efter et Par Aars tiltagende Sygdom, hvori han

paa det sidste i lang Tid laa hen i bevidstløs Tilstand, døde han d. 28de Oktober 1907, 68 Aar gammel.

Egnen herude i Vest har altid været som en Koloni noget for sig selv.

Polk County. Polk County ligger vestligst i Wisconsin og skilles fra Minnesota af St. Croix Floden. Langs denne er der meget naturskønt med høje, stejle og brudte Klipper samt skovbevoksede Skrænter og Bakker.

Indenfor disse er der mod Nord mere eller mindre sandede Strækninger, men ogsaa bakkede Strog med god Jord. I Syd var der noget aabent Land, afvekslende med Skov. Hele den øvrige Del af Countyet var fuldstændig dækket af Skov. Mod Øst og Nordøst er Egnen meget bakket og stenet og tildels dækket af Naaleskov.

Omtrent midt i Countyet, dog noget til Nord og Vest, er der en ret jævn Strækning med frugtbar Lerjord, som bar en frodig Løvskov, bestaaende især af kraftige Ege, "Hard Maple" (Sukker-Ahorn), Elm og Lind. Nord og Nordvest herfor, helt op mod Countiets nordvestlige Grænse, er Overfladen meget bølgeformet, med mange store og smaa Bakker, hvoraf nogle er skarpt formede, andre blødt rundede, nogle sandede, andre lerede, medens atter andre har stærkt fremtrædende Klippepartier. Dalene og Lavningerne er meget forskelligt formet: nogle lange og smalle, andre brede og atter andre som dybe Huller. Der er mange Engstrækninger, især langs de talrige Vandløb, i hvilke der ligesom i den store Mængde Søer er en Rigdom af Fisk.

Skoven er omtrent den samme som nævnt ovenfor. Dog er "Butternut"-Træet mere fremtrædende, og to af Søerne havde jo Navn efter det; paa de lave Steder gror der Tamarack. Jordbunden er meget forskellig. Sten findes overalt, mange Steder i stor Mængde og paa visse Strækninger saa tæt, at det ikke er muligt at rense Jorden for dem. Andre Steder er alt en eneste Stenflade, her og der dækket af lidt Jord. Sand- og lermuldede Jorder veksler, og af den sidste Slags er der meget, som er fortrinlig skikket til Agerbrug. Men med Hensyn til baade Overflade- og Jordbundsforholdene er dog den jævne Strækning syd derfor ikke saa lidt bedre.

Egnen har Fastlandsklima, om end knap saa udpræget som de noget højere Prærieegne i Minnesota og Dakotaerne. Højden over Havfladen er omtrent 1,000 Fod. Afstanden fra Superior-Søen til Polk Countys nordlige Grænse er ca. 80 Mil, og Indflydelsen fra Søen mærkes som nogen Fugtighed i Luften og kolige Vinde om Sommeren. Hvis Vinterkulden mildnes af Søens Nærhed, er det dog kun i ringe Grad; men Skoven giver Læ, naar det blæser, og i det hele blæser det meget mindre end paa Prærien, saa den samme Kulde er langt mindre følelig end der ude.

Foraaret er gjerne koldt eller koligt med ustadigt Vejr. Sommeren er ikke lang men varm og grødefuld; Varmen kan stige til 100 Grader Fahrenheit i Skyggen, sjældent højere, og saa højt er ikke almindeligt. Regn kan falde naar somhelst udenfor Vintertiden, ja i de senere Aar kan selv Vinteren bringe Tøvejrdsage. Fra først af var dette ukendt. Nattefrosten regnes at begynde midt i September, og fra den Tid af indtil det "fryser op" hen imod Slutningen af November er det Aarets behageligste Tid. Indianer-Sommeren kan til Tider være vidunderlig dejlig, med milde, klare Solskinsdage og høj, ren Luft. Og det er Aarets pragtfulde Tid, da Nattefrosten og Solen i Forening klæder Skoven i en glimrende Farvedragt. Egenes dybe og ligesom varme gyldent-brune og gyldent-gule og grønne Farvespil, der hist og her gennem rødlige Farveovergange nærmer sig til et Purpurskær, og Ahornens lysere røde, stærke Farver saavel som Poplernes gule staar under Solstraalernes Spil som en mærkelig rig Skønhedsverden. Naar Frosten

forst tager rigtig fat, saa holder den ved hele Vinteren. Det kan fryse 40 Grader under Zero—vel endog mere; men det er sjældent, at det er saa koldt. Sneen ligger hele Vinteren, og der er gjerne godt Slædeføre til sidst i Marts. Vinteren er højnordisk med den hvide Sne skarpt lysende og blændende i Solskinnet.

* * *

Da Danskerne begyndte at flytte ind i Polk County, var der intet uden de store Skove med nogle ganske enkelte Settlere hist og her. Det var endnu "nyt Land", idet det kun var godt 30 Aar siden Regeringen købte St. Croix Dalen af Indianerne. Denne Handel sluttedes i Sommeren 1837; og allerede samme Efteraar løb den første Damper op ad St. Croix Floden til Vandfaldet. Her byggedes de første Hytter, og man begyndte Skovhugst under megen Ulæmpe fra Indianernes Side, da de ikke endnu forstod at de hvide havde tilegnet sig Landet.

Der byggedes Savmølle, og efterhaanden voksede Byen St. Croix Falls frem. I 1842 var der et Par Hundrede Mennesker, som baade først paa Vinteren og det følgende Foraar var tæt ved Hungersnøden, fordi Baaden med Proviant nær var bleven standset af Isen, medens det, den saa med Nød og næppe bragte op, knap nok forslog, til Sejladsen atter aabnedes om Foraaret.

Lidt senere grundlagdes *Osceola* længere mod Syd, og efterhaanden toges der saa smaat fat paa Farmeri der omkring. Skovhuggere rykkede nord paa langs Floden, medens kun ganske enkelte "traders" (handlende) slog sig ned længere inde i Landet, nogle særlig for at sælge Whiskey til Indianerne, andre for at drive almindelig Handel med disse.

I Aaret 1853 organiseredes Countyet og fik Navn efter den tidligere Præsident James K. Polk. To Aar efter foretoges den første Folketælling, som viste, at der levede 547 Mennesker inden dets Grænser. I 1860 var der 1,400, og i 1865 1,677 Mennesker. Ved den Tid, da M. C. Pedersen førte Danskerne derop, var Indvandringen til de sydlige Egne af Countyet ret livlig. I 1870 naaede Folketallet 3,422.

Fra St. Croix Falls førte to Hovedveje op i Skoven—den ene mod Nordvest langs Floden, den anden mod Nordøst. Ved disse Veje var der "Stoppesteder", saaledes det før nævnte ved Store Butternut Sø. Her boede Amerikaneren *Wm. H. Foster*, som havde nedsat sig paa dette Sted i 1857; han var kommen til Egnen fra Maine allerede i 1844. Han var først gift med en Indianerkvinde, men blev efter hendes Død gift med en dansk Pige, *Marie Jensen*.

Da Danskerne kom, var her de eneste Boliger i Miles Omkreds med Undtagelse af nogle Indianerhytter. Den før nævnte D. F. Smidt, der i 1868 byggede Savmøllen, kaldte Stedet *Luck* (Lykke), og allerede først i November 1869 blev Towntet organiseret og kaldt saaledes. Wm. Foster, M. C. Pedersen og J. J. Bille blev de første "Supervisors."

Syd derfor organiseredes *Milltown* en Maaned senere. Navnet siges at stamme fra den første Settler inden dets Grænser, en Irlænder Patrick Lillis, som tog Land der allerede i 1856. Han brugte Navnet ironisk, fordi, som han selv sagde, "der er ikke et Vandløb stort nok til at drive en Mølle." Det er nemlig den ovenfor nævnte jævne Strækning i Polk County.

Men det var altsaa i det bakkede, naturskønne, men gennemsnitlig mindre frugtbare Luck Town, at M. C. Pedersen begyndte den danske Koloni. Her laa som nævnt en Del "homesteads", og han mente tillige, at det var lettere end i Milltown, hvor Underskoven stod tæt og svær, at rydde saa meget mellem Træerne, at der kunde begyndes paa nogen Dyrkning af Jorden. Imidlertid spredte de danske Nybyggere sig fra Begyndelsen af baade mod Syd, Vest og Nord, og først efterhaanden klarede det sig, hvor

stor Forskel der var paa de Ejendomme, som de forskellige fik: nogle fik de bakkede, andre de mere jævne Stykker; nogle fik Stenene, andre slap omtrent fri; nogle fik de lerede, andre de sandede Jorder, nogle havde megen Besvær, andre mindre med at faa ryddet. Men hvor Danskerne end tog fat, saa kendtes det snart; og de har taget virksom Del i den Udvikling, som er foregaaet i Polk County siden deres Komme dertil.

Nybyggerliv i Skoven.

Hosstaaende Billede viser Laurs P. med Hustru og fire Børn, siddende foran deres Loghus nogle Aar efter Familiens Komme til Vest Danmark. I Neenah havde de boet godt et Aarstid og havt det smaat nok. Gennem Efteraaret 1868 gik de og ventede i Spænding paa Brev fra M.

L. PEDERSEN OG FAMILIE

C. Pedersen, da de ikke vidste, hvad de skulde stile efter for Vinteren, før de hørte fra ham. Endelig kom Brevet noget ind i November med det Bud, at de hurtigst muligt kunde bryde op og komme til St. Croix Falls. Og de brød op. Sammen med Christen P. rejste de med Toget til La Crosse og derfra med Skib, som skulde føre dem til St. Paul, hvorfra de om muligt ad St. Croix Floden skulde naa deres Bestemmelsessted. Men Planen gik istykker; thi Isen tvang Skibet til at vende om og gaa tilbage til La Crosse. Her stod de da og fik ikke engang de 30 Dollars tilbage, som var betalt for Sejlturen, men naaede dog at faa Jernbanebillet til St. Paul for halv Pris. Efter et kort, men koldt og uhyggeligt Ophold i St. Paul, kom de paa Farten igjen, og efter to Dages Kørsel med Vogn (over Stillwater) naaede de endelig d. 4. December St. Croix Falls, forfrosne og forkomne. Koreturen kostede dem andre 30 Dollars.

Det var kun en fattig Lejlighed, der kunde blive Raad til gennem Vinteren, og Levemaaden stod i Forhold dertil.

Mens Laurs arbejdede ved Savmøllen 18 Mil borte, sad *Lise* ene med Børnene, og hun sled udholdende ved sit Arbejde, idet hun strikkede Uldvanter for en Butik i Byen. Hun fik dem ret godt betalt, og hun strikkede mange; thi hun sov næsten intet den Vinter men sad hver Nat og "lod de fem Pinde liste ved." Kun engang imellem lagde hun sig i Klæderne hos det mindste Barn og kunde da faa et lille Blund. Det kunde ogsaa gores nodigt at tjene noget, da Foden var dyr: de maatte betale 37 Dollars for et Slagtesvin, og Mel var i meget høj Pris.

* * *

Endelig kom Foraaret og med det Koreturen gennem Skoven d. 10de Maj. Nu begyndte et helt nyt Liv. Dagen efter tog de fat og ryddede op mellem nogle af de store Træer; de kradsede lidt i Jorden og plantede Kartoffler. Disse blev passet godt i den fol-

gende Tid, og allerede 8 Uger efter var der ny Kartoffler, 18—19 store Knolde ved hver Top. I den følgende Tid plantede de flere Kartoffler, og Lise sparede ikke sig selv men tog kraftigt fat baade i dette og andet Arbejde, som de ny Forhold førte med sig.

Da de flyttede op i Skoven, var Børnene syge af Mæslinger; men det gik endda snart over. Værre var det, at det kneb med at skaffe dem en Kost, der nogenlunde passede for de smaa. Brod og Molasses var staaende Retter, og da det endelig blev muligt at faa en Ko, maatte den betales med 75 Dollars. Af og til skød man et Dyr, ogsaa udenfor Jagttiden. En Dag, da et saadant viste sig nær ved, sagde Lise: "E Børn skal ett' sult'; æ dæ ingen anne dæ vell skye' 'et, saa vell a sjell." Men hun blev dog fri for det Stykke Arbejde og fik endda sit Dyr.

I Løbet af den første Sommer fik Laurs P. bygget et Loghus, hvori de boede i nogle Aar; men baade den første lille Hytte og dette er længst forsvunden.

Den følgende Sommer blev baade Børn og voksne angreben af en ondartet Mavesygdom; men ogsaa den blev overvunden, og i det hele har det første Nybyggerliv i den fri Natur vist sig sundt for de opvoksende Børn.

En anden Ting, som Nybyggerne døjede meget af, var Myggene. Det vil ikke give nogen Forestilling om deres Mængde, endnu mindre om den Plage, de voldte, at tale om dem som store Sværme eller utallige. Deres "Blodsuger" var utaaleligt og dog uundgaaeligt.

Mel og andet, der skulde købes, var ikke alene dyrt men ogsaa vanskeligt at faa hjem for de Nybyggere, som endnu ikke havde Okser, saa de kunde køre, og det varede længe, inden de alle naaede saa vidt. Peder Andersen, der boede langt fra andre, fortæller, hvorledes han bar sit Mel hjem paa sin Ryg. Han kom til Luck, hvor Foster havde bygget Butik, og forlangte en Sæk Mel paa 100 Pund. "Hvor er din Vogn?" spurgte F. "Jeg har ingen." — "Hvordan vil du da faa den Sæk hjem?" — "Bære den." — Foster saa paa Peder A., der ikke er af de store: "Den er for svær for dig." — "Jeg vil prøve." — Og han fik den paa Nakken og bar den de seks Mil til sit Hjem. Et Foraar, da han manglede Hø til sine Kreaturer, bar han dette fire Mil i Knipper paa 80 Pund, mens Sneen laa knædvb.

Klaus Petersen boede fra først af ligesom P. Andersen langt fra Naboer, og han bar sit Mel (100 Pund i Sækken) helt fra St. Croix Falls, over 20 Mil. Han var allerede 47 Aar gammel, da han kom hjemmefra Danmark til Polk County, og det har sikkert ofte set ud for ham som noget nær umuligt at bane sig Vej i den tætte Skov og skabe sig en Fremtid; saa det kan forstaaes, at han under en Vandring med Melsækken kunde sætte sig til Hvile og henfalde i triste Tanker. Men han rejste sig igen: i Hjemmet skulde de have Brød, og han skulde bringe det. Derfor: frisk Mod!

Og med det friske Mod vandt han og de andre fattige Nybyggere frem ad de i enhver Betydning vanskelige Veje i Storskoven.

Naar Lejligheden bød sig, tog de, der var kørende, Bud med for de andre. Ude i Vest fortæller man, at en Okseslæde drog til St. Croix Falls bl. a. med over et Dusin tomme Petroleumskander og kom tilbage med dem fyldte og med et lignende Antal Sække Mel.

Et smukt Træk i Nybyggerlivet er denne indbyrdes Hjælpsomhed, der vel nok var stærkest fremtrædende fra Begyndelsen. Da var alle fattige og trængte til hverandres Hjælp, og denne blev glad og villig ydet — det være nu med at modtage dem, der kom, eller med at bygge, tage Bud til den fjerne By o. s. v.

Dette Træk kan man ikke vente at se saa stærkt fremtrædende i den nu talrigere Befolkning og under mere udviklede saavel som økonomisk bedre Kaar. Men det er

De danske Kirker i Polk County.

KIRKEN I VEST DANMARK.
KIRKEN I BONE LAKE.
BAPTISTKIRKEN I EUREKA.

ST. PETERS KIRKE I NORD.
KIRKEN I CUSHING
KIRKEN I MILLTOWN.

dog langt fra forsvundet. Det præger Livet, at man fra først af lærte at tage alting jævnt og smaat og prøve paa at finde det lempeligste, men dog under Forholdene mest frugtbare Hjælpemiddel i enhver Vanskelighed, som den ene eller den anden kom i, det være ved Sygdom eller Uheld. Hvad der i Aarenes Løb er gjort af mange for at bringe Hjælp, hvor det trængtes, er en gemt, men ikke glemt Historie — den kan melde om det "stille Tog", som gaar gennem Livets travle Færd og tidt overskygges af denne.

* * *

At faa Tag over Hovedet var det første, enhver Nybygger sørgede for. Dernæst gjaldt det om med Økse og Hakke at faa ryddet og kradset lidt enkelte Steder, saa der kunde plantes nogle faa Kartoffler. Naar Tiden tillod det, fældede man Træer og ryddede saa meget som muligt. Kun en lille Smule af Træet kunde blive brugt til Byggemateriale og til Brænde; alt det øvrige maatte slæbes i Dynger og opbrændes — selv de største og bedste Stammer. Hvem der straks kunde skaffe sig et Par Okser, havde lettest ved at faa Gang i Arbejdet; men mange evnede ikke dette, og saa gik det langsomt fremad. Skulde man leje Okser, var det dyrt — op til 5—6 Dollars om Dagen.

En anden Grund til, at det gik langsomt med Rydningen, var den, at Mændene maatte gaa paa Arbejde for at tjene noget, saa de var borte ikke saa lidt om Sommeren. Der var jo ingen Veje, og det tiltrængtes derfor straks, at et meget stort Arbejde blev udført med at udhugge, rydde og jævne saadanne. Her tjente man ret godt, og skønt man ikke fik rede Penge for Arbejdet, saa var de "town checks", hvormed det betaltes, lige saa gode, da man kunde faa Varer for dem.

Derimod tog næsten ingen Danske op i Fyrreskoven paa Vinterarbejde, og tjente altsaa ikke den gode Løn, som der var at hente. Til Gengæld kunde de saa arbejde med at fælde Træer for sig selv og derved indhente noget af det, som de maatte forsømme om Sommeren. Det er ikke sjældent sket, at de, der har arbejdet i Skovlejrene, har gjort dette til deres Hovederhverv og forsømt deres Farme. Ikke saaledes med de danske Nybyggere — de gik ud for at tjene, hvad de nødvendig maatte, men satte Arbejdet hjemme som det vigtigste, og derved har de naaet at bygge saa mange smukke Hjem og skabe et godt Landbrug.

Fra den vestlige Del af Kolonien gik mange om Sommeren syd paa til Hudson Prærie og tog Høstarbejde, medens andre fik Fortjeneste ved Sejladsen paa St. Croix Floden. Rydningsarbejdet hos dem gik i det hele paa samme Vis som andre Steder. En Mand begyndte derude med to etaarige Studekalve, der jo ikke magtede meget, men de fik Øvelsen i Tide, saa de blev af stor Værdi for deres Ejer.

Til at begynde med havde man ingen Vogne og maatte derfor tømre sig Slæder. Til Smaakørsel hjemme kunde en lille Slæde meget godt gaa, ogsaa om Sommeren, da Blade, Græs, Grene, Muld osv. dannede et nogenlunde Slædeføre. Der er kørt meget Hø sammen paa den Maade, saavel som Brænde og Sten. Værre var det med lange Ture, og det var en Storhed, naar man endelig fik en Vogn. "Men du sødeste, har M. C. Pedersen faaet en Vogn!" udbød en Kone i Forundring, da denne Nyhed hurtigt løb gennem Skoven.

Efterhaanden som hver fik nogle faa Acres ryddet, syntes man at noget ret betydeligt var naaet, og især var det da store Ting, naar man tillige fik Stubbene op, saa Marken blev rigtigt Pløjeland. Før man naaede saa vidt, maatte man kradse og pløje Jorden op mellem Stubbene med meget enkle Redskaber, f. Eks. en Slags Plov eller "Kultivator" med kun et enkelt Jern. Okserne gjorde udmærket Tjeneste, da de trak sindigt, og standsede naar der stødtes mod Sten og Stubbe, og Hamler kom aldrig i Vejen,

fordi man ingen brugte men kun havde en enkelt Jernkæde, der med den forreste Ende fæstedes til Aaget og med den bagerste til Redskabet.

I mange Aar gjorde en saadan Tjeneste til alt Trækbrug: ved Plove, Harver og Vogne, samt naar man slæbte Træ og Sten.

Hvad Tid den første Sæd blev saaet, kan næppe oplyses; maaske allerede fra Begyndelsen. I hvert Fald varede det ikke længe, før man avlede baade Hvede, Rug, Havre og Byg. Fra Eureka Town meldes, at den første Sæd, som blev saaet der af Danske, var bragt med over fra Danmark. Der var ingen Melmøller i Nærheden, og Rugmel var ikke til at faa tilkøbs. Derfor malede man Rug paa Kaffekværnen; thi Rugbrødet kunde Danskerne ikke godt undvære. Det traf dog, at man kørte helt til Osceola (20—25 Mil) til Mølle, og antagelig kunde man der faa sin Rug grovmalet; men det var ikke Hverdags- eller Hvermandssag at komme saa langt.

I det hele var det et haardt Arbejde og trange Kaar, som Nybyggerne gik ind til i Skoven. Men de fleste kom med unge Kræfter og stærke Hænder, villige til at tage fat uden at skaane sig selv for at skabe Hjem til sig og sine. Og har Skoven budt Vanskeligheder, saa har den paa den anden Side budt store Fordele. Ingen har haft Behov at fryse om Vinteren, og Føden var altid til at faa. Misvækst og Storme har man kendt meget lidt til. Nu og da har visse Sædarter kun givet lidt Udbytte; men aldrig har alt slaaet fejl, og en enkelt mindre Haglstorm, der engang drog over en Strækning af Kolonien, var ikke særlig slem.

Fortsat. Da Begyndelsen først var gjort, kom der hvert Aar flere og flere Danske til Polk County. Pladsen tillader kun at nævne nogle faa af dem.

Der var Arbejde for en Smed, og da Smidt i Luck byggede en Smedje, aftalte N. Pedersen og en anden Dansker, *Peder Steffensen*, med ham, at de skulde se at faa en dansk Smed til at komme. De skrev saa til *Søren Pedersen* i Neenah, og saaledes gik det til, at han kom til Luck.

Han var fra Nørup Sogn ved Vejle. I en Alder af 29 Aar var han i 1862 udvandret til Amerika med sin Familie. Ved et Afskedsmøde, før de rejste, udtalte han, at de vilde til Amerika, fordi de troede, at Vorherre havde et større Stykke Brød til dem der end hjemme. De rejste fra Hamborg den 16de Maj, og med Sejlskibet blev det en lang og besværlig Rejse paa 50 Dage, før de naaede New York. Om denne Rejse og om de trange Dage, da de først kom til Oshkosh i Wisconsin, hvor de blev indespærrede for Koppesygdom, har S. P. fortalt saa udførligt og godt, at det ikke bør afkortes, men desværre heller ikke kan faa Plads her. Imidlertid er det trykt i "*Dagen*", Minneapolis, for 15de December 1902, saa det gaar ikke tabt.

S. P. og Familie naaede Neenah den 22de Juli 1862, og han arbejdede der i over 8 Aar, mest ved Jernstøberier. I 1863 kom der saa mange Danske til Byen, at der f. Eks. i en enkelt Uge var 21 Mennesker i Smedens lille Hus. Fra 1869 af drog som nævnt endel af dem til Polk County; og i Foraaret 1871 rejste Smedens. Det gik med Tog til La Crosse, med Baad til Prescott, og med en mindre Baad til St. Croix Falls. De naaede Luck den 7de Maj 1871.

S. Pedersen købte 1 Acre Land i Luck lige ved Store Butternut Sø. Han betalte 5 Dollars for den. Her byggede han Hus, og den ovenfor nævnte Smedje blev slæbt herhen af tolv Par Okser. Tillige købte han 40 Acres Land nær ved, som han betalte med 100 Dollars. Tre Aar efter købte han andre 40 Acres for den dobbelte Pris, og

endelig i 1882 købte han 80 Acres for 700 Dollars. Dette viser Jordens Stigning i Pris nær ved Posthus og Butik, hvor en lille By efterhaanden voksede frem. Ellers kunde der til hen i Slutningen af Firserne købes Land for 4—5 Dollars en Acre.

Soren P. havde ikke saa lidt Smedearbejde, og han byttede ofte med dette og saa Rydning paa hans Land, som Folk bedre kunde udføre, end de kunde betale Smederegninger.

Seks Uger efter Smedens kom deres gode Venner og Naboer baade fra Danmark og Neenah, *Jens Chr. Poulsen* og Familie. De blev atter Naboer, dog med et Par Mils Afstand, da Poulsens kom til at bo en halv Mil nord for Lille Butternut So.

Til Milltown kom i 1871 den gamle snilde Langelænder *Christen Olsen*, født i Bostrup 1817. I 1851 rejste han med Familie til Ny Danmark, Brown County, Wis. Her byggede han en dansk Vejrmølle og drev Mølleforretning. Siden rejste de til Beresford, S. Dak., og derfra til Milltown, hvor han byggede en Grutmølle, som han drev ved Dampkraft. Han var den første Dansker i Polk County, som havde Dampmaskine. Det var dog først en halv Snes Aar efter sit Komme dertil, at han fik den. Senere byggede han ogsaa Savmølle.

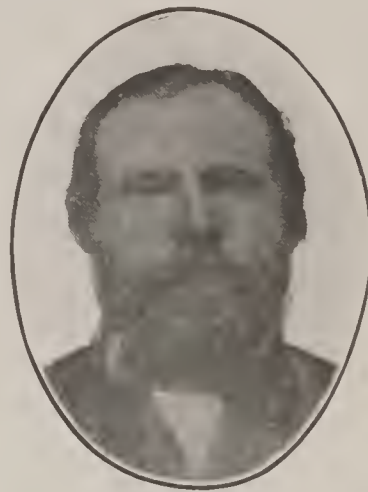
Han var mest kendt under Navnet "Den gamle Møller", og han var mærkelig ved sit ualmindelige mekaniske Snille, som han paa mange Maader lagde for Dagen, saaledes ved at istandsætte sin gamle Repeterklokke, som Stormen havde splittet ad, saa at han endog maatte lave et Hjul til den. Han lavede en Rullestol til sin Kone, da hun havde brækket sit Ben, og han syslede med en Evighedsmaskine, som han dog selvsigelig aldrig fik færdig. — Han døde i Foraaret 1906. Hans Hustru var 6 Aar yngre end han.

De var gift i henved 60 Aar. Den 3die Juli 1907 døde hun i Beresford, men blev tre Dage senere begravet paa Milltown Kirkegaard.

Til Milltown kom ogsaa tidlig *Jens Peter Sorensen* fra Chicago. Han var Broder til Mrs. M. C. Pedersen i Vest Danmark. Hans Hustru var *Dr. Maria Sorensen*, den første Læge blandt Danskerne og i mange Aar den eneste. Hun har taget imod en Mængde af de "Nykommere", som i Aarenes Lob først saa Lyset der paa Egnen. Hun lever der endnu, medens hendes Mand er død for flere Aar siden.

S. PEDERSEN
A. HENNINGS

J. CHR. POULSEN
CHR. OLSEN

* * *

Ude i Vest, hvor der blev et Posthus med Navnet *Cushing*, efter Stifteren af Landkompagniet, bosatte sig i 1871 eller 72 *Henrik Wm. Elberling*. Han kom fra Chicago men var født i Serampore, Indien, i 1842, hvor hans Fader, den senere Herredsfoged F. E. Elberling, da boede. Hans Hustru *Frederikke Meyerhoff* var født i Rendsborg 1841. Senere kom to af hans Brodre, og disse tre arbejdede meget med at torlægge

den store Mose, der ligger lidt sydvest for Cushing. De havde dog ikke Held med sig, men satte kun Penge til. Efter endel Aars Forløb rejste de fra Egnen.

Lake Town — Navnet er taget efter de mange Smaasøer — skiltes ud fra Sterling og organiseredes i Foraaret 1875. Omtrent midt i Towner boede Sønderjyden *A. Hennings* med sin gamle Fader. Han var en oplyst, dygtig og virksom Mand, der tog Del i meget af det, som havde Betydning for Nybyggerne, saaledes paa Landbrugets og Mejeriets Omraade. Han var den første Dansker, som havde County-Embedet i Polk County, idet han var Clerk i Circuit Court fra 1883 til 1889. Sine sidste Aar tilbragte han i Cushing, hvor han drev Købmandsforretning. Han sluttede sig til Methodisterne og var med til at faa den amerikanske Kirke bygget. Han døde for nogle Aar siden.

Eureka Town skiltes ud fra St. Croix Falls i Efteraaret 1877. Som oprindelig tænkt nedsatte danske Baptister sig efterhaanden her; men ogsaa mange andre Danske har i Aarenes Lob fundet deres Hjem paa dette Strøg.

Fra Luck begyndte Indrykningen mod Øst i Sommeren 1874, idet den før nævnte *Niels Nielsen* flyttede ind i det senere *Bone Lake Town*. Samtidig kom *Lars Johansen* den lange Vej helt ude fra Madelia i Watonwan County i det sydlige Minnesota. Hans Køretur med Okser op gennem Skoven var æventyrlig og besværlig. I 1907 fyldte han

87 Aar og er da sikkert den ældste Dansker i Polk County, men han er endnu en rask Fodgænger, og han læser uden Briller. Han er fra Sjælland.

Forst i Firserne kom *N. N. Dueholm*, hvis Hjemstavn er Thy, ude fra Canton, S. Dak., og købte Ejendom i Bone Lake; de fleste Indflyttere dertil kom dog ellers i Aarenes Løb fra Minneapolis. Men i det hele gælder det, at Danskerne i Polk County er kommen fra mange Egne i Amerika og fra mange Egne i Danmark.

Dueholm var for faa Aar siden Sheriff i Polk County i to Terminer, og en anden Thybo *Poul Nielsen*, Milltown, var Register of Deeds fra 1899 til 1903. Længere mod Syd, i *Garfield Town*, bor *F. H. Rasmussen*, som fra 1901 til 1905 var County Clerk.

I denne Forbindelse kan nævnes, at i 1877 blev der oprettet Posthus i Vest Danmark, som derfor blev skrevet paa engelsk "West Denmark," hvilken Form siden har været meget brugt. Men efterat Posthuset ved Aarhundredets Slutning blev nedlagt, er der ingen Grund til i dansk Skrift og Tale at bruge andet end det danske Navn.

M. C. Pedersen blev Postmester, og var det uafbrudt i over 20 Aar. Han havde sit Postkontor i sit gamle Hjem, nemlig i den Ende af Stuehuset, som ses midt paa Billedet, der findes foran. Han har tillige været Medlem af Townstyrelsen i Luck lige siden 1869 med Undtagelse af Tiden fra 1885 til 1889, da han var County Treasurer. I 1907 holdt han 25-Aars Jubilæum som "Chairman" i Towner og som Medlem af Countystyrelsen, der er sammensat af alle Town-Formændene.

Et Par andre Mænd, som har haft offentlige Embeder, er *Nelson Lawson* i Luck og *J. P. Peterson*, Vest Danmark. Den første er Søn af den før nævnte Lars Mortensen og kom til Amerika i 1867, kun 14 Aar gammel. Med den sjællandske Udtale lød hans Navn *Nels Lausen* (Niels Larsen), og Amerikanerne skrev det som ovenfor, hvilken Form han altid siden har brugt. I 1898 kom han sammen med sine Forældre til Luck. Han brugte sin Tid dels til Arbejde hjemme og dels til Skolegang paa Akademi og Busi-

J. P. SØRENSEN

DR. MRS. SØRENSEN

ness College. Han holdt Skole i det første Logskolehus i Luck Town ved Lille Butter-nut Sø, var Town Clerk i ti Aar og Chairman i fire, (1889—1893). I 1896 kom han i "Soo"-Banens Tjeneste som Indvandringsagent og fik i de følgende Aar grundlagt den store danske Koloni i Ward County, N. Dak. Han er fremdeles ved "Soo"-Banen.

J. P. Peterson er Søn af den gamle Niels P. (se foran). Han uddannede sig ogsaa som Lærer, holdt Skole og tog Kursus paa Normalskole. Siden 1889 har han været Købmand i Vest Danmark, County Skolesuperintendent fra 1895 til 1901, og er nu Medlem af Wisconsin's Legislatur som Assemblyman.

* * *

Lige til 1880 var St. Croix Floden Hovedfærdselsvejen op til Polk County. I dette Aar blev der bygget Jernbane ind til Nabobyen i Minnesota, Taylors Falls. Men først i 1887 blev "Soo"-Linien anlagt mod Øst gennem den sydlige Del af Countyet og med en Gren ind til St. Croix Falls.

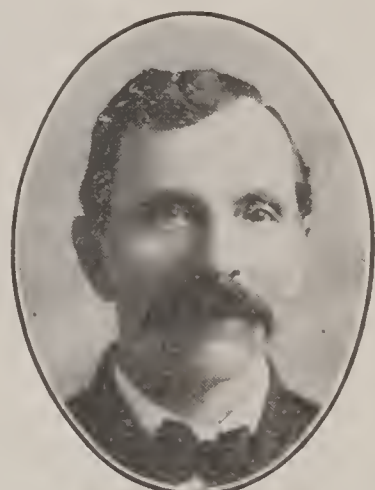
Disse Baner lettede Forbindelsen saavel med St. Paul og Minneapolis som Omverdenen i det hele. Men Køreturene til Byen blev ved at være lige lange endnu i 14 Aar, lige til 1901, da "Soo"-Linien endelig blev forlænget fra St. Croix Falls midt op igennem Milltown og Luck til Frederick nordligst i Countyet. Først da blev der let Forbindelse med den store Verden.

I mange Aar maatte man derfor blive ved at køre den lange Vej til St. Croix Falls, naar man skulde rigtig til Bys. Og det gik sent med Okser. Som Regel kørte man om Natten og tog sig da et Blund paa Vejen, naar det kunde lade sig gøre, mens Okserne rolig skridtede ud. De standsede

gærne ved et Vandingstrug, omtrent midtvejs. Det kunde da hænde, at Kusken ikke vaagnede op, og saa fandt han maaske hen imod Morgenstunden Okserne staaende og roligt tyggende Drøv ved Vandtruget. Som Regel naaede man Byen om Morgen, gjorde sine Forretninger i Dagens Løb og kørte saa hjem, tidt først den næste Nat.

NELSON LAWSON
N. N. DUEHOLM

J. P. PETERSON
F. H. RASMUSSEN

Landbrug og Mejeri.

Da man rigtig begyndte at avle noget, var det i nogle Aar let at sælge især Havre og Hø. Fra Luck og det vestlige Lake Town kørte man om Vinteren op i Skoven og fik gode Penge med tilbage. I Slutningen af Halvfjerdserne var ikke saa faa af de første Settlerne ved at faa helt gode Kaar; men saa kom der daarlige Tider. Avlen blev mindre god, Hvedepriserne dalede, og man kunde ikke længer sælge Foder i Skoven, fordi Tømmerhuggerne drog for langt mod Nord. Mange Familier, især af dem der nu var Nykommere, havde det gennem det meste af Firs-Aarene yderst fattigt — vel ikke 100 Dollars Indtægt af Farmen.

Manden maatte da arbejde ude for at tjene Føden, og endda kneb det ofte at faa Børnene klædt nogenlunde paa. Man kunde nok træffe den Kone, som fældede modige Taarer i Følelsen af sin Uformuenhed til at hjælpe Børnene.

Man havde jo Køer; men de gav ikke megen Mælk, og der var ikke noget videre at faa ud af den, de gav, da Købmændene kun betalte med Varer. Nogle forsøgte nu med Fedekvæg; men de fleste tænkte paa Mejeri, og i 1884 blev Planen om et saadant livlig drøftet. Den, der arbejdede stærkest for det, var Nelson Lawson, og han naaede at faa Planen gennemført, idet Farmerne sluttede sig sammen og byggede Mejeri lige nord for Lille Butternut Sø. Det blev bygget paa Aktier, men ikke paa det rene Andelsgrundlag, som er gennemført i Danmark. Trods Modstand blev det nemlig ord-

net saaledes, at hver Mand havde lige saa mange Stemmer i Mejeriets Sager, som han havde Aktier. Dog kunde ingen eje over fire Aktier. Dette var Nelson Lawsons Plan. Sagen ordnedes i 1885; men da der næsten ingen Mælk var om Vinteren, begyndte Mejeriet først sin Virksomhed den 31te Maj 1886. De første fire Aar blev det styret af *A. C. Ravnholdt* og Hustru *Johanne R.* Hun var Mejerske fra Danmark, uddannet under *E. Tesdorph* paa Falster. Nu kom hun til at lave det første Smør paa Mejeriet i Vest Danmark, medens Ravnholdt hentede Fløden hos Farmerne.

De var kommen hjemmefra Thorning Sogn ved Viborg i 1883 og havde bosat sig i Vest Danmark Aaret efter. Men Ravnholdt havde ellers tidligere været herovre og været vidt omkring. I 1890 flyttede de ud paa deres Farm i det nordlige Milltown ved Siden af Kasper Johansen. Her drev de Mejeri for egen Regning fra 1892 til 1898.

Nelson Lawson var Sekretær for Mejeri-foreningen og ledede dens Forretninger. Det tog længere Tid, inden Farmerne fik deres Kvægbesætninger saa vidt i Orden, at Meje-

riet kunde give de forventede Indtægter. Dertil bidrog dog ogsaa, at Smørpriserne var meget lave — i 1890 helt nede ved 7 Cents Pundet. En Besætning paa 6 Køer gav ikke 100 Dollars i aarlig Indtægt, og Folk blev ved at sidde i smaa Kaar. I 1890 overtog *H. J. Hjort* Mejeriets Drift, og i 1891 købte han det af Farmerne. Dermed endte Forsøget paa at drive Andelsmejeri i Vest Danmark; men Mejeriet her var det første i Polk County, og som saadant fik det stor Betydning for Egnen. I de sidste ti Aar har det ogsaa bragt Farmerne den økonomiske Hjælp, de trængte til, idet de efterhaanden har faaet deres Kvægbesætninger og deres Farmdrift bragt i en saadan Stil, at de nu har gode Indtægter. Mange har nu 12—16 gode Malkekøer, som hver gennemsnitlig giver omtrent 5,000 Pund Mælk aarlig og skaffer en Indtægt af mellem 50 og 60 Dollars, nogle endog mere.

At der er saa gode Indtægter skyldes naturligvis ogsaa de gode Smørpriser. Alle andre Indtægter er smaa ved Siden af dem, der faaes gennem Mejeriet. Men er de vok-

DEN FØRSTE MEJERSKE I POLK CO.

sede, saa maa det huskes, at Udgifterne paa en Farm ogsaa er bleven større Aar for Aar, baade de dagligdags, Skatterne og de frivillige Bidrag til forskellige Formaals Fremme.

I Mejeriet i Vest Danmark bruges siden 1898 Centrifuge, og desuden har mange Farmere Haandcentrifuger. I 1906 leveredes der Mælk og Fløde fra 100 Farme og af 800 Køer. Der kærnedes 167,000 Pund Smør, som solgtes for omtrent 45,000 Dollars.

Fra Cushing og Eureka solgte man sine Produkter i St. Croix Falls — ja korte endog 40 Mil til Stillwater, fordi man fik bedre Betaling. Først i 1894 byggede Farmerne Mejeri; men det har gaaet godt som Andelsmejeri og vil blive ved dermed. *Glaus Nielsen*, født i Randbøl Sogn ved Vejle 1843, kom til Luck i 1869 og bosatte sig i Cushing 1876. Han har været meget virksom i Mejeriforeningen.

Nu er der ogsaa Mejeri i Atlas nordlig i Lake Town, to Mejerier i Eureka, et i

PEDER ANDERSENS FARM I LAKE TOWN

Milltown og et i Bone Lake. Men det i Cushing er det største af alle dem mellem Danskerne. I hele Countyet var der i 1905 21 Mejerier med 1,750 Leverandører, 1,850,000 Pund Smør, solgt for 380,000 Dollars.

Sammen med Mejerivæsenets Udvikling er Landbruget i det hele gaaet fremad. Enkelte begyndte tidlig med Heste, og lidt efter lidt fik flere og flere saadanne. Efter dem kom gærne Fjedervognene. Det tog lang Tid for alle havde Heste; langt ind i Halvfemserne kunde man endnu se Trækokserne. Da Pengene blev rigeligere, byggede man store, og smukke Huse og Stalde, og paa alle Maader søgte man at forbedre.

Ogsaa selve Jordens Dyrkning forbedredes. Majs vandt mere og mere frem som Foderplante, og i Aaret 1900 blev der begyndt paa det store Fremskridt at bygge Siloer. Det var *P. A. Møller*, Vest Danmark, og *Peder Andersen*, Lake Town, som rejste de første, og siden er mange bygget. Afgrøderne er væsenlig indskrænkede til Majs, Havre og Kloverhø. Slaa- og Høstmaskiner er meget almindelige.

DEN DANSK-ENGELSKE BØRNESKOLE I VEST DANMARK 1890—1906

DEN GAMLE PRÆSTESKOLE OG PRÆSTEBOLIG I VEST DANMARK

Menigheder,**Skoler, m.m.**

Som Billederne paa Side 74 viser, er der seks danske Kirker i Polk County, og der er lige saa mange Menigheder. Den i Eureka hører til Baptistkirken. Dens Præst er *Ewald C. Nelson*. St. Peters Menighed i Nord hører til "Den forenede danske ev.-luth. Kirke", hvilket ogsaa gælder Cushing. Milltown derimod hører ikke til noget Samfund, men betjenes dog ligesom de to andre af Pastor *P. S. Vig*. Vest Danmark og Bone Lake Menigheder hører til "Den danske ev.-luth. Kirke"; deres Præst er *J. Jørgensen*.

FIRE SLÆGTLED

Disse Menigheder har hver sin Historie, og tilsammen rummer de meget. Af Mangel paa Plads maa det dog gemmes til selve Værket "Danske i Amerika". Det samme er Tilfældet med alt det danske Arbejde i Hjem, Skoler og Sammenslutninger af forskellig Art, som har haft stor Betydning i de svundne Aar. Af de to Billeder paa Siden her foran viser det ene den lille dansk-engelske Børneskole i Vest Danmark, hvori der gennem 16 Aar øvedes en trofast og kærlig Gerning mod de danske Børn, som fik Lov at søge den. I 1906 blev der bygget en ny og større Skole.

Det andet Billede viser den gamle Præstebolig og Præsteskole. Denne sidste blev i 1884 bygget af Præsten *K. Norregaard* med Hjælp fra Menigheden. Han holdt Højskole en Vinter, men maatte saa standse. Saa blev

den Præsteskole fra 1887 til 1893 med Pastor *Th. Helveg* som Forstander. Derpaa holdtes atter Højskole en Vinter, og dernæst havde man i flere Aar Kirkesal i Bygningen. Efter Kirkens Bygning var der Mødesal m. m., indtil det hele i Sommeren 1907 blev ombygget til Præstebolig.

Der er meget andet, som bør omtales, saaledes Danskernes Deltagelse i Skovhugsten og Savmøllearbejdet, i Forretningslivet og ved Opbyggelsen af Byerne. Der er Brandassuranceforeningen, "Det danske Brodersamfund" og andre danske Sammenslutninger, de Danskes Antal og Udbredelse i Countyet osv. Der kunde fortælles om Menneskenes Maade at tage Livet paa og meget andet, som maa gemmes.

Af de gamle Settlere er Niels Pedersen og hans Kone, Jens Chr. Poulsen og hans Kone, Smed Søren Pedersens Kone samt Laurs Pedersen døde. Den sidste døde 1901 i en Alder af 68 Aar. Hans Enke, "Gamle Lise", lever endnu, 73 Aar gammel, men rask og rørig. Det sidste Billede viser hende som Oldemoder.

Det Danske Brødersamfund i Amerika.

Ved J. P. PAULSEN.

Nationalitetsfølelsens Vækst i det fremmede.

Kærligheden til Fædrelandet, Modersmaalet og de gamle Minder fra Hjemmet, kort sagt: Nationalitetsfølelsen er en Vækst, som kan trives hvor somhelst den plantes. Selv under fjerne Himmelstrøg og ugunstige Forhold kan den, under en planmæssig Overrisling ved Foregangsmænd paa den fremmede Jord, ikke alene holdes i Live, men ret ofte bringes til at overskygge den hjemlige Art. Jo fjernere fra Moderlandet, hvorfra den stammer, des længer varer det som Regel, før Planten akklimatiseres; men saa meget kraftigere bliver Rødderne og smukkere Blomsten i dens fulde Udvikling.

Naar derfor en Landsmand ved det danske Organ "Gjallarhornet" i London for en Tid siden i høje Toner beklagede sig over at "Ragnarok rugede over den danske Sammenslutning i Udlandet, og at den danske Folkeand udenfor Fædrelandet kun er *en saga blott*," var det saare langt fra, at man paa denne Side af Atlanterhavet kunde anerkende Holdbarheden i nævnte Filosofi. Lad det være indrømmet, at vi herovre har haft vore Rivninger om Havens rette Anlæg, Jordens Behandling og Maaden, hvorpaa Sæden skulde nedlægges paa Folkeandens store Mark, og at meget endnu kan trænge til en Forbedring paa dette Omraade: vi Danske i Amerika, som er bleven forundt at overleve disse Rivninger, kan dog kun med Tilfredshed pege paa Resultaterne af de svundne Tiders Arbejde. Nationalitetsfølelsen iblandt os er, i Stedet for at være død, i vore Dage mere levende end nogensinde før. Vi kan saaledes med fuld Tryghed indbyde vor Landsmand i London til at gaa paa Visit gennem vore Marker mellem begge de store Oceaner i den faste Overbevisning, at han forgæves vil søge "Ragnarok" rugende over den danske Sammenslutning i Amerika.

Vore danske Menigheder i de forskellige Kolonier er i den Grad vokset frem, at det ret ofte skorter dem paa tilstrækkelig Betjening. Vore danske Højskoler herovre drager rigelig Næring fra By og Land. Vore sociale og Understøttelses-Foreninger blomstrer som intetsteds i Moderlandet — kort sagt: Holger Danske staar lyslevende iblandt os herovre.

Sammenslutningstanken tager Form.

“*Det Danske Brodersamfund i Amerika*” er oprindelig et Skud af en anden Forening under Navn af “De Danske Vaabenbrødre,” hvis Eksistens ifølge Naturens Orden paa Grund af Alderdom nu har set sine bedste Dage imellem os herovre.

I Halvfjerdserne havde de danske Vaabenbrødre allerede begyndt Oprettelsen af flere lokale Foreninger under dette Navn. Det højeste Maal for Foreningslivet blandt disse brave Veteraner fra Krigsaarene i '48 og '64 var ved deres Møder at faa Lejlighed til at dvæle ved de mange Episoder og gamle Minder fra Feltlivet og Slagmarkerne, og endvidere, dog kun som en Biting, at række hverandre en hjælpende Haand i Modgang og Nød. Tanken om at knytte et nærmere Forhold mellem disse Foreninger realiseredes ikke før 1881, da *Mark Hansen* i Omaha, Neb., satte sig i Spidsen for denne Bevægelse. Han havde selv deltaget i Felttogene hjemme og, efter sin Ankomst hertil, ogsaa i Borgerkrigen herovre. Det gik dog kun smaat med Tilslutningen i de Dage. Folkeaanden blandt de Danske trængte til en varmere Sol end den Militarismen kunde byde, og laa i dyb Dvale. P. H. Johnsen sammesteds, som dengang i Egenskab af Passageragent for Burlington & Missouri Banen havde fri Rejse paa Jernbanerne, blev af Mark Hansen sendt omkring i Mellemstaterne for at “føle det danske Folk paa Tænderne.” Paa disse Rejser kom han ogsaa i 1881 til mit Hjem i Davenport, Iowa, for — som han sagde — at slaa et Slag for Fædrelandet. Ved fælles Anstrængelser lykkedes det os at faa Sønderjyderne i Byen samlet til et Møde og opnaaede under dette 36 Navne til en Begyndelse af Loge No. 3. En kort Tid efter besluttede den lokale Forening af Vaabenbrødrene i Racine, Wis., at gaa ind under Sammenslutningen, medens nogle faa Landsmænd i Moline, Ill., lidt senere begyndte Loge No. 5.

Revølten ulmer under Asken.

Medens de ældre Medlemmer, og særlig de, der havde deltaget i Krigen hjemme, følte sig nogenlunde tilfreds med de strænge militære Regler under Foreningens Møder, varede det dog ikke længe, før de yngre begyndte at føle sig som Spurve i Tranedans; og efterat den første Glædesrus over Sammenslutningen var bortdunstet, gik det hurtigt ned ad Bakke med Interessen. Ved hvert Møde blev Hullerne i Rækkerne synlig større, og det var indlysende, at der maatte pustes Liv i de hendøende Gløder, hvis Foreningen skulde holdes i Live til den første Konvention i Omaha i 1882. For at hjælpe lidt paa Humøret fandt jeg paa den Idé at skrive nogle passende Sange til Brug under Møderne, og da vi sendte dem til Mark Hansen, med Anmodning om at faa dem trykt, forsynede han i sin Glæde over det gode Indfald mine simple Vers med en stor Ramme i danske Farver og bad om Tilladelse til at indføre dem i de øvrige Loger. Den lille Forandring hjalp lidt til at forøge Interessen ved Møderne; men det varede ikke længe, før “Gjallarhornets Ragnarok” saa sit Snit til at liste sig ind bag vore lukkede Døre og ruge over de trætte og sovende Helte. Da man saa havde faaet overdraget mig det tunge Hverv at repræsentere Logen ved Konventionen besluttede jeg, som et sidste Middel, ved denne Lejlighed at foreslaa en Forandring saavel af Navnet som i de bestaaende Regler.

Et nyt Navn for Foreningen vedtages.

Ved Konventionen repræsenteredes Omaha Loge No. 1 af *Supreme Commander* Mark Hansen, *Supreme Quartermaster* Jacobsen, samt Delegaterne Haxthausen og James Hendriksen; Neenah Loge No. 2 af Niels Nielsen; Davenport Loge No. 3 af

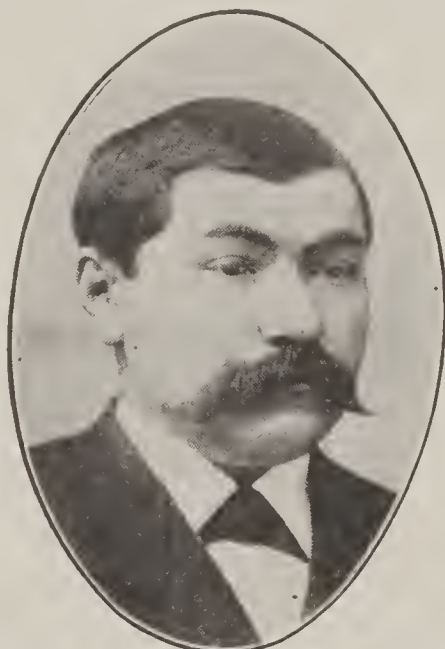
J. P. Paulsen; Racine Loge No. 4 af William Wind og Moline Loge No. 5 af J. Andersen. Under Mødet herskede i Begyndelsen en meget kølig Stemning, mens vi vadede gennem Formaliteterne og Hovedlogens Rapporter; den eneste mærkbare Varme i min umiddelbare Omgivelse havde sin Oprindelse i en af mine Frakkelommer, hvor de ny Forslag laa brændende af Længsel efter at blive bragt frem til Diskussion. I et passende Øjeblik fik jeg saa Lejlighed til i faa Ord at bringe frem, hvad der laa mig paa Hjærte, nemlig en Forandring af Foreningens Navn til "Det Danske Brodersamfund i Amerika" og et bredere Grundlag i Lovene. Fuldkommen forberedt paa at møde en kraftig Modstand fra den gamle Over-Bestyrelse imod Forandringen havde jeg dog næppe anet det Uvejr, som de næste Øjeblikke brød løs i Forsamlingen. Oppositionen, som i Kampens Hede begyndte at føle Grunden glide bort under Fødderne paa sig, tog til sidst sin Tilflugt til strategiske Midler. I fuld Slagorden samlede de overvundne og forlod Valpladsen med Mark Hansen i Spidsen, medens *Quartermaster* Jacobsen sluttede Bagtroppen og med et betydningsfuldt Smil stak Krigskassen i Lommen og slog Døren i bag efter sig.

Da de tilbageblevne efter dette Oprin havde holdt Mandtal, viste det sig, at vi

De to afdøde Stiftere.

WILLIAM WIND,
Racine, Wis.

JAMES HENDRIKSEN,
Omaha, Neb.

ubestrideligt repræsenterede Majoriteten af Stemmerne under Konventionen og vi vedtog da det ny Navn og den ny Forfatning. En af Delegaterne tillod sig i dette højtidelige Øjeblik at indskyde den meget logiske Bemærkning, at det jyske Mundheld: "Her æ a, men hvor æ mi Ma'pues", vilde passende kunne anvendes paa det nyfødte Barn, da det i det mindste foreløbig var uden Næringsmidler. Under den følgende Raadslagning om, hvorledes vi skulde komme i Besiddelse af den forsvundne Hoved-

kasse, fremkom forskellige Meninger. Nielsen fra Neenah mente, det var bedst at "sende Politiet øtter dom" og støttede sin Mening paa et Eksempel af Lovene i Winnebago County, hvor han i flere Aar havde holdt Embede. Resultatet blev imidlertid, kort sagt, at vi besluttede at vente i Byen til Loge No. 1 holdt sit regulære Møde, hvor vi saa havde Haab om at komme i Besiddelse af vor retmæssige Ejendom paa en fredelig Maade. J. Andersen fra Moline Loge No. 5 var bleven kaldt hjem i et Forretningsanliggende og de øvrige Delegater valgte derpaa følgende, som den første Over-Bestyrelse for "Brodersamfundet":

Over-Præsident, William Wind.

Over-Vice Præsident, James Hendriksen.

Over-Sekretær, J. P. Paulsen.

Over-Kasserer, Niels Nielsen.

Rygtet om den store Begivenhed samlede Medlemmerne af Loge No. 1 til et fuldtalligt Møde, hvor de ny Vedtægter blev forelæst og omtrent enstemmig vedtaget, medens den gamle Over-Kasserer af Hovedlogen beordredes til at overlevere Hovedkassens Midler til Niels Nielsen.

Arbejdet optages under det ny Navn.

Efter Delegationernes Hjemkomst godkendtes de ny Vedtægter af alle Logerne, og Arbejdet for at vinde Tilslutning tog sin Begyndelse. Den ny Forfatning standse- til en vis Grad Utilfredsheden i Foreningens Rækker indadtil, men var dog i lang Tid en Torn i Øjet paa de gamle Veteraner, som følte sig tilsidesatte. Mark Hansen forte særlig an i Kampen mod "Brodersamfundet" og kørte frem i sin Avis med nogle haarrejsende Kælenavne. Mange af vore danske Præster stillede sig paa samme Side og raabte "Vagt i Gevær", naar vi kom omkring for at tale Foreningens Sag, medens ofte uretfærdige Domme fældedes over Stifterne og Foreningens gode Hensigter. Hoved- anken imod "Brodersamfundet" fra Kirkens Side var Bibeholdelsen af en Embedsmand under Navnet "Kapellan" — en Overlevering fra den originale Forening — der under det militære Regime fungerede som en Slags Feltpræst, og som af diplomatiske Hensyn til en vis nødvendig Assistance under den ny Udvikling foreløbig blev taalt indenfor Mø- derne. Blandt de forreste i Rækken til at føre an imod dette formentlige Indgreb i Kir- kens Eneret stod afdøde Pastor F. L. Grundtvig i Clinton, Iowa. I Tale og Skrift be- nyttede han enhver Lejlighed til at hale "Brodersamfundet" over Gløderne, og drev det endog saa vidt, at han banlyste vore Med- lemmer fra sin egen Kirke. Midt i den travleste Tid under Tærsk- ningen af "Brodersamfundet", Langhalm besøgte Grundtvig flere Gange Davenport for at holde Gudstjeneste. Ved disse Lejligheder forsømte han sjæl- dent at følge med til mit Hjem, hvor vi saa, undertiden til Kl. 2 om Morgen, i stille Enrum fik trukken "Kapellanen" frem af Pulterkammeret og set ham grun- dig efter i Sømmene. Naar vi

saa endelig blev enige om, at Foreningen under Møderne ikke befattede sig med nogen Afgudsdyrkelse, og at ikke alt som foregaar bag lukkede Døre nødvendigvis maa betrag- tes som onde Gerninger, saa mente dog Grundtvig, at Foreningen undertiden ikke saa saa nøje paa Kvaliteten ved Optagelsen, og citerede et Eksempel til Bevis for dette. Da jeg imidlertid samme Aften af hans egen Mund fik Oplysning om et analogt Tilfælde i hans egen Menighed, blev vi ogsaa snart enige om, at der er braadne Kar i alle Lande, og at man ikke kan kræve hverken en Menighed eller en Forening til Ansvar for et en- kelt Medlems Forsømmelse i sine Pligter overfor sin Familie. Den beklagelige Kløft, som i flere Aar forhindrede et harmonisk Samarbejde mellem "Brodersamfundet" og begge de danske Kirkesamfund, jævnedes lidt efter lidt, da Foreningen fik sat "Kapella- nen" paa Pension og fik en større Lejlighed til at vise Yderverdenen, hvilke Planer den rugede over bag de lukkede Døre. Senere fik jeg endog personlig den Fornøjelse at udgive Grundtvigs "Sangbog for det danske Folk i Amerika." — Til Trods for sin fra Faderen nedarvede Ilterhed var Grundtvig til enhver Tid villig til at gøre Ind- rømmelser; og et varmere Hjærte for den danske Sag i Amerika har aldrig banket i noget Bryst.

De to nulevende Stiftere.

J. P. PAULSEN,
Minneapolis, Minn.

NIELS NIELSEN,
Neenah, Wis.

Oppositionen laa paa Lur.

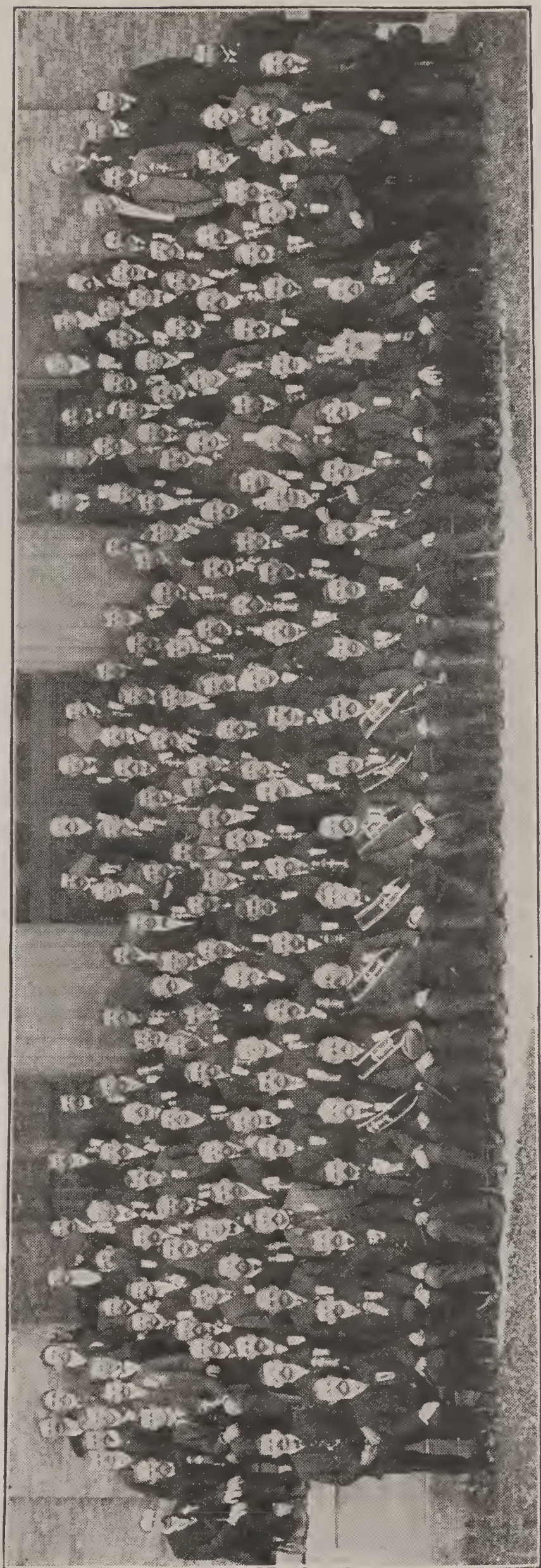
Der var dog stadig ikke saa lidt Opposition mod "Det danske Brodersamfund"; og ofte forsøgte den at skyde Bresche i den Mur, vi var ifærd med at rejse. Et Eksempel, blandt de mange, vil give Læserne et lille Indblik i de store Vanskeligheder, vi i de Dage havde at kæmpe med for at holde Foreningen samlet.

Det var efter Indsættelsen af Loge No. 12 i Fort Howard, Wis., og jeg var ved denne Lejlighed bleven underrettet om, at der 16 Mil nord for Green Bay fandtes en dansk Koloni af omtrent 200 Familier under Navn af New Denmark. Jeg besluttede da før min Hjemrejse at besøge Kolonien i Foreningens Interesse, og var saa heldig at træffe en

SAMFUNDETS 3DIE KONVENTION I CLINTON, IOWA, 1 Januar 1884.

ældre, meget forekommende Landsmand ved Navn Niels Gotfredsen, som netop stod i Begreb med at køre hjem til New Denmark. Under Navnet "Kongen af New Denmark" var han bedst kendt i en vid Omkreds. Efter at have udhvilet mig om Natten i Gotfredsens meget gæstfri Hjem lykkedes det mig Dagen efter, ved Hjælp af to brave danske Mænd, Kaptajn Nielsen og Koloniens Grovsmed, at faa samlet et Møde, hvor der tegnedes et tilstrækkeligt Antal Navne til Begyndelse af en Loge. Da det nødvendige Materiale for Indsættelsen af Logen var bleven benyttet i Fort Howard, lovede jeg at indsætte Logen i den paafølgende Uge og rejste hjem for at tilse min Forretning. Et Par Dage efter modtog jeg følgende, meget lakoniske Linier fra Kapt. Nielsen: "Vort Arbejde har været forgæves. Halvdelen af de underskrevne er bleven bange for Foreningens "Gedebuk", og et Par af de øvrige mener ikke at kunne blive staaende i Menigheden, hvis de bliver optaget i "Brodersamfundet". Imidlertid vilde jeg nødig opgive Haabet om at faa begyndt en ny Loge deroppe; og da jeg vidste, at vor Over-

SAMFUNDET'S 11TE KONVENTION I RACINE, WIS., i Oktober 1902

SAMFUNDET'S 12TE KONVENTION I COUNCIL BLUFFS, IOWA, i Oktober 1906

Kasserer, Nielsen, havde flere bekendte i Kolonien, telegraferede jeg til ham at møde mig paa Toget i Neenah og gaa med til New Denmark. Saaledes skete det. Ankomsten til Green Bay maatte vi omtrent løbe de 16 Mil bag efter Dagvognen i en bidende Kulde, indtil vi naaede Kobenhavn, — et Slags Bedested i Nærheden af Rejsens Maal, — hvor vi saa lagde Forberedelserne til at optage Kampen for at indvinde en ny Stjerne i vort lille Bannermærke. I en Haandevending fik vi samlet et Møde saa vel med de spredte som ny Kræfter, og Oppositionen maatte igen gøre Plads for en ny Loge.

Modstanden svækkes, og Indvandringen stötter Foreningen.

Efterhaanden som Foreningens Modstandere begyndte at blive opmærksom paa de synlige Frugter af "Brodersamfundet"s Virksomhed og lidt efter lidt lagde færre Hindringer i Vejen for Arbejdet, begyndte nu ogsaa den forøgede Indvandring hertil fra Danmark at lette Arbejdet. For at give Læserne lidt Oplysning i nævnte Retning hidsættes følgende Oversigt over Indvandringen, i Henhold til de officielle Folketællinger. Dog bemærkes, at de indvandrede Sønderjyder efter 1864 af Autoriteterne er bleven betragtet som tyske Undersaatter, og de er derfor ikke indbefattet i følgende Statistik:

1850: 1,762 Danske.	1860: 9,637 Danske.	1870: 29,464 Danske.
1880: 61,502 Danske.	1890: 131,084 Danske.	1900: 154,617 Danske.
1907: Henved 200,000 Danske.		

Foreningens gradvise Vækst.

Hvorledes "Brodersamfundet"s Udbredelse foregik i Foreningens næste Periode vil bedst kunne ses i efterfølgende Statistik: I Aaret 1882 oprettedes 6 Loger; i 1883 8 Loger; i 1884 7 Loger; i 1885 3 Loger; i 1886 1 Loge; i 1887 ingen Loge; i 1888 3 Loger, og i 1889 6 Loger.

Af disse 34 Loger ophævedes senere 4, nemlig No. 5, 8, 12 og 13. Ved Slutningen af ovennævnte Tidspunkt talte Foreningen 1432 Medlemmer.

Efter at have varetaget Over-Sekretærens Pligter i henved 6 Terminer blev jeg af Forretningshensyn nødt til at overdrage Arbejdet til min valgte Stedfortræder, afdøde P. J. Thornum i Chicago, som i en kort Tid fyldte Pladsen indtil Konventionen i Chicago i Januar 1889. Under denne valgtes afdøde Viggo A. Danielsen, sammesteds, som med en sjælden Iver og Dygtighed forvaltede sine Pligter indtil Konventionen i Racine, Wis., i Oktober 1902. Siden den Tid har nuværende Over-Sekretær Jørgen Michaelssen i Omaha i fuldt Maal gjort sig værdig til Samfundets udelte Tillid.

Samfundets Fremgang siden nævnte Konvention i Chicago vil ses i følgende Oversigt:

1891: 40 Loger med 1,473 Medlemmer.
1902: 145 Loger med 8,347 Medlemmer.
1906: 237 Loger med 15,465 Medlemmer.
1907: 255 Loger (1 Nov.) med 17,173 Medlemmer.

Hvorledes dette Medlemsantal fordeles i de forskellige Stater vises i omstaaende Kort over Foreningens Status den 1. Nov. 1907, samt i efterfølgende Oversigt:

Det Danske Brodersamfunds Over-Bestyrelse.

MARTIN LARSEN, Over-Vice-Præsident,
Racine, Wis.

J. MICHAELSEN, Over-Sekretær,
Omaha, Neb.

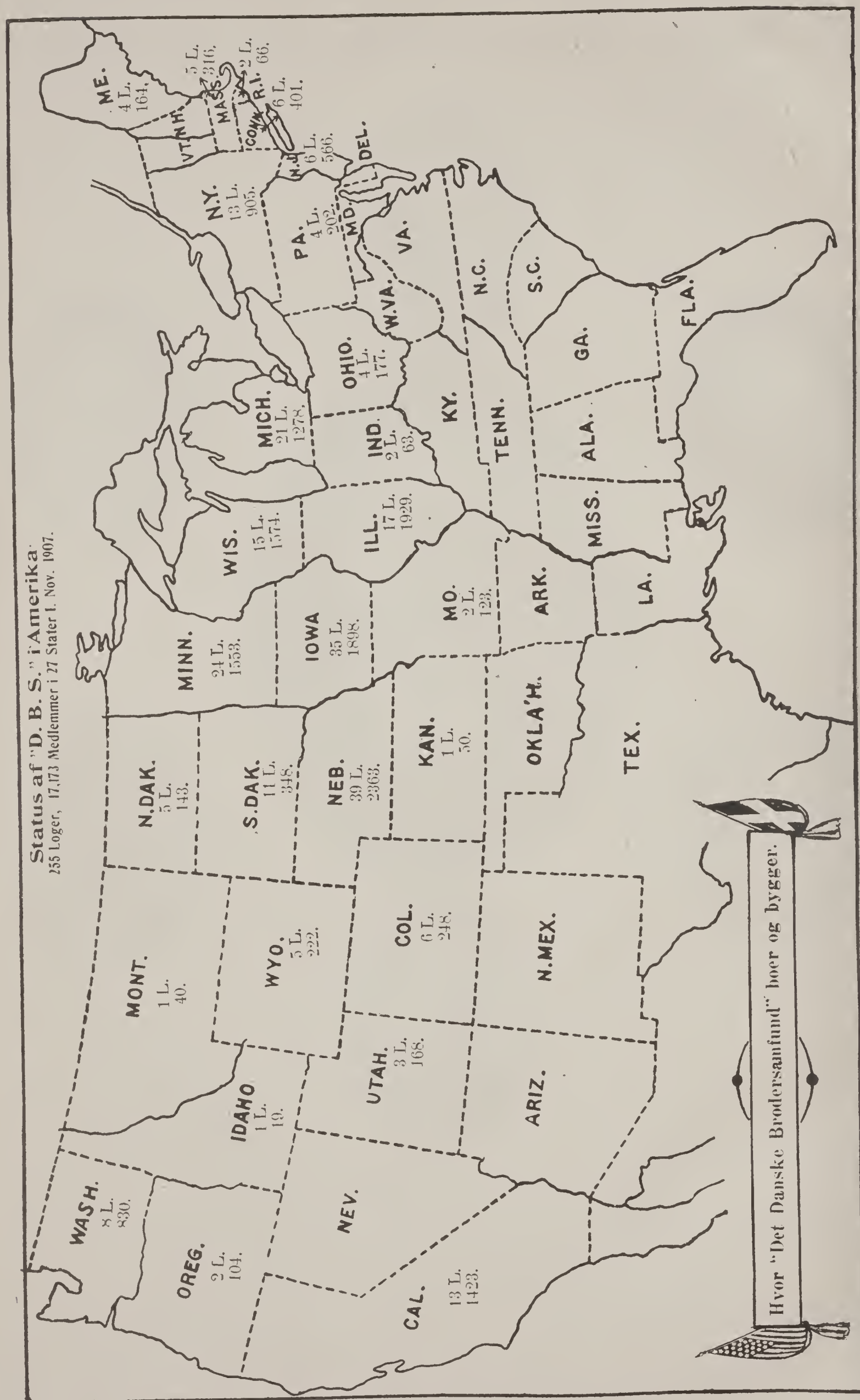
ROLF RASMUSSEN, Over-Kasserer,
Chicago, Ill.

H. H. VOGT, Over Præsident,
Davenport, Iowa.

FRED. PETERSEN, Over-Tillidsmand,
Council Bluffs, Ia.

T. P. NIELSEN, Over-Tillidsmand,
Seattle, Wash.

HENRY GYDESEN, Over-Tillidsformand,
St. Paul, Minn.

STATER	Loger	Medlem-mer	STATER	Loger	Medlem-mer
California	13	1423	Nebraska	39	2363
Colorado	6	248	New Jersey	6	566
Connecticut	6	401	New York	13	905
Idaho	1	19	North Dakota	5	143
Illinois	17	1929	Ohio	4	177
Indiana	2	63	Oregon	2	104
Iowa	35	1898	Pennsylvania	4	202
Kansas	1	50	Rhode Island	2	66
Maine	4	164	South Dakota	11	348
Massachusetts	5	316	Utah	3	168
Michigan	21	1278	Washington	8	830
Minnesota	24	1553	Wisconsin	15	1574
Missouri	2	123	Wyoming	5	222
Montana	1	40	Total	255	17,173

For at holde Skridt med Udviklingen og indføre passende Forandringer i Foreningens Love har “Brodersamfundet” i dette Øjemed i de forløbne Aar afholdt følgende Konventioner:

1. Omaha, Neb. Januar 1882

2. Racine, Wis. Januar 1883

3. Clinton, Iowa Januar 1884

4. Chicago, Ill. Januar 1885

5. Burlington, Iowa Januar 1887

6. Chicago, Ill. Januar 1889
7. Davenport, Iowa Januar 1891

8. Omaha, Neb. Januar 1893

9. Minneapolis, Minn. Januar 1895

10. Des Moines, Iowa Oktober 1898

11. Racine, Wis. Oktober 1902

12. Council Bluffs, Ia. Oktober 1906

Foreningens næste Konvention vil blive afholdt i Fresno, Cal., i Oktober 1910.

Forvaltningen af Foreningens Midler.

I hvilken Grad “Det Danske Brodersamfund i Amerika” i de forløbne 26 Aar har gjort sig fortjent til enhver rettænkende Landsmands Støtte vil bedst kunne skønnes ved Læsningen af følgende Oversigt over Foreningens Understøttelser i velgørende Øjemed:

Til Livsforsikring udbetaltes	\$634,750.00
Til Sygehjælp udbetaltes	291,843.00
Til Ekstra-Understøttelse udbetaltes	56,368.00
Til Begravelseshjælp udbetaltes	23,100.00
Til skadelidte i Iowa 1903 (private Bidrag)	1,500.00
Til skadelidte i Kansas City 1903 (private Bidrag)	1,800.00
Til skadelidte ved Jordskælvet 1906 (private Bidrag)	8,000.00
Total	\$1,017,361.00

Paa Foreningens nuværende Standpunkt indkræves ca. \$100,000 til Livsforsikring om Aaret gennem seks Opkrævninger, hvoraf 20 Procent overdrages til Garantifondet. Ved afvigte 1ste Juli havde Foreningen i dette Fond, til Brug i paakommende Tilfælde, en Sum af \$40,647.04, som herefter ifølge de ny Vedtægter vil blive forøget med \$20,000 om Aaret.

Nye Opgaver åbnes i Horisonten.

Det er indlysende, om ikke en naturlig Selvfølge, at "Det Danske Brodersamfund" paa Basis af sin nuværende Styrke er blevet stillet i et nærmere Forhold til Udviklingen af andre Grene indenfor den nationale Bevægelse blandt vore Landsmænd i Amerika. Naar det til at begynde med krævede den bedste Kraft i Sammenslutningen at samle Støffet over de spredte Marker til Opførelsen af dens materielle Bygning, vil Foreningen, med dette Arbejde ryddet tilside, nu ogsaa kunne tage fat paa at yde sin Støtte til Løsningen af andre og store Opgaver. Brobygningsarbejdet mellem de udvandrede og Moderlandet, om hvilket der har været talt og skrevet saa meget i den senere Tid (1907), er t. Eks: et af de Punkter i Foreningens Program, som nu passende kunde tages under Arbejde. Og Tanken herom er langt fra ny; en i mange Henseender saa skarptseende Mand som afdøde Redaktør John Volk af "Nordlyset" i New York gav den allerede Form i sit pragtfulde Digt til "Det Danske Brodersamfund i Amerika", som omstaaende vil findes, naar han i dette synger om "den prægtige Billedbog", vi tog med derhjemmefra, det "gamle, kendte", Kjærligheden hvortil "det var som vakte vor Lyst at samles her i fremmed Land". — Ved Oprettelse af Foreninger i Danmark under samme Navn og i Henhold til de af Stifterne i Lovene nedlagde Regler, vilde et stort Skridt kunne foretages til Løsningen af det i den senere Tid saa meget omtalte "Nykommer-Spørgsmaal", og et stærkere Baand blive knyttet mellem Ud- og Hjemlandet. En Bevægelse blandt vort norske Broderfolk i den antydede Retning, gennem Foreningen "Sønner af Norge", er i den senere Tid bleven begyndt og har allerede vist sig at bære Frugt.

Naar det i de forløbne Aar i Foreningens Historie har været nødvendigt med passende Mellemrum at samles i kostbare Fællesmøder, vil der for Fremtiden, navnlig efter Mødet i Fresno, næppe blive stillet Krav paa saa hyppige Sammenkomster og de dertil nødvendige Udgifter. Naar Foreningen t. Eks. ved vort sidste Møde i Council Bluffs anvendte en Sum af \$11,402.13 til Milepenge og Delegaternes Dagløn og ved Mødet i Fresno vil staa overfor en Udgift af ca. \$15,000.00, vil det blive indlysende, at Besparelsen af et enkelt Møde i Fremtiden vil kunne danne et passende Grundfond til Opførelsen af et hyggeligt Alderdomshjem for Foreningens gamle trængende Medlemmer.

Ved Oprettelsen af Biblioteker i alle Loger, med et godt Udvalg af de bedste Bøger i vort Sprog, støttet af et eventuelt Cirkulationssystem, hvorved selv de mindste Loger vilde kunne nyde Gavn af de mest kostbare Værker for et lille *pro rata* Bidrag, samt ved Forelæsninger og Foredrag ved Lejlighed under Møderne, vil hver enkelt Loge kunne udføre et stort Arbejde i Opretholdelsen af Modersmaalet og de gamle Minder fra Hjemmet.

Med en Leder i Højsædet, som nærer de varmeste Følelser overfor de danske Kirkesamfund og vore Højskoler herovre, vil "Brodersamfundet" i de kommende Tider ved et kraftigt Samarbejde kunne bidrage sin store Skærv ogsaa til dette Arbejde. Jo før vi kommer til Erkendelse af at vi alle, de høje som de lave blandt os, er Sønner af gamle Moder Danmark og at vi som fremmede i et fremmed Land trænger til hverandres Støtte i Arbejdet for at hæve vor lille Nation blandt de mange større til et kendeligt Niveau i aandelig som i timelig Henseende, des bedre vil dette kunne lykkes.

"Det Danske Brodersamfund's Historie vil blive mere udførlig behandlet i Hovedværket.

Det danske Brodersamfund i Amerika.

*DENGANG vi danske Mænd drog bort fra Hjemmet,
vi med os tog en prægtig Billedbog.*

*Dens Skønhed fattes ej af nogen fremmed;
thi Teksten lyder i vort danske Sprog.*

*Og Længselstanker Bladene tidt vendte,
og skønnere det skønne syntes nu,
og mer forklaret stod det gamle, kendte,
hver Gang vor Tanke bragte det i Hu.*

*Og denne Kærlighed det var, som vakte
vor Lyst at samles her i fremmed Land.*

*Og i en Højtidsstund en Skare rakte
hinanden Haand, og Løfte gav hver Mand:*

*I Nød, i Død hver Broders Sag at værne,
i Sorg og Glæde trofast holde Vagt.*

*Og Broderkærligheden som en Stjerne
har lyst og lyser over denne Pagt.*

*Det "Danske Brodersamfund" Kræfter ejer,
og Bogen lig slaar Rod, hvorhen det naar.*

*Den røde Dug og Stjerneflaget vajer
i Kredsen, som vi danske Brødre slaar.*

*Ej Svig, ej Troløshed vort Navn skal plette,
vor Pagt er Daad foruden mange Ord,
vort Vagtraah lyder klart, og det er dette:*

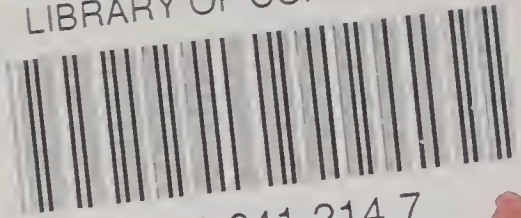
Husk Bro'r, vi fostret blev af samme Mo'r!

John Volk.

I n d h o l d.

	SIDE
NORDBOERNE FINDER VEJ TIL AMERIKA.....	5
DANSKE OPDAGERE AF AMERIKA.....	8
BILLEDER FRA DET GAMLE NEW YORK.....	28
SMAATRÆK FRA FORSKELLIGE TIDER OG STEDER.....	29
EN BORNHOLMSK KVINDES MINDE-FONTÆNE.....	35
DANSK FOLKESAMFUND.....	37
DANSKE OFFICERER I DEN AMERIKANSKE REVOLUTIONSKRIG.....	39
BIOGRAFIER.....	44
DANSKERNE I POLK COUNTY, WIS.....	64
DET DANSKE BRODERSAMFUND I AMERIKA.....	84
DET DANSKE BRODERSAMFUND I AMERIKA (Digt).....	95

LIBRARY OF CONGRESS

0 011 641 214 7